

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

LMS «ПРОФОСВІТА»

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ (ПРЕДМЕТНИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

БІЛА ЦЕРКВА
2020

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
LMS «ПРОФОСВІТА»

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ
(ПРЕДМЕТНИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ПЕДАГОГА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ**

Цифровий програмно-методичний комплекс

Рецензенти:

Хлобистов Євген Володимирович, академік Академії економічних наук, доктор економічних наук, професор, сертифікований експерт НАЗЯВО,

Зайковський Олег Сергійович, директор Державного вищого навчального закладу «Миколаївський політехнічний коледж» (м. Миколаїв), член регіональної Ради Миколаївської обласної державної адміністрації з розвитку професійної освіти, заступник Голови Ради директорів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації Миколаївської області

Експерт:

Бородіна Наталія Анатоліївна – доктор технічних наук, професор, професор кафедри технологій навчання, охорони праці і дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, сертифікований експерт НАЗЯВО

Експерт-ключовий стейкхолдер:

Варварук Інна Василівна, директорка коледжу Університету Короля Данила, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри перекладу та філології (м. Івано-Франківськ).

Авторський колектив:

Сидоренко В.В. – директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, докторка педагогічних наук, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту;

Єрмоленко А.Б. – кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти;

Денисова А.В. – в.о. заступника директора з навчальної роботи Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти;

Кулішов В.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти;

Ковальчук О.М. – старший викладач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ (ПРЕДМЕТНИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: цифровий програмно-методичний комплекс : В.Сидоренко, А. Єрмоленко, А.Денисова, В. Кулішов, О.Ковальчук / за науковою редакцією доктора педагогічних наук В.В. Сидоренко. К.: НМЦ ВФПО, 2020, 190 с.

Діджиталізація, або цифрова трансформація, є одним із глобальних викликів для сучасної економіки, суспільства й освіти зокрема, проявом глобальної цифрової революції. Вона змінює як середовище освіти, так і підготовку нового типу – «цифрового фахівця», для якого цифрові технології стають невід'ємним складником продуктивної професійної діяльності, а цифрова компетентність визначається як одна з ключових для повноцінного життя, соціальної інтеграції та соціальної активності. Можна говорити про появу нових способів вироблення й відтворення знань, типів мислення та професійного спілкування; утворення нових типів колективного й гібридного (людина-комп'ютер), штучного інтелекту; глибокі зміни когнітивних здібностей фахівця.

З урахуванням інноваційних освітніх викликів, запитів замовників освітніх послуг і ключових стейкхолдерів розроблено цифровий програмно-методичний комплекс «Розвиток професійних (предметних) компетентностей педагога фахової передвищої освіти в умовах діджиталізації», що включає Програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти та робочі навчальні програми спецкурсів «Менеджмент і лідерство в освіті дорослих», «Методика викладання фахових дисциплін», «Основи андрагогіки. Особливості роботи із здобувачами фахової передвищої освіти», «Інклюзія. Робота із студентами з особливими освітніми потребами», «Цифрові технології в освіті». Матеріали комплексу можуть бути опановані замовниками освітніх послуг в off-line і on-line режимах та всебічно сприятимуть розвитку їхньої андрагогічної, інклюзивної, управлінської, методичної, цифрової компетентностей в системі формальної, неформальної та інформальної освіти.

Для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти, науково-педагогічних працівників, керівників закладів освіти, працівників центрів професійного розвитку, а також усіх, хто цікавиться питаннями модернізації вітчизняної системи післядипломної педагогічної освіти та освіти дорослих.

ЗМІСТ

<u>ВСТУПНЕ СЛОВО ДО ЗАМОВНИКІВ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ТА КЛЮЧОВИХ СТЕЙКГОЛДЕРІВ (Вікторія Сидоренко).....</u>	<u>6</u>
<u>РОЗДІЛ I.</u>	
<u>ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ «РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ (ПРЕДМЕТНИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ».....</u>	<u>18</u>
(Вікторія Сидоренко, Андрій Єрмоленко)	
<u>ПРЕАМБУЛА.....</u>	<u>19</u>
<u>I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ПРОГРАМУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ, ЇЇ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ.....</u>	<u>20</u>
1.1. Унікальність Програми підвищення кваліфікації.....	20
1.2. Конкурентоспроможність Програми підвищення кваліфікації.....	22
1.3. Рівень освітніх послуг, які надає Програма підвищення кваліфікації	25
<u>II. ВНУТРІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....</u>	<u>26</u>
2.1. Гарант Програми підвищення кваліфікації.....	26
2.2. Автори-розробники Програми.....	26
2.3. Допоміжні (сервісні) структурні підрозділи, що забезпечують реалізацію Програму ПК.....	26
2.4. Мова викладання.....	27
2.5. Доступ до Програми та визнання результатів навчання.....	27
2.6. Оприлюднення.....	27
<u>III. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ</u>	<u>29</u>
3.1. Проектування, мета і цілі Програми.....	29
3.2. Провідна ідея.....	29
3.3. Цільова аудиторія.....	29
3.4. Обсяг програми.....	29
3.5. Форма і графік реалізації Програми.....	30
3.6. Строки дії Програми.....	30
3.7. Місце реалізації Програми.....	30
3.8. Кількість слухачів у групах.....	30
3.9. Вимоги до викладачів.....	30
3.10. Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати опанування програми.....	30
3.11. Вартість/безоплатність освітньої послуги.....	30
3.12. Навчання і викладання за програмою підвищення кваліфікації.....	30
3.13. Зміст програми підвищення кваліфікації та розподіл годин за видами діяльності	31
3.14. Контрольні заходи.....	32
3.15. Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації.....	32
3.16. Науково-методичний супровід у міжкурсовий період.....	32

<u>IV. ПРОФІЛІ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГА, ЯКІ РОЗВИВАЮТЬСЯ/НАБУВАЮТЬСЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....</u>	<u>37</u>
4.1. Ключові компетентності.....	37
4.2. Інтегрована компетентність.....	38
4.3. Загальнопрофесійні компетентності.....	38
4.4. Професійні (фахові, предметні, посадові) компетентності.....	41
<u>V. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....</u>	<u>45</u>
5.1. Знання і розуміння.....	45
5.2. Розвинені вміння.....	46
5.3. Диспозиції (цінності, ставлення).....	47
<u>VI. АКАДЕМІЧНІ, ПРОФЕСІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПАНУВАННЯ ПРОГРАМИ.....</u>	<u>48</u>
<u>VII. РОЗПОДІЛ ЗМІСТУ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....</u>	<u>49</u>
7.1. Форми, технології і методи навчання.....	49
7.2. Вибірковий складник програми ПК.....	50
7.3. Змістові модулі програми ПК.....	50
<u>VIII. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ (ТЕЗАУРУС).....</u>	<u>54</u>
<u>МЕНЕДЖМЕНТ І ЛІДЕРСТВО В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ (Вікторія Сидоренко).....</u>	<u>59</u>
<u>МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН (Вікторія Сидоренко).....</u>	<u>75</u>
<u>МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН (Андрій Єрмоленко, Володимир Кулішов).....</u>	<u>119</u>
<u>ОСНОВИ АНДРАГОГІКИ. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ІЗ ЗДОБУВАЧАМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ (Андрій Єрмоленко).....</u>	<u>137</u>
<u>ІНКЛЮЗІЯ. РОБОТА ІЗ СТУДЕНТАМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (Олена Ковальчук).....</u>	<u>148</u>
<u>ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ (Анастасія Денисова).....</u>	<u>162</u>
<u>ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ.....</u>	<u>204</u>

ВСТУПНЕ СЛОВО ДО ЗАМОВНИКІВ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ТА КЛЮЧОВИХ СТЕЙКГОЛДЕРІВ

Різкий перехід до онлайн-навчання в такому масштабі — нечуване явище в історії освіти. Поза сумнівом, майбутні історики... дивитимуться на цю поворотну й непросту мить як на переосмислення освіти, коли онлайн-освіта стала життєздатним рішенням в час глобальної кризи системи охорони здоров'я.

Dr. Ітон Сара Елейн (Sarah Elaine Eaton)

Шановні колеги!

***Замовники освітніх послуг, ті, хто є осердям освітнього процесу!
Ті, від кого залежить якість і випереджувальний характер
ринку освітніх послуг, його наповнюваність і затребуваність!***

Вашій увазі пропонується цифровий програмно-методичний комплекс **«Розвиток професійних (предметних) компетентностей педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти»**.

У чому полягає унікальність та інноваційна спрямованість представленого на широкий загал цифрового програмно-методичного комплексу?

Як дане видання допоможе педагогічним працівникам закладів фахової передвищої освіти безперервно професійно розвиватись впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти?

Діджиталізація, або цифрова трансформація, є одним із глобальних викликів для сучасної економіки, суспільства й освіти зокрема, проявом глобальної цифрової революції. Вона змінює як середовище освіти, так і підготовку нового типу – **«цифрового фахівця»**, для якого цифрові технології стають невід'ємним складником продуктивної професійної діяльності, а розвиток цифрової компетентності (від англ. Digital competence) – однією з ключових для повноцінного життя, соціальної інтеграції та соціальної активності. При цьому здійснюється переосмислення засадничих принципів, ціннісних настанов навчання, змінюються усталені моделі спілкування і професійного розвитку фахівця впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, відбувається модернізація форм, методів і технологій навчання дорослих. Можна говорити про появу *нових способів вироблення й відтворення знань, типів мислення та професійного спілкування; утворення нових типів колективного та гібридного (людина-комп'ютер), штучного інтелекту; глибокі зміни когнітивних здібностей фахівця.*

Маркетинг в сфері освіти

В умовах сучасного динамічного розвитку суспільства знань (від англ. *knowledge society*), ускладнення його технічної і соціальної інфраструктури найважливішим стратегічним ресурсом безперервного професійного розвитку педагога стає інформація. Поряд з традиційними – матеріальними й енергетичними ресурсами – сучасні цифрові технології дозволяють створювати, зберігати, переробляти і забезпечувати ефективні способи подання інформації замовникам освітніх послуг, стають не тільки важливим чинником життя

суспільства, а й засобом підвищення ефективності управління всіма сферами суспільної діяльності. Для навчання, професійної діяльності та участі в житті суспільства важливим є впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія із цифровими технологіями, що включає цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту, вміння використовувати цифрові технології для підтримки творчості, активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми для досягнення особистих, соціальних цілей тощо.

Серед **складників діджиталізації** виділяємо такі: приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму із використанням цифрових технологій, створення відкритого освітнього простору, онлайн-освіту, електронні освітні ресурси, електронний документообіг, навчання за допомогою тренажерів, віртуальної реальності, розвиток цифрової компетентності, необхідної для виконання професійних ролей і функцій.

В умовах післядипломної педагогічної освіти професійний розвиток педагога передбачає **створення єдиної інформаційно-комунікаційної екосистеми**, що поєднує інтелектуальний, науковий, професійний, освітній, технологічний потенціал суб'єктів мережевого освітньо-цифрового середовища, передбачає використання цифрових, андрагогічних, акмеологічних та інтерактивних технологій у віртуальному просторі, **трансформацію від лінійної до мережевої (кластерної) моделі розвитку ключових, предметних і міжпредметних компетентностей**, удосконалення зовнішніх комунікацій між надавачами освітніх послуг, їхніми замовниками та ключовими стейкхолдерами, формування навичок використовувати цифрові засоби, нарощувати обсяги інформації, створювати власні цифрові продукти.

За маркетинговим підходом¹, продуктом тієї чи іншої інституції післядипломної освіти на ринку послуг є сукупність, варіативність та індивідуалізація освітньо-професійних програм, моделей, форм та ін., які забезпечують безперервний професійний розвиток фахівців упродовж життя шляхом формальної та неформальної освіти, спектр сервісних науково-методичних послуг, розроблення необхідного науково-методичного забезпечення тощо. При цьому педагог виступає замовником освітніх послуг, пред'являючи при вивченні його запитів власну освітню програму – індивідуальну освітню траєкторію, освітні потреби, пізнавальні та інші індивідуальні особливості. У системі післядипломної освіти саме споживач, замовник, його унікальність, потреби й професійні запити, індивідуальні можливості безпосередньо впливають ступінь індивідуалізації та змінюваності, варіативності освітніх послуг.

¹ За визначенням Американської асоціації маркетингу (АМА; American Marketing Association), маркетинг – це процес планування і втілення задуму, просування та реалізації ідей, товарів і послуг за допомогою обміну, що задовольняє цілям окремих осіб та організацій.

На сьогодні існує чимало визначень понять «послуга», «освітня послуга», «послуга у сфері освіти». Аналізуючи їх, виділяємо два підходи до визначення послуги: 1) дія, що приносить користь, допомогу іншому; 2) продукт (результат) діяльності сервісного підприємства.

Освітні послуги є провідною характеристикою ступеня розвиненості інтелектуального потенціалу персоналу того чи того освітнього закладу (установи), рівень інноваційної творчої діяльності співробітників.

Своєрідним відгуком на цивілізаційно-історичні імперативи XXI століття є **розроблення багатоваріантних, диверсифікованих за профілем програм, моделей, форм освіти дорослих, переосмислення засадничих принципів, ціннісних настанов підготовки і підвищення кваліфікації фахівців з урахуванням принципів людиноцентризму, неперервності, випереджувальності, гуманізації, варіативності, мобільності, індивідуалізації, мережовості тощо.**

Сучасна система підвищення кваліфікації покликана максимально задовольнити професійно-фахові, індивідуально-особистісні, соціокультурні запити замовників освітніх послуг, створити такий диференційований акмеологічний простір, що мотивує до постійної творчої самоактуалізації в професійному та особистісному вимірах шляхом формальної та інформальної освіти, дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійно-педагогічної діяльності.

У Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти в 2020 році процес навчання педагогічних працівників шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти максимально **компетенізовано, переглянуто традиційний арсенал засобів, принципів, технологій, при цьому надається перевага суб'єктній активності й творчості педагогічного працівника, який самостійно моделює та зреалізовує індивідуальну освітню траєкторію, визначає параметри процесу навчання (зміст, тривалість, форми, методи, програми, засоби та ін.), здійснює цілепокладання і конструктивну корекцію в принципово нових умовах, варіативно прогнозує результати професійно-педагогічної діяльності тощо.**

З урахуванням інноваційних освітніх викликів, запитів замовників освітніх послуг і ключових стейкхолдерів авторським колективом Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти розроблено **цифровий програмно-методичний комплекс для підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.**

2. ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

Педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти.

3. МЕТА І ЗАВДАННЯ

Мета полягає в розвитку професійних та оновленні і вдосконаленні соціокультурних та особистісних компетентностей педагогічних працівників протягом усього андрагогічного циклу в умовах соціально-економічних трансформацій.

Досягнення зазначеної мети передбачає розв'язання наступних *завдань*:

- отримання педагогами фахової передвищої освіти додаткових та вдосконалення наявних знань і вмінь з основних напрямів професійної професійно-педагогічної діяльності, зокрема **андрагогічної, інклюзивної, управлінської, методичної, цифрової**;
- удосконалення та оновлення знань і вмінь із теоретико-методологічних, правових, управлінських, соціокультурних, андрагогічних, психологічних, цифрових та інших питань забезпечення ефективної професійної діяльності;

- активізація самостійної діяльності, розвиток мотивації професійного вдосконалення та особистісного розвитку педагогічних працівників.

4. ПРОВІДНА ІДЕЯ І ЗАДУМ

Провідна ідея підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти полягає в оновленні, удосконаленні, розвитку їхніх ключових, інтегрованих, загальнопрофесійних, професійних (фахових, предметних, посадових) компетентностей на основі базової освіти, компетентісного (професійного, особистісного, соціального) досвіду, особистісних інтересів, соціальних запитів і потреб держави щодо професіоналізму діяльності і професіоналізму особистості педагогів.

Задум: модернізувати підготовку педагогічних працівників фахової передвищої освіти в освітніх моделях курсів підвищення кваліфікації та міжкурсого періоду відповідно до сучасних викликів інтернаціоналізації наукової та освітньої діяльності, технологічності у сфері освіти та науки. Для цього необхідно розробити актуальні зміст і технології професійного розвитку педагога для варіативних освітніх моделей підвищення кваліфікації, а також прогресивні методики для моніторингу результатів професійного розвитку педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти у системі освіти дорослих.

5. ПРОФІЛІ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Профілі базових компетентностей педагогічних працівників фахової передвищої освіти передбачають вичерпний опис основних індивідуально-особистісних та професійно-діяльнісних якостей, здібностей, властивостей, необхідних сучасному фахівцю для успішного виконання стратегічної мети і завдань реформування як вітчизняної освіти, так і конкретної освітньої галузі нового Державного стандарту зокрема.

За основу використовується опис відповідного кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій.

Кваліфікаційний рівень 7: здатність особи вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Кваліфікаційний рівень 8: здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Кваліфікаційний рівень 9: здатність особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Ключові компетентності

Ключові компетентності необхідні для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства, розвиваються в процесі навчання протягом усього життя, починаючи з раннього дитинства шляхом формального, неформального та інформального навчання.

Усі ключові компетентності сприяють успішному життю в суспільстві. Такі навички, як критичне мислення, аналітичне мислення, вирішення проблем, творчість, робота в команді, вміння спілкування і проводити переговори, прийняття рішень, саморегуляція, стійкість, емпатія, участь, повага до різноманітності, враховуються в усіх ключових компетентностях.

У Рамковій програмі оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, схваленої Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 року, виокремлено й конкретизовано вісім ключових компетентностей, зокрема:

1. *Грамотність* (Literacy competence) – це здатність розрізняти, розуміти, висловлювати, створювати та інтерпретувати поняття, почуття, факти та думки усно та письмово, за допомогою візуальних, звукових та цифрових матеріалів у різних дисциплінах та контекстах; шукати і використовувати різні типи джерел інформації, формулювати та висловлювати свої усні та письмові аргументи переконливо, відповідно до контексту; цінувати естетичні якості мови та інтерес до взаємодії з іншими, розуміння та використання мови у позитивний та соціально відповідальний спосіб тощо.

2. *Мовна компетентність* (Languages competence) – це здатність ефективно використовувати різні мови для спілкування/, зокрема розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово; вміння слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах; вміння вивчати мови у системі формальної, неформальної та інформальної освіти впродовж усього життя; цінування культурної різноманітності, інтерес до різних мов і міжкультурного спілкування тощо.

3. *Математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії* (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering) (STEM) передбачає здатність застосовувати логіко-математичне мислення для вирішення проблем у повсякденному житті, а також презентації (формули, моделі, конструкції, графіки, діаграми); здатність і бажання використовувати знання та методологію для пояснення природного світу; застосовувати знання та методології з метою задовольнити людські потреби тощо.

4. *Цифрова компетентність* (Digital competence) – це впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія із цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі в житті суспільства, що включає цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту (зокрема програмування), кібербезпеку та вирішення проблем; вміння використовувати

цифрові технології для підтримки творчості, активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми для досягнення особистих, соціальних цілей тощо.

5. *Особиста, соціальна і навчальна компетентність* (Personal, social and learning competence) – це здатність усвідомлювати внутрішні стани, ефективно управляти часом та інформацією, конструктивно працювати з іншими людьми, залишатися стійкими і керувати власним навчанням та кар'єрою; справлятися з невизначеністю та складністю, учитися вчитися, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя, співпереживати і конструктивно вирішувати конфлікти; навчатися та працювати спільно й автономно, організувати й наполегливо здійснювати навчання, оцінювати його прогрес і результати тощо. Навчальна компетентність включає знання стилів сприйняття і стратегій навчання, своїх здатностей і потреб розвитку; різноманітних способів розвитку своїх здатностей через доступні засоби освіти, які підтримують базове навчання, професійну підготовку та можливості кар'єрного зростання; здатність навчатися та працювати і спільно, і автономно, організувати та наполегливо здійснювати навчання, оцінювати прогрес і результати навчання; ефективно керувати кар'єрою й соціальними взаємодіями.

Соціальна компетентність передбачає усвідомлення соціальних проблем і способів взаємодії із суспільством; уміння знаходити інформацію і впевнено конструювати поведінку для досягнення балансу між власними потребами, очікуваннями, сенсом життя і вимогами соціальної дійсності; конкретизацію у свідомості індивіда своїх інтеракцій із суспільством у системі «Я – соціум».

6. *Громадянська компетентність* (Civic competence) – це здатність діяти як відповідальні громадяни і повною мірою брати участь у соціальному житті тощо.

7. *Підприємницька компетентність* (Entrepreneurship competence) – це здатність реагувати на можливості та ідеї і перетворювати їх у цінності для інших; уміння планувати й управляти проектами, що мають культурну, соціальну або комерційну цінність. Ця компетентність базується на навичках творчості, критичного мислення, вирішенні проблем, ініціативності, наполегливості та вмінні співпрацювати тощо.

8. *Компетентність культурної обізнаності та самовираження* (Cultural awareness and expression competence) – це розуміння і повага до того, як ідеї і сенси у різних культурах творчо виражаються і передаються через різні галузі мистецтва і форми культури; цікавість до світу, відкритість, готовність брати участь у культурному досвіді тощо.

Інтегрова компетентність – це здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення дослідження, використання теорій і методів менеджменту, педагогіки і психології на практиці.

Загальнопрофесійні компетентності:

- **Освітологічна** – здатність інтегрувати знання із сучасної філософії та соціології освіти, освітньої політики й економіки освіти в цілісну стратегію професійної діяльності на засадах студентоцентризму (людиноцентризму), демонструвати відповідні цінності професійної діяльності.

- **Нормативно-правова** – здатність організовувати якісну професійну діяльність в умовах реалізації Закону «Про фахову передвищу освіту» на основі нормативно-правових документів, вимог безпеки життєдіяльності, фінансової автономії, автономії закладу/установи/організації освіти та академічної свободи тощо; ефективного використання у професійній діяльності законодавчих та інших нормативних документів органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань

- **Комунікативно-ситуативна** акумулює в собі особистісні якості педагога фахової передвищої освіти, його досконалий рівень мовно-мовленнєвої культури, спроможність знаходити нестандартний вихід у різних урочних і позаурочних ситуаціях, організовувати обмін інформацією, керувати пізнавально-пошуковою діяльністю здобувачів освіти;

здатність до ефективного прямого та зворотного зв'язку з учасниками освітнього процесу; до ефективного спілкування у межах професійних обов'язків, що передбачає вміння обмінюватися інформацією, сприймати співрозмовника, усвідомлювати його потреби, розуміти почуття і психологічні стани, досягати взаєморозуміння; ефективно використовувати лінгвальні і позалінгвальні засоби з урахуванням умов і завдань комунікації; володіти технікою мовлення, навичками ораторського й ділового стилю спілкування

Професійні (фахові, предметні, посадові) компетентності

Професійні компетентності (від англ. *professional competence*) є гармонізацією науково-предметних, світоглядно-методологічних, дидактичних і психологічних знань педагога фахової передвищої освіти для забезпечення її якості. Окреслює професійний тезаурус, включає професійно значущі знання, уміння, настанови, ціннісні орієнтири, професійну кваліфікацію і досвід професійно-педагогічної діяльності, що уможлиблює створення оптимальних умов для загальнокультурного, морального, естетичного, мовно-мовленнєвого розвитку здобувачів фахової передвищої освіти.

Серед професійних компетентностей педагога фахової передвищої освіти виокремлюємо такі:

- ***андрагогічна компетентність*** – уміння визначати освітні потреби і запити, ураховувати особливості мотивації, процесу навчання, застосовувати технології модерації, фасилітації, супервізії, визначати результати навчання, спонукати до рефлексії; створювати оптимальні умови для навчання, вирішувати професійні проблеми і завдання з використанням знань, професійного та особистісного досвіду; опанування вміннями, навичками планування, реалізації, добору змісту, форм, методів навчання;

- ***спеціальна компетентність***: знання теоретичних основ предмета, що викладається; орієнтація в різноманітності методів наукового пізнання, розумінням їх сутності, можливості доцільного використання методології в процесі викладання предмета; оперуванням новітньою науковою термінологією; вибір змісту навчання на підставі наукових даних, фактів, понять, законів; уміння використовувати зміст предмета для розвитку гармонійної особистості, реалізовувати виховний потенціал змісту освіти; організовувати науково-дослідницьку діяльність здобувачів фахової передвищої освіти;

- ***методична компетентність***: знання закономірностей, технологій, методик, методів викладання та навчання конкретного предмета або дисципліни, часткових методик; уміння добирати технології, методики, методи навчання; забезпечувати профілізацію, диференціацію, індивідуалізацію освітнього процесу; здійснювати оцінювання освітніх досягнень здобувачів освіти; формувати у здобувачів освіти навички самоосвіти і саморозвитку впродовж життя; використовувати кращий педагогічний досвід; узагальнювати власний педагогічний досвід; здатність організовувати безперервний професійний розвиток у системі формальної і неформальної освіти;

- ***методологічна компетентність (праксеометодологічна і гносеометодологічна)*** влючає науковий пошук, розробку, експериментальну перевірку ефективності, життєспроможності нових зразків перспективного педагогічного досвіду у формі способів, прийомів, моделей, положень, авторської методики, системи діяльності; володіння методологією професійної діяльності в практичному, пізнавальному й оцінному проявах. Методологічна компетентність включає:

- ***праксеометодологічну компетентність*** – дозволяє педагогу оперувати теоретичними аспектами цілеспрямованої практичної професійно-педагогічної діяльності, розробляти методи і конкретні прийоми її здійснення,

- ***гносеометодологічну компетентність*** – уможлиблює застосування принципів пізнання, моделей і механізмів пізнавальної діяльності.

- ***соціально-громадянська*** – усвідомлення глобальних (зокрема екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні; здатність забезпечувати

оптимальні соціально-психологічні умови для гармонійного розвитку особистості; сприяти взаємодії та згуртованості працівників;

- *інноваційно-дослідницька* – здатність інноваційно вирішувати наукові / практичні професійні завдання; планувати, організовувати та здійснювати експериментальні дослідження щодо визначення оптимальних умов функціонування освітніх організацій, розвитку суб'єктів освітнього процесу; психологічного супроводу й підтримки інноваційних форм і методів роботи закладу освіти тощо;

- *компетентність з інформальної освіти та професійно-особистісного розвитку* – здатність організовувати професійний саморозвиток, самонавчання, самовдосконалення і самореалізацію впродовж життя шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти; розвивати (саморозвивати) та вдосконалювати (самовдосконалювати) професійно важливі якості особистості, цінності, що спрямовані на всебічний розвиток особистості всіх суб'єктів освітнього процесу як найвищої цінності суспільства тощо;

- *управлінська*: планувати, організовувати і контролювати професійну діяльність відповідно до сучасних вимог; володіти технологіями науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах реформ і соціальних трансформацій; здатність мотивувати себе та інших суб'єктів освітнього процесу до цілеспрямованого руху до розвитку ключових компетентностей в умовах формальної, неформальної, інформальної освіти; створювати умови та здійснювати професійну діяльність на засадах лідерства та педагогіки партнерства; мотивувати себе та інших суб'єктів освітнього процесу до цілеспрямованого руху до спільної мети.

- *психологічно-фасилітативна компетентність* – усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я суб'єктів освітнього процесу, здатність сприяти їхньому творчому становленню та індивідуалізації;

- *ціннісно-світоглядна компетентність* – застосування на предметному рівні знань із педагогічної аксіології, що з одного боку, формують професійну і світоглядну позицію педагога фахової передвищої освіти, стиль професійно-педагогічної взаємодії, а з іншого – ціннісно-світоглядну позицію здобувачів фахової передвищої освіти, зокрема оволодіння ціннісними орієнтаціями, що спрямовані на суспільно-соціальні цінності педагогічної професії (*загальнопедагогічні орієнтації*), сприяють розвитку особистості як головної педагогічної цінності, її інтелектуальних можливостей, творчих здібностей, самореалізації педагога в професійно-педагогічній діяльності (*особистісно-розвивальні орієнтації*), скеровані на предметно-викладацьку діяльність педагога (*предметно-діяльнісні орієнтації*), пов'язані з особливостями педагогічної професії (*професійно-прагматичні орієнтації*).

6. СТРУКТУРА ЦИФРОВОГО ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Цифровий програмно-методичний комплекс має чітку й послідовну структуру. Він складається із розділів, що є взаємопов'язаними і взаємодоповнювальними в межах теми дослідження, зокрема **Програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти «Розвиток професійних (предметних) компетентностей педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти» та робочих**

навчальних програм спецкурсів «Менеджмент і лідерство в освіті дорослих», «Методика викладання фахових дисциплін», «Основи андрагогіки. Особливості роботи із здобувачами фахової передвищої освіти», «Інклюзія. Робота із студентами з особливими освітніми потребами», «Цифрові технології в освіті».

У Законі України «Про освіту» освітня програма тлумачиться як єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання (тобто знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, набутих у процесі навчання, виховання і розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити, виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми чи окремих її складників).

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти «Розвиток професійних (предметних) компетентностей педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти» містить комплекс освітніх компонентів, зокрема змістових модулів, навчальних занять, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо, спрямованих на досягнення визначених результатів навчання (компетентностей), що дає право фахівцям на отримання визначеної освітньої та професійної кваліфікації відповідно до суспільних та освітніх викликів, роботодавців і ключових стейкхолдерів. Програма підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти є короткотерміновою (30 год., 1 ЄКТС-кредит), після успішного опанування програми набуваються або вдосконалюються професійні (фахові, предметні) компетентності.

Варіабельність програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти, тобто змінність, взаємозамінність і взаємодоповнюваність її змістових складників (тем, спецкурсів), дає можливість швидко реагувати на запити споживачів освітніх послуг та ключових стейкхолдерів, урахувувати їхні здібності, професійні потреби, запити, вибудовувати професійний розвиток фахівців за індивідуальною освітньою траєкторією.

Роботодавці і ключові стейкхолдери безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду програми ПК та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Програма передбачає досягнення результатів навчання (компетентностей), визначених Положенням про організацію освітнього процесу у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти (затверджено Вченою радою Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти від 27 листопада 2019 року протокол № 4).

Програму підвищення кваліфікації успішно апробовано в групах слухачів КПК закладів фахової передвищої освіти на основі угод про співпрацю між БІНПО і закладами фахової передвищої освіти.

Робочі навчальні програми спецкурсів розроблено для модулів «Менеджмент і лідерство в освіті дорослих», «Основи андрагогіки», «Методика викладання фахових дисциплін», «Цифрові технології в освіті» (див. Таблиця 1).

Зміст робочих навчальних програм спецкурсів та розподіл годин за видами діяльності

Варіативний складник програми	Загальна кількість годин	Обсяг аудиторних год	Обсяг самостійної роботи (год.)
Модуль 1. Основи андрагогіки/Менеджмент і лідерство в освіті дорослих	10	6	4
Модуль 2. Методика викладання фахових дисциплін	10	8	2
Модуль 3. Цифрові технології в освіті	10	6	4
Усього	30	20	10

7. ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСУ В СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ, НЕФОРМАЛЬНОЇ, ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Матеріали цифрового програмно-методичного комплексу можуть бути використані в усіх видах безперервної освіти педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти впродовж життя задля досягнення визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, розвитку нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей і досягнення результатів навчання у межах професійної діяльності або галузі знань, що визнаються/підтверджуються під час атестації, сертифікації, зокрема:

- у системі **формальної післядипломної освіти** (від англ. *formal education*) – в освітньому процесі курсів підвищення кваліфікації за різними моделями і формами навчання (спеціалізація, стажування, перепідготовка) у закладах післядипломної педагогічної освіти, на всіх етапах міжкурсівного періоду, а також у системі науково-методичної роботи з педагогічними працівниками на місцевому рівні (у системі науково-методичної роботи районних (міських) центрів професійного розвитку, об'єднаних територіальних громадах тощо);

- у системі **неформальної освіти** (від англ. *non-formal education*) – під час проведення різноманітних форм роботи, що здійснюється в контексті навчально-просвітницьких ініціатив (зокрема громадськими організаціями, просвітницькими центрами, фондами, іншими суб'єктами, а також під час індивідуальних занять під керівництвом андрагогів, коучів, супервізорів та ін.) і спрямовується на розвиток додаткових умінь і навичок, набуття компетенцій;

- в **інформальній освіті** – у процесі самоорганізованої освіти, самоосвіти педагогів фахової передвищої освіти, а також замовників освітніх послуг і ключових стейкхолдерів задля перетворення освітнього потенціалу суспільства знань у дієві чинники власного саморозвитку впродовж життя, набуття нових компетентностей.

8. АПРОБАЦІЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Представлені в **цифровому програмно-методичному комплексі** матеріали апробовано на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти на різних етапах міжкурсового періоду. Основні методологічні, теоретичні, методичні результати й концептуальні положення видання оприлюднені на науково-практичних, науково-методичних конференціях, конгресах, проектах, семінарах різного рівня, соцмережах тощо.

Презентовані спецкурси розміщено в **Електронній бібліотеці НАПН України**, мають високий рівень скачування. Це свідчить про актуальність і значущість науково-методичної розробки для безперервного професійного розвитку фахівців упродовж усього життя.

Цифровий програмно-методичний комплекс підготовлено в друкованому вигляді та на електронному носії (CD).

Авторський колектив виконавців презентованого комплексу сподівається, що його результати будуть актуальними, цікавими й професійно корисними широкому загалу освітян, хто дотичний до організації різних сегментів безперервного професійного розвитку педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти, і сподівається на подальший науковий дискурс.

*Вікторія Сидоренко, докторка педагогічних наук,
директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти*

ПРОГРАМА

**ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ**

**«РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ
(ПРЕДМЕТНИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

ПРОГРАМА

**ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ**

***«РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ (ПРЕДМЕТНИХ)
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ
ОСВІТИ»***

ПРЕАМБУЛА

Програму підвищення кваліфікації за напрямом «Педагогічні, науково-педагогічні працівники та керівники закладів освіти» галузі знань «01. Освіта» розроблено для категорії слухачів **«педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти»**.

Програму розглянуто та схвалено на засіданнях кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін «24» грудня 2019 р., протокол № 11; кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну «24» грудня 2019 р., протокол № 11; кафедри педагогіки, психології та менеджменту «24» грудня 2019 р., протокол № 10; затверджено на засіданні вченої ради Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (протокол № 5 від 29 грудня 2019 року).

Автори-розробники Програми підвищення кваліфікації:

1. **Сидоренко Вікторія Вікторівна**, докторка педагогічних наук, професорка, директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»;

2. **Єрмоленко Андрій Борисович**, кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»;

Експерт Програми ПК:

Бородіна Наталія Анатоліївна, доктор наук, професор, професор кафедри технологій навчання, охорони праці і дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», сертифікований експерт НАЗЯВО

Експерти-ключові стейкхолдери:

Варварук Інна Василівна, директорка коледжу Університету Короля Данила, кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу та філології (м. Івано-Франківськ);

Зайковський Олег Сергійович, директор Державного вищого навчального закладу «Миколаївський політехнічний коледж» (м. Миколаїв), член регіональної Ради Миколаївської обласної державної адміністрації з розвитку професійної освіти, заступник Голови Ради директорів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації Миколаївської області

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ПРОГРАМУ ПК, ЇЇ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ

1.1. УНІКАЛЬНІСТЬ ПРОГРАМИ ПК

Програма підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти містить комплекс освітніх компонентів, зокрема змістових модулів, навчальних занять, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо, спрямованих на досягнення визначених результатів навчання (компетентностей), що дає право фахівцям на отримання визначеної освітньої та професійної кваліфікації відповідно до суспільних та освітніх викликів, роботодавців і ключових стейкхолдерів.

Програма ПК для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії Інституту. Цілі програми і програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб зацікавлених сторін (стейкхолдерів) (документи що підтверджують залучення стейкхолдерів – протоколи засідань кафедр, вченої ради, листи тощо), урахуванням тенденцій розвитку ринку праці, галузевого і регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних програм.

Програма ПК для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти є короткотерміновою, після успішного її опанування набуваються або вдосконалюються необхідні для якісного виконання професійних завдань і функцій компетентності.

Варіабельність програми ПК для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти, тобто змінність, взаємозамінність і взаємодовнюваність її змістових складників (тем, спецкурсів), дає можливість швидко реагувати на запити споживачів освітніх послуг та ключових стейкхолдерів, ураховувати їхні здібності, професійні потреби, вибудовувати професійний розвиток фахівців за індивідуальною освітньою траєкторією.

Роботодавці і ключові стейкхолдери безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду програми **підвищення кваліфікації** та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Зміст Програми підвищення кваліфікації орієнтований на реалізацію принципів і моделей відкритої освіти, відповідає європейським і світовим стандартам якості освіти².

² **Якість освітньої діяльності** – це рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг (Закон України «Про освіту»).

Освітній процес за Програмою підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти зорієнтовано на *формування всебічно гармонійної особистості, здатної до безперервної освіти впродовж життя, професійного розвитку, постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін і розвитку в соціально-культурній сфері, у різних галузях техніки, технологій, системах управління, організації праці в умовах ринкової економіки, розвитку інноваційно-інформаційного потенціалу держави, організовується з урахуванням можливостей сучасних цифрових, андрагогічних, акмеологічних тощо технологій навчання.*

Освітній процес за розробленою програмою ПК спрямовано на:

- підготовку кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці фахівців на засадах компетентнісного підходу, які здобули освітні та професійні компетентності відповідно до їхніх інтересів, здібностей, можливостей, потреб національної економіки та знаннєвого суспільства, із залученням до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг, шляхом державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти та взаємозв'язку з ринком праці;

- безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності;

- модернізацію освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу тощо.

Освітній процес побудовано за засадах відкритості (самостійна роль суб'єкта в процесі навчання, варіативність і можливість вибору параметрів процесу навчання, доступ до інформації тощо), **безперервності** (систематизований і цілеспрямований процес набуття необхідних для успішної творчої професійної діяльності компетенцій упродовж життя тощо) і **трансформації у сферу освітніх послуг** (орієнтація на міжнародні професійні стандарти, урахування індивідуальних освітніх потреб особистості, створення умов для якісної безперервної освіти тощо).

Програма передбачає досягнення результатів навчання (компетентностей), визначених Положенням про організацію освітнього процесу у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти (затверджено Вченою радою Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти від 27 листопада 2019 року протокол № 5, Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України «19» грудня 2019 р. протокол № 6).

1.2. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОГРАМИ ПК

Програму підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти укладено відповідно до **Європейської рамки кваліфікацій**.

Програма визначає науково обґрунтований зміст і структуру навчання слухачів КПК, основні вимоги до розвитку їхніх компетентностей.

Дана Програма розроблена на основі Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Закон № 2299 «Зміни до Закону України «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження національної рамки кваліфікації», інших нормативно-правових актів з питань освіти, Положення про Інститут, положень, якими регулюється освітній процес в Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників (постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800) тощо, Концепції «Нова українська школа», Листа МОН України № 1/9-683 від 04.11.19 р. «Щодо підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників».

Зміст програми ПК орієнтований на реалізацію принципів і моделей відкритої освіти, інтегруючи основні методологічні підходи і принципи освіти дорослих.

Програма ПК ґрунтується на засадах **компетентісного, андрагогічного, акмеологічного, аксіологічного, синергетичного, системного, коучингового, герменевтичного, праксеологічного тощо підходів**, поділяє філософію визначення вимог до сучасного фахівця, закладену в основу Болонського процесу та в міжнародному Проєкті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING).

Програма розроблена з урахуванням основних системоутворювальних принципів побудови відкритої освіти, зокрема:

- *сприяння сталому розвитку* суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти впродовж життя;
- *людноцентрованого навчання*, за якого освітній процес побудований з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей, професійних потреб, сензитивних періодів розвитку особистості;
- *безперервності* – це принцип, що передбачає організацію систематизованого й цілеспрямованого розвитку ключових компетентностей для підвищення особистого потенціалу, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства шляхом формального, неформального та інформального навчання;
- *системності* – сукупність взаємозв'язаних елементів, зокрема цілей, умов, чинників, організаційного, змістового, акметехнологічного,

діагностичного й нормативно-правового забезпечення, що уможливорює послідовний, цілісний, логічно впорядкований і структурований, безперервний професійний розвиток;

- *гуманізації* – реалізація принципу уможливорює побудову людиноцентрованої освіти, за якої створюється диференційований освітній простір, тобто сприятливі, комфортні умови для професійного розвитку, вияву творчої індивідуальності та реалізації потенційних ресурсів, що забезпечують високий рівень професійної самоактуалізації, кваліфіковане, якісне, продуктивне виконання професійних завдань, інноваційних ролей і функцій, причому освітній процес ґрунтується на повазі, взаємній довірі, толерантності;

- *варіативності*, що передбачає комбінаційну гнучкість, можливість вибору параметрів, змісту, методів, джерел, термінів, темпу навчання за індивідуальною освітньою траєкторією, що робить систему навчання ефективною, економічною і цікавою;

- *модульності* – принцип до організації освітнього процесу шляхом опанування освітніх програм (освітньо-професійних, освітньо-наукових, освітньо-творчих) на основі поєднання модульних технологій навчання і залікових кредитів, причому здобувач вищої освіти/слухач послідовно й виважено засвоює освітній матеріал цілісними, ієрархічно впорядкованими й структурованими частинами (*змістовими модулями і підмодулями*), результати яких є підставою для визначення результативності і якості освіти;

- *гнучкості і мобільності* – принцип полягає в розробленні змісту, варіативних планів і програм, параметрів навчання з урахуванням соціокультурних змін і вимог до підготовки конкурентоспроможного на ринку освітніх послуг фахівця;

- *випереджувального професійного розвитку*, що уможливорює підвищення освітньої і професійної кваліфікації та подальший професійний розвиток здобувачів вищої освіти/слухачів КПК відповідно до інноваційних суспільних і освітніх викликів, європейських і державних стандартів;

- *академічної доброчесності* як сукупності етичних принципів та визначених Законом України «Про вищу освіту» правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень;

- *академічної мобільності* – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами;

- *академічної свободи* – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, установлених законом;

- *мережевої діяльності*, тобто взаємодії і співробітництва на засадах науково-методичного менеджменту;

- *раціонального поєднання самостійності і творчої активності*, за якого слухачі КПК моделюють й організують саморозвиток і самонавчання, обирають форми самостійної (підготовка до семінарських занять, лекцій і под.) та індивідуальної роботи;

- *індивідуалізації і диференціації* – принцип уможливорює планування і реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням професійного досвіду, можливостей, здібностей, індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності замовників освітніх послуг;

- *технологічності* – передбачає використання при навчанні в системі ефективних андрагогічних метатехнологій (інтерактивних, тренінгових, акмеологічних, ігротехнологій, психофізіологічних та ін.), методів і прийомів, форм активної взаємодії суб'єктів освітнього процесу;

- *науково-методичного супроводу* – принцип полягає у безперервній підтримці творчих ініціатив, інновацій, ефективному науковому, інформаційному, предметно-методичному, професійно-кваліфікаційному забезпеченні процесу самовдосконалення й самореалізації, професійній мотивації до виконання професійних ролей і функцій;

- *моніторингу якості*, що забезпечує можливість перманентного вимірювання й оцінювання професійної акмеодинаміки на всіх етапах навчання впродовж життя.

Програму укладено відповідно до вимог Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи.

Зміст програми на підставі поєднання модульних технологій і залікових кредитів забезпечує реалізацію комплексної мети підвищення кваліфікації.

Програму ПК для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти розроблено в грудні 2019 року, успішно апробовано в групах слухачів КПК закладів фахової передвищої освіти на основі угод про співрацю між БІНПО і закладами фахової передвищої освіти, зокрема на базі ДВНЗ «Миколаївський політехнічний коледж» (Миколаївський державний коледж економіки і харчових технологій, Миколаївський будівельний коледж КНУБА, Миколаївський муніципальний академічний коледжу, Миколаївський коледж музичного мистецтва, Первомайський медичний коледж, Мигійський коледж Миколаївського національного аграрного університету, Миколаївське вище училище фізичної культури, Новобузький коледж Миколаївського національного аграрного університету, Миколаївський коледж бізнесу і права вищого навчального закладу у кооперації «Полтавський університет економіки і торгівлі», Вознесенський коледж Миколаївського НАУ, Миколаївський коледж транспортної інфраструктури, Первомайський коледж НУК ім. адмірала Макарова, Технологічно-економічний коледж Миколаївського НАУ, ДВНЗ «Миколаївський політехнічний коледж») (170 осіб); на базі ВСП Шевченківський коледж Уманського національного університету

садівництва (Відокремлений структурний підрозділ Шевченківський коледж Уманського національного університету садівництва, Відокремленого структурного підрозділу Городищенський коледж Уманського національного університету садівництва) (31 особа); на базі Чернігівського промислово-економічного коледжу Київського національного університету технологій та дизайну (73 особи).

Може бути рекомендована для використання (за згодою) у закладах післядипломної освіти в Україні; органами, що здійснюють управління в галузі післядипломної педагогічної освіти; іншими юридичними особами, що надають освітні послуги в галузі післядипломної педагогічної освіти; державними закладами вищої освіти III-IV рівнів акредитації всіх форм власності, що забезпечують підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти. Професійно-педагогічна діяльність педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти передбачає виконання професійних завдань, що полягають у «збільшенні існуючого фонду (обсягу) знань, застосуванні певних концепцій, теорій та методів для розв'язання певних проблем чи в систематизованому викладенні відповідних модулів у повному обсязі» (Класифікатор професій ДК 003:2010).

1.3. РІВЕНЬ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ, ЯКІ НАДАЄ ПРОГРАМА ПК

Освітня послуга – це комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання (Стаття 1 Закону України «Про освіту»).

Передбачено навчання за програмою підвищення кваліфікації (у тому числі участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо).

Підвищення кваліфікації може бути реалізовано за місцем провадження Інститутом освітньої діяльності; за місцем роботи педагогічних працівників; за іншим місцем (місцями); дистанційно, якщо це передбачено договором та/або відповідною програмою; комбіновано.

Поширеними формами освітніх послуг у міжкурсовий період є *консалтинг* (від англ. *consulting* – консультування), що передбачає аналіз, обґрунтування перспектив використання освітніх інновацій з урахуванням предметної галузі і запитів суб'єкта; *супервізія*, що дозволяє стимулювати до професійного розвитку впродовж життя, опанувати професійно-педагогічну діяльність на рівні суспільних та освітніх викликів із вибором змісту, форм, терміну, параметрів навчання.

Матеріальні освітні послуги на паперовому, електронному та інших носіях у вигляді науково-методичної продукції, зокрема *програм, проєктів, методичних рекомендацій, електронних посібників, індивідуального професійно-педагогічного досвіду* тощо.

II. ВНУТРІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОГРАМИ ПК

2.1. ГАРАНТ ПРОГРАМИ ПК

Гарант³ Програми ПК – **Сидоренко Вікторія Вікторівна**, докторка педагогічних наук, професорка, директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

2.2. АВТОРИ-РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ

Автори-розробники Програми підвищення кваліфікації:

1. **Сидоренко Вікторія Вікторівна**, докторка педагогічних наук, професорка, директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»;
2. **Єрмоленко Андрій Борисович**, кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

2.3. ДОПОМІЖНІ (СЕРВІСНІ) СТРУКТУРНІ ПІДРОЗДІЛИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОГРАМУ ПК

Реалізацію програми ПК забезпечують такі структурні підрозділи Інституту:

³ **Гарант освітньої програми** – науково-педагогічний або науковий працівник, який/яка несе відповідальність за її якість, має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною або спорідненою до освітньої програми спеціальністю, стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи не менше 10 років. Цей працівник/працівниця може виступати гарантом лише однієї освітньої програми. Також може бути, а може не бути одночасно її керівником чи завідувачем кафедри.

- Відділ інформаційно-технічного забезпечення навчального процесу.
- Відділ сучасних технологій виробництва.

2.4. МОВА ВИКЛАДАННЯ

Навчання за Програмою ПК здійснюється **державною мовою**. Засади мовної політики в освітньому процесі в закладах фахової передвищої освіти визначаються Законом України «Про освіту».

2.5. ДОСТУП ДО ПРОГРАМИ ТА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Інститут забезпечує відкритість і доступність інформації про кожен програму підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти шляхом її оприлюднення на своєму веб-сайті. Програму ПК також розміщено на офіційному сайті Віртуальної кафедри андрагогіки.

Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів.

2.6. ОПРИЛЮДНЕННЯ

Протягом 15 календарних днів після видачі документів про підвищення кваліфікації Інститут оприлюднює їх перелік на своєму веб-сайті.

Перелік містить таку інформацію:

- Прізвище та ініціали педагога, який пройшов підвищення кваліфікацію.
- Форму, вид, тему (напрямок, найменування) та його обсяг (тривалість) у годинах або кредитах ЄКТС.
- Дату видачі та обліковий запис документа про підвищення кваліфікації.

III. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ ПК

3.1. Проектування, мета і цілі Програми	
<p>Мета Програми ПК полягає у розвитку професійних та оновленні і вдосконаленні соціокультурних та особистісних компетентностей педагогічних працівників протягом усього андрагогічного циклу в умовах соціально-економічних трансформацій.</p> <p>Досягнення зазначеної мети передбачає розв'язання наступних <i>завдань</i>:</p> <ul style="list-style-type: none">• отримання педагогами фахової передвищої освіти додаткових та вдосконалення наявних знань і вмінь з основних напрямів професійної професійно-педагогічної діяльності;• удосконалення та оновлення знань і вмінь із теоретико-методологічних, правових, управлінських, соціокультурних, андрагогічних, психологічних, цифрових та інших питань забезпечення ефективної професійної діяльності;• активізація самостійної діяльності, розвиток мотивації професійного вдосконалення та особистісного розвитку педагогічних працівників. <p><i>Програма підвищення кваліфікації використовується</i> в процесі:</p> <ul style="list-style-type: none">• розроблення та коригування робочих навчальних програм для категорії слухачів – педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти;• визначення профілів професійних (фахових) компетентностей;• визначення форм оцінювання результатів навчання слухачів;• розроблення освітньо-професійних програм.	
3.2. Провідна ідея	<p><i>Провідна ідея</i> підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти полягає в оновленні, удосконаленні, розвитку їхніх ключових, інтегрованих, загальнопрофесійних, професійних (фахових, предметних, посадових) компетентностей на основі базової освіти, компетентісного (професійного, особистісного, соціального) досвіду, особистісних інтересів, соціальних запитів і потреб держави щодо професіоналізму діяльності і професіоналізму особистості педагогів</p>
3.3. Цільова аудиторія	педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти
3.4. Обсяг програми	Обсяг Програми складає 30 годин / 1 кредит ЄКТС . Обсяг аудиторних годин, у тому числі годин дистанційного навчання в синхронному режимі та практичних занять з працівниками, що реалізують

	програму становить 2/3 обсягу (тривалості) програми.
3.5. Форма і графік реалізації програми	Визначається замовником освітніх послуг за погодженням керівництва інституту. Підвищення кваліфікації здійснюється за такими формами: денна, вечірня, заочна, дистанційна, змішана
3.6. Строки дії програми	5 років (2020-2025 рр.)
3.7. Місце реалізації програми	за місцем знаходження суб'єкта підвищення кваліфікації, за місцем знаходження замовника, комбіновано
3.8. Кількість слухачів у групі	25-35 осіб
3.9. Вимоги до викладачів	Програму реалізують науково-педагогічні працівники Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, які мають стаж науково-педагогічної роботи 5 років за відповідним профілем. Основну категорію викладачів під час реалізації Програми складають особи, що мають науковий ступінь, вчене звання, за необхідності до проведення практичних занять залучаються викладачі, які мають необхідний практичний досвід
3.10. Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати опанування програми	Педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти зі ступенем магістра або вищою освітою першого (бакалаврського) рівня
3.11. Вартість/безоплатність освітньої послуги	Надання освітніх послуг здійснюється за державні кошти або на платній основі за кошти фізичних та юридичних осіб. Розрахунок вартості освітньої послуги регламентується Положенням про порядок надання платних послуг, які можуть надаватися у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти (затверджено «27» листопада 2019 року, протокол № 5)
3.12. Навчання і викладання за програмою ПК	1. Форми і методи навчання та викладання сприяють досягненню заявлених в освітній програмі цілей і програмних результатів навчання, відповідають вимогам людиноцентрованого підходу та принципам академічної свободи. 2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання,

	<p>порядку і критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів.</p> <p>3. Інститут забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до цілей програми ПК.</p> <p>4. Науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик.</p> <p>5. Навчання, викладання і наукові дослідження пов’язані з інтернаціоналізацією діяльності Інституту.</p> <p>6. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.</p> <p>7. Інститут залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.</p> <p>8. Замовники освітніх послуг безпосередньо залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми (протоколи засідань кафедр, ВР тощо).</p>																				
<p>3.13. Зміст програми ПК та розподіл годин за видами діяльності</p>	<p align="center">Зміст програми ПК та розподіл годин за видами діяльності</p> <table border="1" data-bbox="633 1312 1482 2033"> <thead> <tr> <th data-bbox="633 1312 879 1458">Варіативний складник програми</th> <th data-bbox="885 1312 1054 1458"><i>Загальна кількість годин</i></th> <th data-bbox="1061 1312 1262 1458"><i>Обсяг аудиторних год</i></th> <th data-bbox="1268 1312 1482 1458"><i>Обсяг самостійної роботи (год.)</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="633 1467 879 1588">Модуль 1. Основи андрагогіки</td> <td align="center" data-bbox="885 1467 1054 1588">10</td> <td align="center" data-bbox="1061 1467 1262 1588">6</td> <td align="center" data-bbox="1268 1467 1482 1588">4</td> </tr> <tr> <td data-bbox="633 1597 879 1803">Модуль 2. Методика викладання фахових дисциплін</td> <td align="center" data-bbox="885 1597 1054 1803">10</td> <td align="center" data-bbox="1061 1597 1262 1803">8</td> <td align="center" data-bbox="1268 1597 1482 1803">2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="633 1812 879 1973">Модуль 3. Цифрові технології в освіті</td> <td align="center" data-bbox="885 1812 1054 1973">10</td> <td align="center" data-bbox="1061 1812 1262 1973">6</td> <td align="center" data-bbox="1268 1812 1482 1973">4</td> </tr> <tr> <td align="center" data-bbox="633 1982 879 2024">Усього</td> <td align="center" data-bbox="885 1982 1054 2024">30</td> <td align="center" data-bbox="1061 1982 1262 2024">20</td> <td align="center" data-bbox="1268 1982 1482 2024">10</td> </tr> </tbody> </table>	Варіативний складник програми	<i>Загальна кількість годин</i>	<i>Обсяг аудиторних год</i>	<i>Обсяг самостійної роботи (год.)</i>	Модуль 1. Основи андрагогіки	10	6	4	Модуль 2. Методика викладання фахових дисциплін	10	8	2	Модуль 3. Цифрові технології в освіті	10	6	4	Усього	30	20	10
Варіативний складник програми	<i>Загальна кількість годин</i>	<i>Обсяг аудиторних год</i>	<i>Обсяг самостійної роботи (год.)</i>																		
Модуль 1. Основи андрагогіки	10	6	4																		
Модуль 2. Методика викладання фахових дисциплін	10	8	2																		
Модуль 3. Цифрові технології в освіті	10	6	4																		
Усього	30	20	10																		

3.14.Контрольні заходи	<p><i>Самоконтроль</i> призначено для самооцінювання слухачами ефективності особистої навчальної роботи щодо засвоєння змісту модулів (тем) ППК. З цією метою в робочих навчальних програмах, навчально-методичних комплексах (навчальних посібниках тощо) для кожного модуля передбачаються завдання для самоконтролю.</p> <p><i>Оцінка результатів навчання</i> за Програмою підвищення кваліфікації визначається як <i>зараховано</i> / <i>не зараховано</i>. За умови успішного завершення навчання, педагогічний працівник отримує <i>Свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка</i> (із зазначенням обсягу годин – 30 год. / 1 ЄКТС та розвинутих/набутих компетентностей)</p>
3.15. Документ, що видається за результатами ПК	<p>Видається за результатами ПК.</p> <p>Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі та обліку визначено Інститутом.</p> <p>Документ містить:</p> <ul style="list-style-type: none"> • повне найменування суб'єкта; • тему (напряму, найменування), обсяг у годинах та/або кредитах ЄКТС; • ПІБ особи, яка підвищила кваліфікацію; • опис досягнутих результатів навчання; • дату видачі та обліковий запис документа; • найменування посади, прізвище, ініціали особи, яка підписала документ від імені Інституту
3.16. Науково-методичний супровід у міжкурсовий період	<p>Форми науково-методичного супроводу⁴ в міжкурсовий період визначаються Угодами (договорами) про співпрацю між Білоцерківським інститутом неперервної професійної освіти і замовником/замовниками освітніх послуг та надання подальшої підтримки / супроводу засобами консультацій, проведенням спільних заходів, можливості участі у наукових (методичних,</p>

⁴ **Технологію науково-методичного супроводу** інтерпретуємо як педагогічну систему, що гарантує досягнення певної мети через чітко визначену послідовність дій, змісту, методів, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат, забезпечує максимальну активність педагогічних працівників в освітньому процесі, відповідає інтересам і запитам на знання.

Визначальними основами технології науково-методичного супроводу є: *демократичність* (можливість урахування різних підходів, колегіальність у прийнятті рішення), *ситуація вибору* (створення декількох варіантів програм, моделей діяльності, методик, які забезпечують передумови для свідомого вибору), *самореалізація* (розкриття особистісного потенціалу кожного учасника освітнього процесу), *співтворчість* (спільна діяльність суб'єктів, які прагнуть досягти нових кількісних і якісних результатів), *синергійність* (нелінійність, нестабільність науково-методичного супроводу).

науково-методичних) заходах, що організуються Інститутом.

Напрямами науково-методичного супроводу в їх різноманітності й варіативності, адресній спрямованості є такі:

Дорадницький напрям науково-методичного супроводу – це надання кваліфікованої поради, допомоги, роз'яснення, інформаційної підтримки щодо вирішення професійних завдань, подолання професійних утруднень тощо. Консультативні послуги надаються замовникам (споживачам) у вигляді інформаційного, науково-методичного продукту:

- консультування педагогів фахової передвищої освіти в питаннях науково-методичного менеджменту, моніторингу якості освіти, атестації та підвищення кваліфікації, узагальнення, поширення і трансляції майстерного професійно-педагогічного досвіду, виявлення професійних труднощів, конкретизацію перспективних аспектів у професійно-педагогічній діяльності, внесення позитивних змін;

- консультування управлінського персоналу щодо формування корпоративної культури педагогічного колективу, маркетингової діяльності й аудиту.

Коучинговий (від англ. *coaching* – наставляти, тренувати, надихати) **напряму науково-методичного супроводу** забезпечує висококваліфіковані індивідуальні тренування педагогічних працівників для досягнення значущих для них професійної мети, завдань, підвищення ефективності планування за індивідуальною освітньою траєкторією на всіх етапах міжкурсового періоду, мобілізації внутрішнього потенціалу, розвитку необхідних професійних здібностей і навичок, освоєння передових стратегій, технологій для отримання найвищого професійно значущого результату.

Професійно-кваліфікаційний напрям науково-методичного супроводу передбачає надання педагогу фахової передвищої освіти адресної допомоги, методичних рекомендацій щодо безперервного професійного розвитку на всіх

етапах міжкурсового періоду, підвищення професійної кваліфікації, розвитку компетентностей за предметним полем спеціальності для якісного виконання функціональних обов'язків на рівні професійних стандартів, що уможливорює присвоєння фахівцю під час атестаційних процедур певного тарифного розряду, кваліфікаційної категорії (та/або педагогічного звання).

Предметно-методичний напрям науково-методичного супроводу спрямований на надання педагогу фахової передвищої освіти адресної допомоги в організації освітнього процесу. Напрямок передбачає:

- по-перше, *оновлення теоретичного, технологічного й методичного складників професійно-педагогічної діяльності педагогічного працівника, що включає ознайомлення зі структурою, типологіями і методичними варіантами сучасного уроку, технологіями викладання, новаторськими методиками роботи, із законами і закономірностями, методами і прийомами оптимізації освітнього процесу з урахуванням можливостей і потреб здобувачів фахової передвищої освіти;*

- по-друге, – *процес концептуалізації новітніх дидактичних ідей, практичного трансформування в педагогічну практику наукових психолого-педагогічних досліджень, науковий пошук, розробку, експериментальну перевірку ефективності, життєспроможності зразків перспективного педагогічного досвіду, пошук шляхів удосконалення, раціоналізації і модернізації освітніх програм, методик, використання їх у нових цілях і умовах тощо;*

- по-третє, – *створення, апробацію, упровадження й поширення в освітній практиці авторського педагогічного продукту, зокрема концепцій, теорій, систем, моделей, принципів, методів, прийомів, персонал-технологій, авторської*

	<p>методики, вироблення індивідуально-творчого стилю⁵, авторської системи професійно-педагогічної діяльності⁶.</p> <p>Експертний напрям науково-методичного супроводу спрямовано на експертизу й апробацію навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, зокрема підручників, навчальних (навчально-методичних, практико зорієнтованих та ін.) посібників, методичних матеріалів, авторських навчальних програм тощо, а також якості й продуктивності розробленого впродовж міжкурсового періоду методичного продукту (професійних проектів, кейсів, портфоліо та ін.).</p> <p>Маркетинговий напрям науково-методичного супроводу передбачає систематичне вивчення і задоволення освітніх запитів, потреб педагогічних працівників щодо якості надання освітніх послуг, результативності міжкурсового періоду, дієвості науково-методичного забезпечення професійного розвитку шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.</p> <p>Інформаційно-комунікаційний напрям науково-методичного супроводу пов'язаний із розвитком цифрової компетентності педагога фахової передвищої освіти. Забезпечує інформаційну підтримку професійного розвитку шляхом створення єдиної інформаційно-технологічної інфраструктури системи післядипломної педагогічної освіти, включаючи освітні сайти, навчальні освітні портали,</p>
--	--

⁵ **Індивідуально-творчий стиль професійно-педагогічної діяльності педагога фахової передвищої освіти** характеризує сформовану в нього впродовж міжкурсового періоду стійку індивідуально-специфічну систему активних і адаптивних засобів, прийомів, методів, способів вирішення професійних завдань, форм професійно-педагогічної взаємодії із суб'єктами освітнього процесу, вибір яких зумовлений актуальним професійним змістом і метою. Як інтегративна характеристика професійно-педагогічної діяльності індивідуально-творчий стиль відображає стиль керівництва освітньою діяльністю суб'єктів, стиль професійно-педагогічної взаємодії, стиль поведінки і саморегуляції, а також вироблене методичне кредо, авторську концепцію праці.

⁶ Під **авторською системою професійно-педагогічної діяльності** (послугуємося терміносполукою, уведеною в науковий обіг Л.І. Дубровіною і Н.В. Кузьміною) розуміємо оригінальну, самобутню цілісну загальнопедагогічну, дидактичну, методичну й ціннісно-світоглядну систему, у межах якої створюється потужне мотиваційне поле для опанування навчальної дисципліни, засвоєння нових способів освітньої і розумової діяльності, обміну соціокультурним досвідом, і що найголовніше, закономірно досягається новий професійно значущий результат, робиться індивідуальний внесок у розвиток професійної спільноти, модернізуються компоненти системи (цілі, зміст, освітні підходи і технології, система відношень між суб'єктами та ін.).

інформаційні бази даних, електронні каталоги, персональні веб-ресурси тощо.

Моніторинговий напрям (від лат. *monitor* – попереджувальний, той, що попереду; англ. *monitoring* – контроль, відстеження) включає комплекс процедур спостереження (збір, обробка, зберігання і поширення інформації), поточного оцінювання важливих перетворень в освітній системі, а також спрямування цих перетворень на досягнення визначених параметрів професійного розвитку, виявлення тенденцій і закономірностей, чинників (зовнішніх і внутрішніх), відслідковування професійної акмединаміки впродовж усіх етапів міжкурсового періоду.

Психолого-мотиваційний напрям передбачає психолого-андрагогічну діагностику педагогічних працівників на засадах соціоніки і кваліметрії, яка вміщує комплекс моніторингових і корекційно-рефлексивних процедур, засобів і методів, прийомів і правил, що дозволяють вимірювати, відстежувати і діагностувати динаміку професійного розвитку фахівців, рівні і критерії сформованості рівня педагогічної майстерності, особистісні якості і мотиваційно-ціннісні настанови. За допомогою певних діагностичних психолого-андрагогічних процедур відбувається актуалізація професійно значущих характеристик педагога, його індивідуальних здібностей, освітніх потреб, особливостей інтелектуальної саморегуляції, пізнавального стилю, ціннісних орієнтацій, визначаються чинники, які сприяють або перешкоджають педагогічному розвитку.

IV. ПРОФІЛІ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГА, ЯКІ РОЗВИВАЮТЬСЯ/НАБУВАЮТЬСЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Профілі базових компетентностей педагогічних працівників фахової передвищої освіти передбачають вичерпний опис основних індивідуально-особистісних та професійно-діяльнісних якостей, здібностей, властивостей, необхідних сучасному фахівцю для успішного виконання стратегічної мети і завдань реформування як вітчизняної освіти, так і конкретної освітньої галузі нового Державного стандарту зокрема.

За основу використовується опис відповідного кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій.

Кваліфікаційний рівень 7: здатність особи вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Кваліфікаційний рівень 8: здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Кваліфікаційний рівень 9: здатність особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Програмні компетентності	
4.1	<p>Ключові компетентності</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: right;"><i>Ключові компетентності</i> необхідні для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства, розвиваються в процесі навчання протягом усього життя, починаючи з раннього дитинства шляхом формального, неформального та інформального навчання.</p> <p>Усі ключові компетентності сприяють успішному життю в суспільстві. Такі навички, як критичне мислення,</p>

		<p>аналітичне мислення, вирішення проблем, творчість, робота в команді, вміння спілкування і проводити переговори, прийняття рішень, саморегуляція, стійкість, емпатія, участь, повага до різноманітності, враховуються в усіх ключових компетентностях.</p> <p>У Рамковій програмі оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, схваленої Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 року, виокремлено й конкретизовано вісім ключових компетентностей, зокрема:</p> <p>1. <i>Грамотність</i> (Literacy competence) – це здатність розрізняти, розуміти, висловлювати, створювати та інтерпретувати поняття, почуття, факти та думки усно та письмово, за допомогою візуальних, звукових та цифрових матеріалів у різних дисциплінах та контекстах; шукати і використовувати різні типи джерел інформації, формулювати та висловлювати свої усні та письмові аргументи переконливо, відповідно до контексту; цінувати естетичні якості мови та інтерес до взаємодії з іншими, розуміння та використання мови у позитивний та соціально відповідальний спосіб тощо.</p> <p>2. <i>Мовна компетентність</i> (Languages competence) – це здатність ефективно використовувати різні мови для спілкування/, зокрема розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово; вміння слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах; вміння вивчати мови у системі формальної, неформальної та інформальної освіти впродовж усього життя; цінування культурної різноманітності, інтерес до різних мов і міжкультурного спілкування тощо.</p> <p>3. <i>Математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії</i> (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering) (STEM) передбачає здатність застосовувати логіко-математичне мислення для вирішення проблем у повсякденному житті, а також презентації (формули, моделі, конструкції, графіки, діаграми); здатність і бажання використовувати знання та методологію для пояснення природного світу; застосовувати знання та методології з метою задовольнити людські потреби тощо.</p> <p>4. <i>Цифрова компетентність</i> (Digital competence) – це впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія із цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі в житті суспільства, що включає цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту (зокрема програмування), кібербезпеку та вирішення проблем; вміння використовувати цифрові технології для підтримки</p>
--	--	---

		<p>творчості, активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми для досягнення особистих, соціальних цілей тощо.</p> <p>Недаремно цифрова грамотність (або цифрова компетентність) визнана ЄС однією з ключових для повноцінного життя та діяльності людини. У Законі «Про освіту» зафіксовано, що формування інформаційно-комунікаційної компетентності є обов'язковим. Серед ключових компетентностей педагога Нової української школи виокремлено інформаційно-цифрову компетентність (Концепція «Нова українська школа», Державний стандарт початкової освіти (21 лютого 2018 р.). Європейські еталонні рамки визначають основну компетенцію вміння роботи із цифровими носіями як впевнене та критичне використання технологій інформаційного суспільства (ТІС) для роботи, відпочинку і спілкування.</p> <p><i>5. Особиста, соціальна і навчальна компетентність</i> (Personal, social and learning competence) – це здатність усвідомлювати внутрішні стани, ефективно управляти часом та інформацією, конструктивно працювати з іншими людьми, залишатися стійкими і керувати власним навчанням та кар'єрою; справлятися з невизначеністю та складністю, учитися вчитися, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя, співпереживати і конструктивно вирішувати конфлікти; навчатися та працювати спільно й автономно, організувати й наполегливо здійснювати навчання, оцінювати його прогрес і результати тощо. Навчальна компетентність включає знання стилів сприйняття і стратегій навчання, своїх здатностей і потреб розвитку; різноманітних способів розвитку своїх здатностей через доступні засоби освіти, які підтримують базове навчання, професійну підготовку та можливості кар'єрного зростання; здатність навчатися та працювати і спільно, і автономно, організувати та наполегливо здійснювати навчання, оцінювати прогрес і результати навчання; ефективно керувати кар'єрою й соціальними взаємодіями.</p> <p>Соціальна компетентність передбачає усвідомлення соціальних проблем і способів взаємодії із суспільством; уміння знаходити інформацію і впевнено конструювати поведінку для досягнення балансу між власними потребами, очікуваннями, сенсом життя і вимогами соціальної дійсності; конкретизацію у свідомості індивіда своїх інтеракцій із суспільством у системі «Я – соціум».</p> <p><i>6. Громадянська компетентність</i> (Civic competence) – це здатність діяти як відповідальні громадяни і повною мірою брати участь у соціальному житті тощо.</p> <p><i>7. Підприємницька компетентність</i> (Entrepreneurship competence) – це здатність реагувати на можливості та ідеї і перетворювати їх у цінності для</p>
--	--	--

		<p>інших; уміння планувати й управляти проектами, що мають культурну, соціальну або комерційну цінність. Ця компетентність базується на навичках творчості, критичного мислення, вирішенні проблем, ініціативності, наполегливості та вмінні співпрацювати тощо.</p> <p>8. <i>Компетентність культурної обізнаності та самовираження</i> (Cultural awareness and expression competence) – це розуміння і повага до того, як ідеї і сенси у різних культурах творчо виражаються і передаються через різні галузі мистецтва і форми культури; цікавість до світу, відкритість, готовність брати участь у культурному досвіді тощо.</p>
4.2	Інтегрова компетентність	здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення дослідження, використання теорій і методів менеджменту, педагогіки і психології на практиці
4.3	Загальнопрофесійні компетентності <i>Освітологічна</i> <i>Нормативно-правова</i> <i>Комунікативно-ситуативна</i>	<ul style="list-style-type: none"> • здатність інтегрувати знання із сучасної філософії та соціології освіти, освітньої політики й економіки освіти в цілісну стратегію професійної діяльності на засадах студентоцентризму (людиноцентризму), демонструвати відповідні цінності професійної діяльності. • здатність організувати якісну професійну діяльність в умовах реалізації Закону «Про фахову передвищу освіту» на основі нормативно-правових документів, вимог безпеки життєдіяльності, фінансової автономії, автономії закладу/установи/організації освіти та академічної свободи тощо; ефективно використання у професійній діяльності законодавчих та інших нормативних документів органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань • акумулює в собі особистісні якості педагога фахової передвищої освіти, його досконалий рівень мовно-мовленнєвої культури, спроможність знаходити нестандартний вихід у різних урочних і позаурочних ситуаціях, організувати обмін

		<p>інформацією, керувати пізнавально-пошуковою діяльністю здобувачів освіти; здатність до ефективного прямого та зворотного зв'язку з учасниками освітнього процесу; до ефективного спілкування у межах професійних обов'язків, що передбачає вміння обмінюватися інформацією, сприймати співрозмовника, усвідомлювати його потреби, розуміти почуття і психологічні стани, досягати взаєморозуміння; ефективно використовувати лінгвальні і позалінгвальні засоби з урахуванням умов і завдань комунікації; володіти технікою мовлення, навичками ораторського й ділового стилю спілкування</p>
4.4	<p>Професійні (фахові, предметні, посадові) компетентності</p>	<p>Професійні компетентності (від англ. <i>professional competence</i>) є гармонізацією науково-предметних, світоглядно-методологічних, дидактичних і психологічних знань педагога фахової передвищої освіти для забезпечення її якості. Окреслює професійний тезаурус, включає професійно значущі знання, уміння, настанови, ціннісні орієнтири, професійну кваліфікацію і досвід професійно-педагогічної діяльності, що уможлиблює створення оптимальних умов для загальнокультурного, морального, естетичного, мовно-мовленнєвого розвитку здобувачів фахової передвищої освіти.</p> <p>Серед професійних компетентностей педагога фахової передвищої освіти виоремлюємо такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • андрагогічна компетентність – уміння визначати освітні потреби і запити, урахувати особливості мотивації, процесу навчання, застосовувати технології модерації, фасилітації, супервізії, визначати результати навчання, спонукати до рефлексії; створювати оптимальні умови для навчання, вирішувати професійні проблеми і завдання з використанням знань, професійного та особистісного досвіду;

		<p>опанування вміннями, навичками планування, реалізації, добору змісту, форм, методів навчання;</p> <ul style="list-style-type: none"> • спеціальна компетентність: знання теоретичних основ предмета, що викладається; орієнтація в різноманітності методів наукового пізнання, розумінням їх сутності, можливості доцільного використання методології в процесі викладання предмета; оперуванням новітньою науковою термінологією; вибір змісту навчання на підставі наукових даних, фактів, понять, законів; уміння використовувати зміст предмета для розвитку гармонійної особистості, реалізовувати виховний потенціал змісту освіти; організовувати науково-дослідницьку діяльність здобувачів фахової передвищої освіти; • методична компетентність: знання закономірностей, технологій, методик, методів викладання та навчання конкретного предмета або дисципліни, часткових методик; уміння добирати технології, методики, методи навчання; забезпечувати профілізацію, диференціацію, індивідуалізацію освітнього процесу; здійснювати оцінювання освітніх досягнень здобувачів освіти; формувати у здобувачів освіти навички самоосвіти і саморозвитку впродовж життя; використовувати кращий педагогічний досвід; узагальнювати власний педагогічний досвід; здатність організовувати безперервний професійний розвиток у системі формальної і неформальної освіти; • методологічна компетентність (праксеометодологічна і гносеометодологічна) влючає науковий пошук, розробку, експериментальну перевірку ефективності, життєспроможності нових зразків перспективного педагогічного досвіду у формі способів, прийомів, моделей, положень, авторської методики, системи діяльності; володіння методологією професійної діяльності в практичному, пізнавальному й оцінному проявах. Методологічна компетентність влючає: <ul style="list-style-type: none"> • праксеометодологічну
--	--	---

		<p>компетентність – дозволяє педагогу оперувати теоретичними аспектами цілеспрямованої практичної професійно-педагогічної діяльності, розробляти методи і конкретні прийоми її здійснення,</p> <ul style="list-style-type: none"> • гносеологічну компетентність – уможливорює застосування принципів пізнання, моделей і механізмів пізнавальної діяльності. • соціально-громадянська – усвідомлення глобальних (зокрема екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв’язанні; здатність забезпечувати оптимальні соціально-психологічні умови для гармонійного розвитку особистості; сприяти взаємодії та згуртованості працівників; • інноваційно-дослідницька – здатність інноваційно вирішувати наукові / практичні професійні завдання; планувати, організовувати та здійснювати експериментальні дослідження щодо визначення оптимальних умов функціонування освітніх організацій, розвитку суб’єктів освітнього процесу; психологічного супроводу й підтримки інноваційних форм і методів роботи закладу освіти тощо; • компетентність з інформальної освіти та професійно-особистісного розвитку – здатність організовувати професійний саморозвиток, самонавчання, самовдосконалення і самореалізацію впродовж життя шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти; розвивати (саморозвивати) та вдосконалювати (самовдосконалювати) професійно важливі якості особистості, цінності, що спрямовані на всебічний розвиток особистості всіх суб’єктів освітнього процесу як найвищої цінності суспільства тощо; • управлінська: планувати, організовувати і контролювати професійну діяльність відповідно до сучасних вимог; володіти технологіями науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах реформ і соціальних трансформацій; здатність мотивувати
--	--	---

		<p>себе та інших суб'єктів освітнього процесу до цілеспрямованого руху до розвитку ключових компетентностей в умовах формальної, неформальної, інформальної освіти; створювати умови та здійснювати професійну діяльність на засадах лідерства та педагогіки партнерства; мотивувати себе та інших суб'єктів освітнього процесу до цілеспрямованого руху до спільної мети.</p> <ul style="list-style-type: none"> • психологічно-фасилітативна компетентність – усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я суб'єктів освітнього процесу, здатність сприяти їхньому творчому становленню та індивідуалізації; • ціннісно-світоглядна компетентність – застосування на предметному рівні знань із педагогічної аксіології, що з одного боку, формують професійну і світоглядну позицію педагога фахової передвищої освіти, стиль професійно-педагогічної взаємодії, а з іншого – ціннісно-світоглядну позицію здобувачів фахової передвищої освіти, зокрема оволодіння ціннісними орієнтаціями, що спрямовані на суспільно-соціальні цінності педагогічної професії (<i>загальнопедагогічні орієнтації</i>), сприяють розвитку особистості як головної педагогічної цінності, її інтелектуальних можливостей, творчих здібностей, самореалізації педагога в професійно-педагогічній діяльності (<i>особистісно-розвивальні орієнтації</i>), скеровані на предметно-викладацьку діяльність педагога (<i>предметно-діяльнісні орієнтації</i>), пов'язані з особливостями педагогічної професії (<i>професійно-прагматичні орієнтації</i>).
--	--	---

V. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність підвищення кваліфікації педагогів фахової передвищої освіти полягає в необхідності розроблення та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії працівників з метою реалізації освітньої політики держави шляхом запровадження інноваційних форм, методів та технологій навчання на засадах андрагогіки з урахуванням потреб слухачів, держави та глобалізованого світу.

Результатом підвищення кваліфікації педагогів фахової передвищої освіти є підготовка конкурентоспроможних на ринку освітніх послуг фахівців, які здатні забезпечувати випереджувальність розвитку країни, готові виконувати роль консолідаторів нації, активно зреалізовувати освітні проекти національного масштабу, витримувати конкуренцію на європейському і світовому ринку освітніх послуг тощо.

Професійний розвиток педагогів фахової передвищої освіти в умовах післядипломної освіти передбачає організацію диференційованого освітнього простору за індивідуальною освітньою траєкторією, запровадження багатоваріантних моделей, форм освіти дорослих, реалізацію інноваційних методологічних підходів, андрагогічних технологій тощо.

Програмні результати навчання, що визначають нормативний зміст підвищення кваліфікації.

У результаті підвищення кваліфікації слухач має:

Програмні результати навчання	
5.1	<p>Знання і розуміння</p> <ul style="list-style-type: none"> - викликів, цілей, тенденцій професійного розвитку сучасного фахівця; - формальної, неформальної та інформальної освіти як форми безперервного професійного розвитку; - ключових компетентностей для навчання впродовж життя; - періодизації професійного розвитку фахівців: періодів, рівнів, індикаторів; - психолого-фізіологічних особливостей здобувачів фахової передвищої освіти; - основ андрагогіки; - навчальних стилів і методів навчання дорослих в умовах формальної, неформальної, інформальної освіти;

		<ul style="list-style-type: none"> - знання навчального предмета, фахових методик, технологій; - знання про специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь різновіковими суб'єктами у процесі освітньої діяльності
5.2	Розвинені вміння	<ul style="list-style-type: none"> - здійснювати порівняльний аналіз ключових компетентностей для навчання впродовж життя в нормативних документах; <ul style="list-style-type: none"> – розвивати ключові компетентності в умовах упровадження нових Державних стандартів; – використовувати методи навчання впродовж життя, засновані на емпіричному досвіді; – організовувати професійну діяльність в системі післядипломної освіти на засадах студентоцентризму, керуючись нормативно-правовими документами, вимогами безпеки життєдіяльності, фінансової автономії, вимогами інтеграції в європейський освітній простір; – формувати ключові компетентності, необхідні навички для підвищення особистого потенціалу, розширення професійних можливостей, соціальної інтеграції та активного громадянства; – організовувати студентоорієнтоване навчання що передбачає: заохочення здобувачів фахової передвищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів фахової передвищої освіти та адміністрації, педагогічних (науково-педагогічних) та інших працівників закладу фахової передвищої освіти; – формувати у здобувачів освіти

		<p>спільних для ключових компетентностей умінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України «Про освіту»;</p> <ul style="list-style-type: none"> – добирати методи, форми і засоби навчання, найбільш ефективні для здійснення якісної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти; – упевнено, критично й відповідально використовувати та взаємодіяти із цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності та участі в житті суспільства; – створювати цифровий контент (зокрема програмування), використовувати цифрові технології для підтримки творчості, активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми для досягнення особистих, соціальних цілей тощо; – створювати безпечне та інклюзивне освітнє середовище; – забезпечувати додаткову підтримку в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.
5.3	Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> - морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей); - соціально-політичні (культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, солідарність, відповідальність); - готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; - рефлексія професійного розвитку.

VI. АКАДЕМІЧНІ, ПРОФЕСІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПАНУВАННЯ ПРОГРАМИ

Академічні можливості опанування програми полягають у можливості пройти замовникам освітніх послуг короткотермінове підвищення кваліфікації за індивідуальною освітньою траєкторією з урахуванням власних професійних можливостей, здібностей, досвіду, потреб, опанувати комплекс освітніх компонентів, зокрема змістових модулів, спрямованих на досягнення визначених результатів навчання – фахових, або предметних, компетентностей, що дає право фахівцям на отримання визначеної освітньої та професійної кваліфікації відповідно до суспільних та освітніх викликів, роботодавців і ключових стейкхолдерів.

Практична спрямованість змісту **Програми підвищення кваліфікації** забезпечується шляхом його орієнтації на соціокультурні й освітні виклики. Саме такі орієнтації надають можливість педагогічним працівникам закладів фахової передвищої освіти успішно виконувати посадові завдання та функції. Забезпечення практичної спрямованості змісту Програми підвищення кваліфікації досягається одночасно з урахуванням аналізу професійно-кваліфікаційних характеристик, посадових інструкцій педагогічним працівникам закладів фахової передвищої освіти.

Кінцевий результат – **умотивовані активні здобувачі кваліфікацій, які прагнуть безперервного професійного розвитку, самореалізації і кар'єрного зростання:**

- **цілісна особистість** (усебічно розвинена, здатна до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, розвитку професійної кар'єри, підприємництва та самозайнятості);

- **фахівець** (конкурентоздатна та мобільна на ринку праці особистість, яка набуває ключових, професійних і загальнопрофесійних компетентностей відповідно до її інтересів, здібностей, можливостей, потреб економіки та суспільства);

- **відповідальний громадянин** (успішна особистість з активною громадянською позицією, морально-етичними якостями, відповідальна за результати власної діяльності задля сталого розвитку).

Співпраця Інституту із закладами фахової передвищої освіти спрямована на обмін професійним досвідом; зміцнення освітніх, наукових та інформаційних зв'язків, підвищення рівня якості освіти; надання консультативної, дорадницької, супервізорської допомоги шляхом проведення внутрішньоорганізаційних, змішаних та міжорганізаційних форм організації роботи, зокрема тренінгів, круглих столів, семінарів, конференцій, вебінарів, чатів, відеомостів, відеоконференцій, онлайн студій, вебквестів, інтернет-консультацій, коуч-сесій, інтернет-лекцій, семінарів, тренінгів тощо.

VII. РОЗПОДІЛ ЗМІСТУ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

7.1. ФОРМИ, ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Форми організації освітнього процесу за вибором професорсько-викладацького складу: лекція, семінарське заняття, тематична дискусія, самостійна робота; дистанційна лекція, відеолекція, мультимедіалекція, вебінар, дистанційне консультування, відеоконференція, чат-заняття, форум, Інтернет-заняття тощо.

Технології навчання: інтерактивні, адаптивні, акмеологічні практикуми, аналіз ситуацій або case-метод, тренінги (сенситивні, акмеологічні, аутопсихологічні, комунікативні, корпоративні, тренінги лідерства, культури мовлення, креативних якостей та ін.), ігротехнології професійного розвитку, зокрема імітаційні, ділові, організаційно-діяльнісні, рольові, ситуаційно-рольові, практичні і семінарські заняття, тематичні дискусії та ін.

Методи навчання: проблемний виклад навчального матеріалу, сугестивний метод, метод укрупнених блочних одиниць, використання цифрових технологій, дослідницький метод тощо.

Методи оцінювання: оцінка за випускною творчу роботу, участь в інформаційному, практичному й контрольному блоках програми ПК.

Методичне забезпечення: інтерактивні комплекси навчально- і науково-методичного забезпечення курсів підвищення кваліфікації, електронна бібліотека, методичні рекомендації тощо.

Форми роботи викладача такі:

- організація і проведення аудиторних і позааудиторних занять;
- розгляд освітнього матеріалу змістових модулів на лекціях, інтерактивних, актуалізованих лекціях та тренінгових, семінарських, тематичних заняттях, тематичних зустрічах, Інтернет-заняттях;
- консультування слухачів;
- організація і проведення захисту випускної творчої роботи тощо.

Форми роботи слухача такі:

- проведення поточного самодіагностування у Віртуальній кафедрі андрагогіки для виявлення індивідуально-особистісних і професійних настанов, рівня професійної компетентності, набутих компетенцій, самомотивації професійного розвитку;
- розроблення індивідуальної освітньої траєкторії на всіх етапах курсів підвищення кваліфікації;
- опрацювання навчального матеріалу на основі комплексу навчально-методичних матеріалів, додаткової електронної бібліотеки, завдань для самостійної та індивідуальної роботи;
- ознайомлення з бібліотечними фондами (електронною бібліотекою програми ПК);

- використання Інтернету з навчальною метою (пошук і аналіз інформації, робота в чаті, форумі, робота з електронною поштою через веб-інтерфейс, отримання пошти, створення і відправка листів, робота з відкритою мережею);
- участь слухача курсів в Інтернет-заняттях, Інтернет-консультаціях.

7.2. ВИБІРКОВИЙ СКЛАДНИК ПРОГРАМИ ПК

Наповнення складають змістові модулі, які забезпечують підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно за компетентностями, що потребують оновлення, вдосконалення та розвитку, а також професійно-особистісного зростання фахівців.

Метою вибіркового складника є диференційоване задоволення особистісно-професійних потреб та інтересів слухачів у контексті розвитку/набуття ними компетентностей. Це передбачає вирішення наступних завдань:

- удосконалення та оновлення знань і вмінь педагогічної діяльності відповідно до індивідуальних потреб і запитів педагогічних працівників;
- активізація самостійної діяльності, розвиток мотивації професійного вдосконалення, що забезпечується можливістю вибору змісту навчання слухачами відповідно до їхніх потреб і запитів;
- сприяння особистісному розвитку педагогічних працівників на засадах компетентнісного підходу.

7.3. ЗМІСТОВІ МОДУЛІ ПРОГРАМИ ПК

Модуль 1. Основи андрагогіки.

Особливості роботи із здобувачами фахової передвищої освіти

Мета: розширити знання педагогічних працівників про специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь різновіковими суб'єктами у процесі освітньої діяльності та особливості професійної діяльності педагогічного працівника в контексті освіти дорослих.

Зміст: предмет андрагогіки – спрямованість на чіткий результат – особистість, яка розвивається, підготовлена до універсальної діяльності, має сформовані пізнавальні запити, духовні потреби, здатна самостійно планувати і реалізовувати цілі, бути конкурентоспроможною на ринку праці.

Функції андрагогіки: *використання соціального досвіду й залучення до розв'язання сучасних проблем суспільства* (соціальна); *регулювання відносин у швидкозмінному зовнішньому середовищі* (адаптивна); доступ до необхідної

інформації, її пошук, відбір, систематизація, відтворення, використання (інформаційна); компенсування недоліків попередніх рівнів освіти й забезпечення балансу власної компетентності і сучасних вимог до професії (компенсаційна); *оволодіння новими методами, способами дій* (розвивальна функція).

Андрагогічні принципи, покладені в основу навчання дорослих: пріоритет самостійного навчання; принцип спільної діяльності; індивідуалізація навчання; системність навчання; принцип актуалізації результатів навчання; принцип елективності навчання; принцип розвитку освітніх потреб; принцип усвідомленості навчання.

Визначення «дорослість»: фізіологічне, юридичне, соціальне, психологічне.

Процес навчання здобувачів фахової передвищої освіти як система: навчальні потреби, мета і завдання навчання, зміст і методи навчання, методи навчання, результати навчання.

Система елементів процесу навчання: потреба (реальна, усвідомлена), мета і завдання (конкретні, досяжні), зміст (актуальний, прикладний), методи (андрагогічні, інтерактивні, адекватні), засоби (сучасні), результати (вимірні). Система взаємодії між учасниками навчання: ефективна комунікація, позитивна атмосфера, мережа для обміну знаннями і досвідом.

Психолого-педагогічні особливості навчання здобувачів освіти різного віку та закономірності та принципи організації освітнього процесу; диференціація та індивідуалізація навчання відповідно до соціальних і особистісних потреб здобувачів освіти. Методи, форми і засоби навчання, найбільш ефективні для здійснення якісної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти. Студентоорієнтоване навчання, що передбачає: заохочення здобувачів фахової передвищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів

фахової передвищої освіти, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів фахової передвищої освіти та адміністрації, педагогічних (науково-педагогічних) та інших працівників закладу фахової передвищої освіти. Мотивація до навчання, саморозвитку і самовдосконалення.

Модуль 2. Методика викладання фахових дисциплін

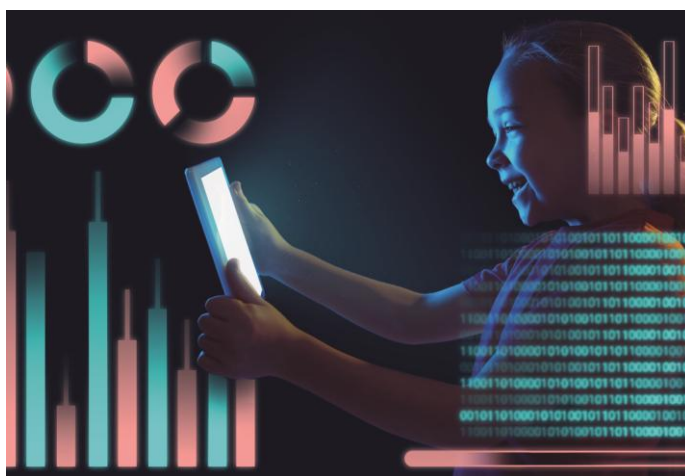
Мета: поглибити знання та вміння педагогічних працівників щодо концепції, основ теорії і практики, методики і методології викладання навчальних дисциплін у системі фахової передвищої освіти.

Зміст: Сучасні підходи до планування та організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу. Компетентнісний урок як цілісна дидактична система. Типологія сучасного уроку. Інноваційні технології навчання для розвитку/набуття компетентностей здобувачів вищої освіти. Технології інтерактивного навчання в професійній діяльності педагога фахової передвищої освіти. Актуальні проблеми методики викладання у закладах фахової передвищої освіти в умовах сучасного розвитку суспільства. Методи навчання здобувачів фахової передвищої освіти. Аналіз та розв'язання педагогічних проблем, що виникають у педагогічній діяльності педагога фахової передвищої освіти. Навички самонавчання, самовиховання і самовдосконалення шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти. Удосконалення методики викладання і застосування новітніх педагогічних технологій в освітньому процесі.

Модуль 3. Цифрові технології в освіті

Мета: Розвиток цифрової компетентності слухачів у контексті набуття умінь та навичок активного, творчого, безпечного використання електронних освітніх ресурсів в умовах сучасного інформаційного суспільства; побудова індивідуальної траєкторії розвитку цифрової компетентності.

Зміст: Електронні освітні ресурси (ЕОР): загальні вимоги

та інструментальні засоби для розроблення. E-LEARNING В Україні. Дотримання законодавства України щодо захисту авторських прав.

Освітні платформи: основні засади функціонування е-платформ. Міжнародні та українські освітні платформи. Платформи та ресурси для самоосвіти викладачів.

Цифрові технології колективної комунікації: Співпраця в проєкті. Створення спільного цифрового середовища для проєкту. Блог, як засіб масової комунікації.

Візуалізація освітнього контенту. Основи педагогічного дизайну. Доповнена та віртуальна реальність, гейміфікація в освіті. Освітні відеокласти, скрайб-ролики в освітньому процесі. Інструменти візуалізації даних: 3d моделювання, дизайн інфографіки, інтелект-карти, таймлайни в освіті, QR-коди, хмари слів.

Методика побудови освітнього відеоролику.

Використання хмарних технологій у роботі педагогічного працівника. (загальні принципи, практичне використання office365.

Методика роботи з віртуальними дошками.

Створення персонального-веб ресурсу викладача на базі LMS Moodle

Системи електронного тестування та аналітики в освітньому процесі. Сервіси Web 2.0, та їх використання в освіті та освітніх вимірюваннях. Програмні засоби для локального тестування. Веб-сервіси для проведення опитування та анкетування.

Проектування та створення сайтів та електронних підручників. Персональний веб-сайт як методичний інструмент в роботі педагога. Створення, збереження та редагування персонального сайту.

Цифрові книги. Зміст, організація матеріалу е-підручника. Створення електронних робочих зошитів.

Основи інформаційної безпеки. Забезпечення інформаційної безпеки держави, організації, особистості. Стратегії і заходи протидії кібербулінгу в закладі освіти. Приватність і публічність у кіберпросторі. Основи медіаграмотності. Фейк, види фейків (тролі, боти, фейкові акаунти у соціальних мережах, фейкові сайти). Захист від маніпуляції та фейків. Ресурси верифікації інформації. Виховання культури користувача Інтернету. Використання антивірусних програм.

VIII. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ (ТЕЗАУРУС)

У програмі пк терміни вживаються в такому значенні:

Академічна мобільність у фаховій передвищій освіті – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити дослідницьку (мистецьку, спортивну) діяльність в іншому закладі освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами.

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом.

Акредитація освітньо-професійної програми – оцінювання освітньо-професійної програми та освітньої діяльності закладу фахової передвищої освіти за цією програмою на предмет забезпечення та вдосконалення якості фахової передвищої освіти.

Атестація здобувачів фахової передвищої освіти – установлення відповідності результатів навчання здобувачів фахової передвищої освіти вимогам освітньо-професійної програми та/або вимогам програми єдиного державного кваліфікаційного іспиту.

Безперервний професійний розвиток – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності.

Дослідницька діяльність у сфері фахової передвищої освіти – діяльність закладу фахової передвищої освіти, спрямована на проведення наукових досліджень з метою отримання і використання нових знань та здійснення технічних і науково-технічних розробок.

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план.

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Інноваційна діяльність у сфері фахової передвищої освіти – діяльність закладу фахової передвищої освіти, спрямована на створення або вдосконалення конкурентоздатних технологій, у тому числі інформаційних, продукції або послуг; трансформація наукових досліджень і розробок у практичну діяльність, новий підхід до надання освітніх послуг, їх адаптація до потреб ринку праці та суспільства; застосування рішень організаційно-технічного, виробничого, адміністративного або іншого характеру, що істотно поліпшують якість виробництва та/або соціальної сфери.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Освітній процес у сфері фахової передвищої освіти – це інтелектуальна, творча діяльність, що провадиться у закладі фахової передвищої освіти та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які здобувають освіту, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Освітньо-професійна програма у сфері фахової передвищої освіти – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення визначених результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої та професійної кваліфікації;

Професія, для якої запроваджено додаткове регулювання, – вид професійної діяльності, доступ до якого, окрім наявності освіти відповідного рівня та спеціальності, визначається законом або міжнародним договором.

Регіональне замовлення у сфері фахової передвищої освіти – засіб задоволення потреб економіки держави, регіону та суспільства у кваліфікації

ліфікованих кадрах, забезпечення конституційного права громадян на освіту шляхом укладання регіональним замовником (обласною, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями) із закладом фахової передвищої освіти регіонального контракту на підготовку фахівців освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра та/або бакалавра;

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Спеціалізація – складова спеціальності, що визначається закладом фахової передвищої освіти та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну програму підготовки здобувачів фахової передвищої освіти;

Спеціалізована фахова передвища освіта – це фахова передвища освіта мистецького, спортивного чи військового спрямування, що забезпечує здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності.

Стандарт фахової передвищої освіти – сукупність вимог до освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, які є спільними для всіх освітньо-професійних програм у межах певної спеціальності;

Студентоорієнтоване навчання – підхід до організації освітнього процесу, що передбачає:

- заохочення здобувачів фахової передвищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу;
- створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії;
- побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів фахової передвищої освіти та адміністрації, педагогічних (науково-педагогічних) та інших працівників закладу фахової передвищої освіти.

Циклова комісія – це структурний підрозділ закладу фахової передвищої освіти (його філії), що провадить освітню, методичну діяльність за певною спеціальністю (спеціалізацією), групою спеціальностей однієї або споріднених галузей, може проводити дослідницьку та/або творчу мистецьку, та/або спортивну діяльність за певною дисципліною (групою дисциплін). Циклова комісія створюється, якщо до її складу входять не менше п'яти педагогічних (науково-педагогічних) працівників, для яких заклад фахової передвищої освіти є основним місцем роботи.

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг.

Якість фахової передвищої освіти – відповідність умов освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам фахової передвищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, яка забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти.

СПЕЦКУРС

**«МЕНЕДЖМЕНТ І ЛІДЕРСТВО
В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ»**

СПЕЦКУРС

«МЕНЕДЖМЕНТ І ЛІДЕРСТВО В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ»

Розробник:

СИДОРЕНКО Вікторія Вікторівна,

доктор педагогічних наук,

професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ

«Менеджмент і лідерство в освіті дорослих»

1. Анотація спецкурсу.
2. Тематичний план викладу та засвоєння матеріалу.
3. Зміст спецкурсу за темами.
4. Інформація для опрацювання.
5. Проблемно-пошукові питання для самостійної та індивідуальної роботи слухача.
6. Глосарій ключових слів.
7. Рефлексійна анкета.
8. Рекомендована література для самостійної діяльності, поглиблення фахових компетенцій.

1. АНОТАЦІЯ

Актуальність спецкурсу визначається цивілізаційно-історичними й освітніми викликами XXI століття, зростаючою роллю людиноцентрованої освіти та необхідністю забезпечити її випереджувальне значення, необхідністю підготовки керівника Нової української школи, лідера, менеджера, акмепрофесіонала, конкурентоздатного на ринку освітніх послуг фахівця, здатного самостійно й творчо здобувати інформацію, навчатися впродовж усього життя. Таке соціальне замовлення актуалізує необхідність підготовки фахівців, які відповідають викликам суспільства знань, здатних до безперервного інтелектуального, культурного і духовного розвитку впродовж життя шляхом формальної і неформальної освіти, орієнтовані на збереження, примноження та передачу гуманістичних суспільних цінностей, засвоєння нових професійних ролей і функцій, адаптовані до умов стрімко змінного суспільства.

У розробленні спецкурсу використано ідеї відкритої освіти та відкритого навчання як інновації в підготовці і підвищенні кваліфікації педагогічних працівників та їхньої адаптації до нових соціокультурних та освітніх викликів. Теоретичні й практико-зорієнтовані аспекти модуля спрямовано на безперервний розвиток керівних і педагогічних працівників на всіх етапах міжкурсового періоду, зокрема таких складників, як професіоналізм діяльності і особистості, професійно-педагогічна компетентність, творчість, технологічна культура.

Запропоновано технології вдосконалення педагогічної техніки сучасного керівника, його вербального і невербального професійного іміджу.

Матеріали спецкурсу спрямовано на розвиток профілів базових компетентностей, які розвиваються в системі підвищення кваліфікації, зокрема: інтегральна компетентність, загальні компетентності (освітологічна, нормативно-правова), спеціальні компетентності (андрагогічна, управлінська, науково-методична, соціально-громадянська, інноваційно-дослідницька, мовно-комунікативна, компетентність з інформальної освіти та професійно-особистісного розвитку; психологічно-фасилітативна; підприємницька компетентність, інформаційно-цифрова).

Спецкурс розраховано на *15 годин*, із яких 2 год. – лекція, 4 год. – спецкурс, 4 год-семінарське заняття, 5 год. – самостійна робота слухача.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ СПЕЦКУРСУ

№ з/п	Тематичний план	Форми заняття, кількість			Разом
		Спецкурс	Семінарське заняття	Самостій на робота	
1.	<i>Лідерство змін та організаційна культура менеджера освіти</i>		2	2	4
2.	<i>Soft Skills у роботі управлінця</i>		2	3	5
3.	<i>Науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців в умовах безперервної освіти</i>	4	2		6
	<i>Разом</i>	4	6	5	15

3. ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

ЗМ 1. Лідерство змін та організаційна культура менеджера освіти.

ЗМ 2. Soft Skills у роботі управлінця.

ЗМ 3. Науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців в умовах безперервної освіти.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Очікувані результати опрацювання матеріалів спецкурсу включають:

Знання і розуміння	<ul style="list-style-type: none"> - мети, завдань реформування освіти в Україні; - основних запитів замовників освітніх послуг і ключових стейкхолдерів на зміни в освіті, що передбачає якість надання освітніх послуг, компетентнісне навчання, підготовку конкурентоздатного випускника, що вміє успішно жити і взаємодіяти в суспільстві знань; - лідерства і його ролі у керуванні командою; - концепцій лідерства; - навичок у роботі управлінця; - напрямів науково-методичного супроводу професійного розвитку фахівців в умовах безперервної освіти
Розвинені вміння	<ul style="list-style-type: none"> - зреалізовувати компетентнісну модель освіти з урахуванням потреб і запитів фахівців мотивів, попереднього досвіду, здібностей, активності, індивідуально-психологічних особливостей, ціннісних орієнтирів; - конструювати та реалізувати сучасні програми навчання із використанням різноманітних методів, форм і технологій;

	<ul style="list-style-type: none"> - здійснювати науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців; - використовувати технології формальної та неформальної освіти для безперервного розвитку педагога; - використовувати принципи ефективного лідерства - реалізовувати інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку фахівців; - використовувати принципи суб'єкт-суб'єктної спрямованості, фасилітативної регуляції співпраці.
Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> - морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей); - соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до докільля, повага до закону, солідарність, відповідальність); - людиноцентризм; - готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; - рефлексія власної професійної діяльності.

Ключові слова

Компетентнісний підхід, лідерство, зміни, менеджмент, керівник, науково-методичний супровід, навички, професійний розвиток, безперервна освіта, лідерські навички, супервізія, дорадництво.

Реалізація завдань для досягнення результатів здійснюється шляхом:

- Самостійного опрацювання слухачами навчального матеріалу.
- Виконання контрольно-діагностичних матеріалів, спрямованих на вдосконалення вмінь і навичок на практиці застосовувати набуті теоретичні знання.
- Участі в рефлексійно-оцінювальному блоці спецкурсу з метою використання здобутих знань, умінь (навичок) у професійно-педагогічній діяльності.

1. ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Для формування та вдосконалення знаньових компетенцій ознайомтесь із теоретичними матеріалами

В одних країнах усі групи компетенцій для керівників називають компетенціями лідерства, як, наприклад, у ЄС, Канаді, США чи Австралії; інколи їх просто називають компетенціями керівників, профілями чи моделями компетенцій тощо.

В інших країнах серед груп основних компетенцій керівників виокремлюють одну, яку називають лідерство, і пов'язують її з управлінням людськими ресурсами шляхом забезпечення командної роботи тощо.

*Лідер – це людина, яка ставить мету, і здатна залучати інших до її досягнення
(Марвін Бауер).*

*Лідерство є мистецтвом спонукати інших робити те,
що ви бажаєте, так, щоб вони думали, ніби самі хочуть цього
(Дуайт Ейзенхауер).*

*Ефективність лідера залежить від того,
наскільки його стиль керування відповідає критеріям людей, яких він веде за собою.
Кожна людина може розвивати
й удосконалювати закладений у ній лідерський потенціал.*

Організаційна культура і лідерство – це два взаємозалежні поняття. Унікальний талант лідера полягає в здатності створювати й управляти культурою; це єдина роль лідера, що має реальну важливість (Е. Шейн).

Ключовою фігурою в лідерстві змін є керівник закладу освіти. Лідерами стають не з ініціативи організації, хоч можливості вести за собою людей також можна збільшити шляхом делегування повноважень. Дії лідерів не обмежуються рамками яких-небудь повноважень і структур. Дуже часто керівник є лідером без усякої прив'язки до його формальної посади в ієрархії. Керівник закладу освіти — це людина, яка одночасно є лідером і ефективно керує своїми підлеглими. Лідерство полягає в тому, що люди намагаються кинути виклик навколишній дійсності й змінити її (Г. Оуен, В. Ходжсон, Н. Газзард).

Системоутворювальним фактором діяльності лідера є рівень його культури. Культура є основою організації. За її допомогою лідер веде організацію «від успіху до успіху». Як стверджує Е. Шейн, відомий теоретик організаційної культури, можливо, єдиною, справді важливою справою, яку робить керівник, є створення культури організації і управління нею.

Тільки за останніх 50 років запропоновано понад 65 систем класифікації визначень лідерства (Шейкелтон, 1995).

Словник з бізнесу дає дефініцію лідерства, яка складається із двох частин:

1. це сукупність лідерів організації (як явище, феномен);
2. діяльність з управління організацією у стилі «ведення її за собою» (leadership: з англ. tolead — вести (leader — ватажок, вождь, керівник, провідник), toship — найматися). Феномен лідерства виникає і реалізується тільки в суспільному середовищі. Л. Даунтон зазначає, що лідерство — це становище в суспільстві, що характеризується здатністю особи, яка це становище займає, скеровувати й організовувати колективну поведінку деяких або всіх його членів.

Феномен лідера – це визнання, виявлення, застосування природних психофізичних, розсудливо-розумових та розпорядчо-організаційних відмінностей людей. Саме ці відмінності, особливі властивості та їх застосування характеризують лідерство як вплив на інших людей. Р. Такер застерігає від ототожнення лідерства з функціями посадових осіб. Лідерство, на його думку, значно більше, ніж аналіз і прийняття державно-владних рішень, це — вплив на розум, енергію тих людей, яким належить зіграти свою роль у тому чи іншому процесі. С. Кові зауважує, що лідерство (leadership) — не управління (management), а вищий рівень, де визначається, що саме слід робити. Управління зосереджується на рівні нижчому: як зробити найкращим чином? Розвиваючи цю думку П. Друкер і У. Бенніс переконують, що управління — це робити справу правильно; лідерство — це робити правильні справи.

ІСНУЮТЬ РІЗНІ ТЕОРІЇ (КОНЦЕПЦІЇ) ЛІДЕРСТВА

Концепція харизматичного лідерства. Харизматичний лідер (charismatic leader) — повний ентузіазму та впевнений у собі керівник, чії особисті якості та дії потужно (інтенсивно) впливають на людей, спонукаючи їх вести себе певним чином. Такий лідер ставить інтереси

організації або відділу вище власних інтересів. Джерелами його впливу зазвичай є: чітке, прийняте всіма співробітниками бачення майбутнього; створення та сповідування працівниками організації системи корпоративних цінностей; взаємна довіра керівника та його підлеглих.

Концепція трансформаційного лідерства, що включає два стилі управління: транзакційний і трансформаційний. Транзакційний лідер (transactional leader) направляє або мотивує своїх підлеглих на досягнення намічених цілей, чітко пояснюючи їх ролі та вимоги до виконання того чи іншого завдання.

Трансформуючий лідер (transformational leader) проявляє турботу про кожного члена колективу, стимулює їх інтелектуальний розвиток і спонукає до узгодження їхніх інтересів з інтересами організації, а також володіє харизмою. Концепція лідерства в управлінні командою. Використання групових методів роботи в організації як єдиній команді потребує від лідера ефективно управляти групами (командами). Для цього він має опанувати навичками комунікації й обміну інформацією, створення довіри, делегування повноважень, здатністю відчувати необхідність втручання у роботу команд, надати їм свободи дій.

Концепції дистрибутивного (делегування) та розподіленого (поділ між) лідерства акцентуються на механізмах реалізації спільних цілей. Розподілене лідерство (Shared leadership, Pearce & Conger, 2003) передбачає «естафетну» передачу лідерства від одного члена команди до іншого залежно від домінуючої компетенції. Його основними принципами є: думай — практикуй — заохочуй інших; готовність кинути виклик статус-кво; давати змогу іншим діяти; створення й обговорення візії. За дистрибутивного лідерства (Distributed leadership, Spillane & Halverson & Diamond, 2001) обов'язки лідера, зокрема й відповідальність, делегуються іншим відповідно до їх ролей і рівнів, на яких вони знаходяться в організації.

Важливо

В одних країнах усі групи компетенцій для керівників називають **компетенціями лідерства**, як, наприклад, у ЄС, Канаді, США чи Австралії; інколи їх просто називають **компетенціями керівників, профілями чи моделями компетенцій** тощо.

В інших країнах серед груп основних компетенцій керівників виокремлюють одну, яку називають **лідерство**, і пов'язують її з управлінням людськими ресурсами шляхом забезпечення командної роботи тощо.

Менеджери роблять речі правильно, лідери роблять правильні речі.

Уоренн Бенніс, американський психолог, провідний фахівець з питань лідерства

Основні теорії лідерства:

- **«теорія рис»** (або «теорія великих людей») стверджує, що передумовою визнання людини лідером є володіння нею специфічними «лідерськими» рисами і здібностями (зокрема, чесність, високий рівень інтелекту, знання, яскрава зовнішність, ініціативність, дисциплінованість, освіта, великий ступінь впевненості в собі, здоровий глузд, мудрість тощо);
- **«поведінкові теорії лідерства»**, за якими ефективність управління визначається не стільки особистими якостями лідера, скільки манерою його поведінки;
- **«модель ситуаційного лідерства»**: лідерство – це продукт ситуації, що склалася у конкретній групі;
- **«синтетична (системна) теорія лідерства»** тлумачить лідерство як процес організації міжособистісних стосунків у групі в контексті взаємозв'язку основних його складових: лідерів, підлеглих і ситуацій, в умовах яких здійснюється лідерство.

До його базових принципів відносяться: принцип довіри; співробітництва; культури автономії; прийняття необхідності запровадження змін.

С. Казе вважає, що лідерство генерується трьома чинниками: особистісними якостями, подією (або ситуацією) і групою послідовників.

Нині все більшої ваги набувають концепції лідерства, автори яких прагнуть

урахувати вплив усіх чинників. Наприклад, інтеграційна теорія лідерства. Демократичне лідерство вирізняється такими характеристиками:

- 1) обмін ідеями та досвідом у межах організації;
- 2) колективний (учасницький, партисипаторний) та консультативний стиль прийняття рішень;
- 3) заохочення плюралізму думок і багатовекторності, нестандартності, інноваційності мислення;
- 4) упевненість в організаційних можливостях, демократизм і відкритість членів колективу у висловленні власних поглядів;
- 5) відповідальність за свою організацію та легітимацію її місії, що в результаті дає сатисфакцію лідерові та команді.

ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛІДЕРСТВА

Сучасний лідер визначається як людина, хто:

- мислить глобальними категоріями, передбачає потенційні можливості, створює загальне бачення майбутнього;
- вітає зміни, демонструє знання новітніх технологій, заохочує конструктивний виклик, досягає успіхів у змаганні з конкурентами;
- сприяє розвитку здатностей людей, делегує їм повноваження, цінує в людях автентичність;
- проявляє готовність до спільного керівництва, розвиває командний підхід до роботи, почуття партнерства, забезпечує задоволення людей;
- демонструє особисті досягнення, високий рівень компетентності, діє гнучко, як того вимагає ситуація, відповідно до проголошених цінностей і місії.

Керівник закладу освіти як лідер має володіти певними навичками і здібностями:

- здатність управляти собою та своїм часом;
- громадянські та суспільно значущі особисті цінності;
- стратегічне мислення;
- особиста відповідальність;
- орієнтація на постійне особистісне зростання;
- навички вирішувати проблеми;
- креативність і здатність до інновацій;
- знання сучасних методів впливу;
- здатність впливати на оточуючих, переконувати їх;
- уміння навчати і розвивати підлеглих;
- здатність формувати та розвивати ефективні команди.

Закон України «Про освіту» Стаття 26.

Керівник закладу освіти:

1. Керівник закладу освіти здійснює безпосереднє управління закладом і несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність закладу освіти. Повноваження (права і обов'язки) та відповідальність керівника закладу освіти визначаються законом та установчими документами закладу освіти. Керівник є представником закладу освіти у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами і діє без довіреності в межах повноважень, передбачених законом та установчими документами закладу освіти.

2. Керівник закладу освіти призначається засновником у порядку, визначеному законами та установчими документами, з числа претендентів, які вільно володіють державною мовою і мають вищу освіту. Додаткові кваліфікаційні вимоги до керівника та порядок його обрання

(призначення) визначаються спеціальними законами та установчими документами закладу освіти.

3. Керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень:

- організовує діяльність закладу освіти;
- вирішує питання фінансово-господарської діяльності закладу освіти;
- призначає на посаду та звільняє з посади працівників, визначає їх функціональні обов'язки;
- забезпечує організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм;
- забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- забезпечує умови для здійснення дієвого та відкритого громадського контролю за діяльністю закладу освіти;
- сприяє та створює умови для діяльності органів самоврядування закладу освіти;
- сприяє здоровому способу життя здобувачів освіти та працівників закладу освіти;
- здійснює інші повноваження, передбачені законом та установчими документами закладу освіти.

Принципи лідерства (за М. Бауером)

- У першу чергу піклуватися про інтереси людей і роботу.
- Бути послідовним і відкритим для нових ідей.
- Вирішувати проблеми, ґрунтуючись на фактах і на тому, що відбувається «на передовій».
- Розглядати проблеми та рішення як елементи цілісної концепції, яка служить основою для термінових дій.
- Надихати людей і вимагати від них максимального результату.

Виклики для лідерства

М. Вудкок та Д. Френсіс виокремлюють такі обмеження, які впливатимуть на ефективність здійснення лідерської функції керівників:

- Невміння управляти собою.

- Розмиті особисті цінності.
- Недостатньо визначені особисті цілі.
- Зупинений саморозвиток.
- Недостатні навички вирішувати проблеми.
- Недостатність творчого підходу.
- Невміння впливати на людей.
- Недостатнє розуміння сучасних особливостей управлінської праці.
- Слабкі навички керівництва.
- Невміння навчати.
- Невисока здатність формувати команду.

Для того, щоб стати лідером О.І. Бондарчук та О.О. Нежинська радять керівникам одночасно працювати за такими напрямками:

- Розвиток рис особистості, що полегшують лідерську поведінку (упевненість у собі, цілеспрямованість, емоційний інтелект, стресостійкість).
- Удосконалення ключових навичок, з яких складається лідерська поведінка (навички комунікації та самопрезентації, прийоми впливу і протистояння впливу, мотивації й самомотивації).
- Підвищення своєї ситуаційної компетентності, тобто набуття досвіду розв'язання проблем (як професійних, так і міжособистісних).
- Напрацювання репутації лідера, тобто формування у членів групи уявлення про себе як компетентну, надійну та відповідальну людину, яка завжди готова взяти ситуацію під контроль і «привести команду до перемоги»

Етика як умова для прийняття управлінського рішення

Одна з рекомендацій фахівців — думати про організацію як спільноти, громади (communities).

Рік Уорен у книзі «Життя, що скеровується метою» описує, як керівник може розвивати відчуття спільноти (спільності) на основі таких чеснот: автентичність — висловлення почуттів, взаємність — заохочувати інших, симпатія — підтримувати інших, милосердність — пробачати інших, чесність — говорити правду, ввічливість — поважати різні погляди та позиції інших, скромність — визнавати свої помилки, конфіденційність — уникати персональних аспектів на публіці, послідовність — спільнота є вищим пріоритетом.

Етика як умова для прийняття управлінського рішення

Дотримання етичних стандартів керівником фактично означає дотримання проголошених цінностей, принципів, діяльність відповідно до фахових стандартів.

Основні загальні кроки включають оцінку ситуації, визначення та зважування альтернатив, прийняття оптимального (найкращого в даних умовах) рішення, належне виконання, впровадження рішення, оцінку (аналіз) та винесення уроків

Запитання, що слугують «фільтрами» для обрання рішення:

- Чи прийняте Вами рішення відповідає рамкам чинного законодавства та політики?
- Як Ваше рішення буде представлене у ЗМІ?
- Що було б, якби усі ухвалювали такі самі рішення?
- Чи Ви так само витрачали б кошти, якби вони були Вашими власними?
- Чи зробили Ви усе можливе для того, щоб мінімізувати негативні наслідки, які можуть виникнути внаслідок Вашого рішення?
- Наскільки дорого обійдеться Ваше мовчання або бездіяльність/зволікання з діями?

- Чи ставитися Ви до інших так, як Ви би хотіли, щоб вони ставилися до Вас і чи вони хотіли би такого?
- Чи спокійно Ви спатимете після прийняття такого рішення?

2. SOFT SKILLS У РОБОТІ УПРАВЛІНЦЯ

Надпрофесійні, наскрізні (soft skills – гнучкі навички)

М'які навички, або гнучкі навички, - це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність, не пов'язані з конкретною професійною сферою

1. *Професійні (hard skills - тверді навички)* певні універсальні навички, які будуть потрібні фахівцям: управлінські, дослідницькі, лінгвістичні, маркетингові, технічні.

2. *Цифрові (digital & data skills)*. Відомий жарт про те, що якщо вас немає в Інтернеті, то вас просто не існує, більше не жарт, а жорстка реальність. Сьогодні в команді потрібні фахівці не тільки по електронних таблицях, соціальних мережах, контент-маркетингу, пошукових системах, e-mail розсилці, мобільних додатках і відео контенту, але по web-аналітиці, цифрових стратегіях і візуалізації даних.

3. *Надпрофесійні, наскрізні (soft skills - гнучкі навички)*. Мова йде про постановку цілей, лідерство, мотивацію, емоційний інтелект, комунікацію, прийняття рішень, планування, управління конфліктами, критичне мислення, креативність, опірність стресам.

М'які навички, або гнучкі навички, - це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність, не пов'язані з конкретною професійною сферою

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

М'які навички:

- особисті якості, які дають можливість ефективно й гармонійно взаємодіяти з іншими людьми (Оксфордський словник)
 - набуті навички, які фахівець отримав через додаткову освіту, особистий досвід, використовує для розвитку у професійній галузі
 - уміння використовувати різні моделі поведінки, розставляти пріоритети, робити вибір
- Тверді навички:
- Прямі професійні навички, які можна отримати через освіту, сертифікацію, програми навчання
 - Застосовуються у будь-якій індустрії, професії, будь-якому виді діяльності

«ПОВЕДІНКОВІ ІНДИКАТОРИ» ПРОЯВІВ І ОВОЛОДІННЯ НАВИЧКАМИ

3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА В УМОВАХ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Інноваційною технологією для професійного розвитку педагога є науково-методичний супровід.

Під науково-методичним супроводом розуміємо педагогічну технологію, що полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, в якому відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями.

Науково-методичний супровід забезпечує фасилітативну підтримку духовного, професійно-фахового, інтелектуально-особистісного розвитку педагогічних працівників, їхньої творчої ініціативи на всіх етапах міжкурсового періоду, максимально індивідуалізує навчання.

Розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу має ґрунтуватися на засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувального характеру науково-методичного обслуговування, неперервності тощо.

Серед функцій науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників визначаємо такі: навчальну, консультативну, сервісну, коучингову, адаптаційну,

експертну, модеративну, акмеологічну, коригувально-рефлексійну, компенсаторну, фасилітаційну тощо. Особливостями технології є її проєктованість, цілісність, поетапність, системність, демократичність, варіативність, адресність, синергійність, інноваційне управління та ін. Векторність і адресна спрямованість науковометодичного супроводу професійного розвитку моделюється залежно від індивідуальних запитів, потреб, мотиваційних детермінантів педагога, його професійних можливостей, компетентнісного досвіду (соціального, професійного й особистісного). У системі методичної діяльності система різновекторних послуг для професійного розвитку педагогічних працівників зреалізовується в супервізорському, дорадницькому, коучинговому, предметно-методичному, професійно-кваліфікаційному, соціальному, експертному, маркетинговому.

Супервізія (лат. *super* – над, зверху, + *visio* – бачення; англ. *supervisor*, від *to supervise* – спостерігати) передбачає надання професійної допомоги працівнику або навчальному закладу, спрямовану на подолання професійних труднощів, аналіз недоліків та вдосконалення організації роботи в нових умовах, підтримку мотивації до професійної діяльності, дотримання етичних норм та стандартів надання освітніх послуг, запобігання виникненню професійного вигорання, забезпечення емоційної підтримки, підвищення професійної кваліфікації тощо. Результатом такої діяльності методиста є новий досвід педагога, розвиток його компетентностей, що забезпечують вирішення професійних завдань, розуміння можливостей особистісного та професійного розвитку. У діяльності методичної служби супервізія стала синонімом методичного наставництва, недаремно її називають «терапією терапій».

Дорадницький напрям науково-методичного супроводу передбачає надання спеціально підготовленим фахівцем кваліфікованої поради, допомоги, роз'яснення, інформаційної підтримки щодо вирішення професійних завдань, подолання професійних утруднень тощо. Отже, дорадницьких напрям науково-методичного супроводу пов'язаний із сферою консультативних послуг, які надаються консультаційною організацією (ППО, Р(М)МК, педагогічними консалтинговими й навчально-тренувальними центрами та ін.) тим чи іншим замовникам (споживачам, клієнтам) у вигляді інформаційного, науково-методичного продукту.

Коучинговий (від англ. *coaching* – наставляти, тренувати, надихати) напрям науково-методичного супроводу забезпечує висококваліфіковані індивідуальні тренування педагогічних працівників для досягнення значущих для них професійної мети, завдань, мобілізації внутрішнього потенціалу, розвитку необхідних професійних здібностей і навичок, засвоєння передових стратегій, метатехнологій для отримання найвищого професійно значущого результату. Педагогічний коучинг передбачає системність, вертикальну і горизонтальну цілісність освітнього процесу; інтеграцію формальної, неформальної та інформальної освіти, навчальної, практичної й самоосвітньої діяльності; урахування професійних потреб педагогічних працівників тощо. Предметно-методичний напрям науково-методичного супроводу спрямований на надання педагогу Нової української школи адресної допомоги в організації освітнього процесу відповідно до вимог тієї чи іншої освітньої галузі Державного стандарту. Розглядуваний напрям передбачає, по-перше, оновлення теоретичного, технологічного й методичного складників професійно-педагогічної діяльності педагогічного працівника, що включає ознайомлення зі структурою, типологіями і методичними варіантами сучасного уроку, технологіями викладання, новаторськими методиками роботи, із законами і закономірностями, методами і прийомами оптимізації освітнього процесу відповідно до можливостей і потреб усіх суб'єктів; по-друге, – процес концептуалізації новітніх дидактичних ідей, практичного трансформування в педагогічну практику наукових психологопедагогічних досліджень, науковий пошук, розробку, експериментальну перевірку ефективності, життєспроможності зразків перспективного педагогічного досвіду, пошук шляхів удосконалення, раціоналізації і модернізації навчальних програм, методик та ін., використання їх у нових цілях і умовах тощо; по-третє, – створення, апробацію, упровадження й поширення в освітній практиці авторського педагогічного продукту, зокрема концепцій, теорій, систем, моделей, персонал-технологій, принципів, методів, прийомів, авторської методики, вироблення індивідуально-творчого стилю, авторської системи професійно-педагогічної діяльності.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- Я обізнаний (а) зі стратегічними пріоритетами уряду і свого міністерства/відомства.
- Я забезпечив (ла) врахування цих пріоритетів у стратегічних та операційних планах моєї організації.
- Я провів (ла) консультації з нашим кадровим департаментом (відділом)

для того, щоб оцінити, який вплив матимуть ці плани на управління людськими ресурсами.

- Були визначені конкретні цілі діяльності для мого персоналу згідно із цими планами та пріоритетними завданнями.

- Я вжив (ла) заходів для того, аби усі працівники були обізнані зі стратегічними завданнями нашої організації і розуміли, що від них очікується у цьому зв'язку (яким є їх внесок у спільну справу).

- Я та підпорядковані мені керівники забезпечуємо регулярний зворотній зв'язок щодо визнання успішних результатів діяльності.

- Я та підпорядковані мені керівники забезпечуємо регулярний зворотній зв'язок щодо визначення потреб у вдосконаленні діяльності/навчальних потреб працівників.

- Я та підпорядковані мені керівники здійснюємо менторство і наставництво для персоналу.

- Я та підпорядковані мені керівники займаємося питаннями нерезультативної діяльності та вирішуємо дисциплінарні проблеми, заохочуючи працівників до навчання та вдосконалення діяльності.

- Я та підпорядковані мені керівники дбаємо про належний баланс між роботою і вільним часом наших працівників.

- Я регулярно проводжу консультації та зустрічі з фахівцями з питань управління людськими ресурсами для обговорення питань.

- У разі потреби я обговорюю з підпорядкованими мені керівниками структурних підрозділів їх стиль управління та надаю рекомендації щодо врегулювання конфліктних ситуацій.

- Я дію прозоро, справедливо та у відповідності з цінностями в усіх аспектах своєї управлінської діяльності.

- Я слідкую за тим, аби працівники дотримувалися етичних норм поведінки.

- Я заохочую висловлення різних точок зору та конструктивні дискусії.

- Я знаю, якою є психологічна атмосфера у нашому колективі (підпорядкованих мені структурних підрозділах).

- Я вживаю заходи для того, щоб працівники відчували свою причетність до спільної справи та відчували підтримку з боку керівництва.

- Я вживаю заходи для того, щоб працівники пишалися тим, в якій організації вони працюють.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

- Від кого залежать зміни в освіті?
- Яке моє бачення керівництва школою?
- Яка моя роль як керівника школи?
- Які управлінські функції я маю виконувати?
- Які особливості має моя школа?
- Чи має це вплив на мою управлінську діяльність?
- Які зовнішні фактори впливають на мою управлінську діяльність?
- Якими управлінськими компетентностями я маю володіти?
- Який стиль управління притаманний мені?
- Що таке «добре управління»?
- Чи є я лідером в своїй школі?
- Які мої сфери найближчого професійного розвитку як керівника?

7. РЕФЛЕКСІЙНА АНКЕТА

1. Які нові знання, уміння, компетенції Ви отримали, поглибили, удосконалили?
2. У якій сфері професійно-педагогічної діяльності Ви зможете їх використовувати?
3. З якими труднощами зіткнулись під час опрацювання матеріалів спецкурсу?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОГЛИБЛЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1389899592029395> (дата звернення 26.07.2018)].
2. К обществам знания: всемирный доклад ЮНЕСКО. – ЮНЕСКО, 2005, 239 с.
3. Нова школа у нових громадах: посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах / А. Сейтосманов, О. Фасоля, В. Мархлевські. Київ, 2017. 128 с.
4. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета / Х. Ортега-и-Гассет; пер. с исп. М.Н. Голубевой / под общ.ред. М.А. Гусаковского. Мн.: БГУ, 2005. 104 с., ил. (Universitas).
5. Проект Концепції розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuyedo-gromadskogo-obgovorennya-proekt-koncepciyrozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
6. Проектний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України: навч. посіб. для підготовки магістрів за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами», підвищення кваліфікації слухачів, керівників навчальних закладів / З. В. Рябова, А. Б. Єрмоленко, Т. А. Махinya та ін.; за заг. ред. академіка В. В. Олійника, маг. Ф. Фреха; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; КультурКонтакт Австрія. – К.: 2017. – 118 с.
6. Сидоренко В. Акмеологічні технології в освіті дорослих / В.В. Сидоренко. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Вип. 26 (36). Сер. 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики»: зб. наук. пр. / ред. кол.: Н.В. Гузій (відп. ред.). Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С. 38–42.
7. Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти / В. Сидоренко. Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. Київ: РА «Освіта України». 2016. № 7–8(48). С. 22–29.
8. Сидоренко В.В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / В.В. Сидоренко / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 р., м. Київ. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/> (дата звернення: 20.03.2018).
9. Сидоренко В.В. Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» / В.В. Сидоренко / Керівник нової української школи : світоглядно-професійні орієнтири : зб. наук. пр. / В.П. Андрущенко (голова), В.П. Бех (заст. голови), О.В. Алейнікова та ін. К. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. С. 148–153.
10. Сидоренко В.В. Філософсько-освітні засади Нової української школи / В.В. Сидоренко / Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти: зб. спецкурсів: авторський колектив / загальна ред. проф. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, Я.Л. Швень. Київ: Агроосвіта, 2018. С.18–62.
11. Сидоренко В.В. Формальна і неформальна освіта як форми неперервного акмепрофесіогенезу педагога Нової української школи / В.В. Сидоренко / зб. матеріалів Усеукраїнської науково-практичної конференції «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника» (25 жовтня 2017 р., Суми). URL: <http://sspu.sumy.ua>.
12. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство / Пер. с англ. под ред. В. А. Спивака. – СПб: Питер, 2002. – 336 с.

13. Экспертный доклад 2015 г. Навигация изменений: роль лидера Авторы: Дэвид Динвуди, Уильям Пасмор, Лора Квинн, Рон Рабин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.ccl.org/wpcontent/uploads/2016/09/CCL-Navigating-Change-ALeader-Role-RUS.pdf>

14. A Memorandum on Lifelong Learning [Electronic resource] // Commission of the european communities. URL: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (датазвернення 26.07.2018). 13. Robert K. Merton. The Matthew Effect in Science, II: Cumulative Advantage and the Symbolism of Intellectual Property. *ISIS*, v.79, 1988. p.606–623. 14. Towards an institutional strategy for Lifelong Learning in Higher Professional Education [Electronic resource] // Published by the FLLLEX consortium May 2012. URL:

СПЕЦКУРС

**«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН»**

СПЕЦКУРС

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН»

Розробник:

**СИДОРЕНКО Вікторія Вікторівна,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту**

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН»

1. Анотація спецкурсу.
2. Тематичний план викладу та засвоєння матеріалу.
3. Зміст спецкурсу за темами.
4. Інформація для опрацювання.
5. Проблемно-пошукові питання для самостійної та індивідуальної роботи слухача.
6. Комплекс тестових завдань для самоконтролю й самооцінки.
7. Глосарій ключових слів.
8. Рефлексійна анкета.
9. Рекомендована література для самостійної діяльності, поглиблення фахових компетенцій.

1. АНОТАЦІЯ СПЕЦКУРСУ

Актуальність визначається цивілізаційно-історичними й освітніми викликами XXI століття, зростаючою роллю людиноцентрованої освіти та необхідністю забезпечити її випереджувальне значення, необхідністю підготовки педагога нової формації, що перебуває в авангарді суспільних та освітніх перетворень, умотивований, компетентний, який виконує в освітньому процесі ролі наставника, має академічну свободу, володіє навичками випереджувального проектного менеджменту (планування й організації навчання, розроблення навчально-методичного забезпечення, оцінювання та ін.), самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує дитиноцентрований процес, трансформуючи методи, прийоми і технології навчання залежно від запитів і потреб замовників освітніх послуг, формуючи бачення на сучасний світ та місце в ньому.

Технологічна культура розглядається як обов'язковий складник професіоналізму сучасного працівника, що динамічно поєднує в собі технологічні знання, уміння й навички, професійно значущі особистісні якості, необхідні для успішного оволодіння продуктивною перетворювальною діяльністю, адаптації в існуючому інформаційному та технологічно насиченому світі, професійної самоосвіти і саморозвитку протягом життя.

Описано модель компетентнісного підходу в освітньому процесі, зокрема ключові компетентності у взаємозв'язку з 11-ма вміннями, ціннісними орієнтирами й результатами навчання. Визначено особливості організації ефективного і безпечного освітнього середовища на основі особистісно-орієнтованої моделі освіти, педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії студентоцентризму. Окреслено сучасні підходи навчання із використанням різноманітних методів, форм і технологій.

Розроблено проблемно-пошукові запитання і завдання для самостійної та індивідуальної роботи слухача.

Технологічне портфоліо розглядається як інструментарій визначення готовності педагога до впровадження новітніх освітніх підходів і технологій, як модель саморегулювання професійної діяльності, що спрямована на модернізацію професійного потенціалу шляхом самоосвіти, підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Матеріали спецкурсу спрямовано на *розвиток методичної, інноваційно-дослідницької, компетентності з інформальної освіти та професійно-особистісного розвитку, андрагогічної, акмеологічної та ін. компетентностей фахівців.*

Спецкурс розраховано на *15 годин*, із яких 2 год. – лекція, 4 год. – спецкурс, 4 год- семінарське заняття, 5 год. – самостійна робота слухача.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ СПЕЦКУРСУ

№ з/п	Тематичний план	Форми заняття, кількість			Разом
		Спецкурс	Семінарське заняття	Самостійна робота	
1.	Сучасні підходи до планування та організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу		2	2	4
2.	Компетентнісний урок як цілісна дидактична система: зміст, типологія, методичні варіанти		2	3	5
3.	Технології професійного навчання і виховання	4	2		6
	<i>Разом</i>	4	6	5	15

2. ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

ЗМ 1. Сучасні підходи до планування та організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу.

ЗМ 2. Компетентнісний урок як цілісна дидактична система: зміст, типологія, методичні варіанти.

ЗМ 3. Технології професійного навчання і виховання

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Очікувані результати опрацювання матеріалів спецкурсу включають:

Знання і розуміння	<ul style="list-style-type: none"> - мети, завдань реформування освіти в Україні; - основних запитів замовників освітніх послуг і ключових стейкхолдерів на зміни в освіті, що передбачає якість надання освітніх послуг, компетентнісне навчання, підготовку конкурентоздатного випускника, що вміє успішно жити і взаємодіяти в суспільстві знань; - ключових компетентностей, їх кількісно-компонентного складу, змістового наповнення, необхідних знань, умінь, навичок та відношень, що розкривають ту чи іншу компетентність; - ключових компетентності у взаємозв'язку з 11-ма вміннями та результатами навчання; - основних механізмів функціонування і реалізації компетентнісної парадигми навчання; - особливостей викладання і навчання.
---------------------------	--

<p>Розвинені вміння</p>	<ul style="list-style-type: none"> - організувати освітній процес на засадах компетентнісного підходу (прогнозування, проектування, оцінювання тощо); - зrealizувати особистісно-орієнтовану модель освіти з урахуванням потреб і запитів кожного студента, мотивів, попереднього досвіду, здібностей, активності, індивідуально-психологічних особливостей, ціннісних орієнтирів; - конструювати та реалізувати сучасні програми навчання із використанням різноманітних методів, форм і технологій; - розробляти і зrealizувати індивідуальну освітню траєкторію для розвитку студентів як особистості, громадянина, інноватора; - здійснювати варіативність систем контролю та оцінювання навчальних досягнень; - принципи суб'єкт-суб'єктної спрямованості, фасилітативної регуляції співпраці.
<p>Диспозиції (цінності, ставлення)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей); - соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність); - дитиноцентризм; - готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; - рефлексія власної професійної діяльності.

Ключові слова

Компетентнісний підхід, студентоцентризм, ключові компетентності, модельна програма, освітнє середовище, особистісно-орієнтована модель освіти, якість освітніх послуг, ціннісні орієнтири, позитивна психологія, природовідповідність, позитивна навчальна мотивація, фасилітація, освітня галузь, загальні очікувані результати, конкретні очікувані результати, формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання, загальні очікувані результати, конкретні очікувані результати.

Реалізація завдань для досягнення результатів здійснюється шляхом:

- Самостійного опрацювання слухачами навчального матеріалу.
- Виконання контрольно-діагностичних матеріалів, спрямованих на вдосконалення вмінь і навичок на практиці застосовувати набуті теоретичні знання.
- Учасі в рефлексійно-оцінювальному блоці спецкурсу з метою використання здобутих знань, умінь (навичок) у професійно-педагогічній діяльності.
- **НАПИСАННІ ТА ЗАХИСТУ НА ПІДСУМКОВОМУ ЕТАПІ КУРСОВОЇ РОБОТИ/ПРОЄКТУ (НА ВИБІР).**

6. ПЛАН СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

Тема 2. Компетентнісний урок як цілісна дидактична система: зміст, типологія, методичні варіанти

3. Модель компетентнісного підходу в освітньому процесі.
4. Ключові компетентності, уміння і результати навчання.
5. Концепти сучасного освітнього процесу: змістовий, ціннісно-світоглядний, технологічний
6. Загальноосвітні орієнтири.
7. Особливості організації ефективного і безпечного освітнього середовища. Особистісно-орієнтована модель уроку.
8. Типологія уроків. Методичні варіанти.
9. Інтегративний підхід у навчанні. Горизонтальні і вертикальні міжпредметні зв'язки. Шляхи та етапи реалізації міжпредметної інтеграції.
10. Оцінювання, орієнтоване на студента. Варіативність систем контролю й оцінювання.

7. ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Для формування та вдосконалення знаньських компетенцій ознайомтесь із теоретичними аспектами курсу.

Не можна нічого змінити, б'ючись з існуючою реальністю. Щоб щось змінити, створіть нову модель, яка зробить існуючу безнадійно застарілою.

Річард Бакмінстер Фуллер

Запити на зміни в освіті ХХІ століття, детерміновані суспільними й освітніми трансформаціями

Із початку нашої ери перше подвоєння знань у суспільстві відбулося до 1750 року. Друге подвоєння – до початку ХХ століття, третє – до 1950 року. Із цього моменту обсяг знань у

людства подвоювався кожні 10 років, із 1970 року – кожні 5 років, а з 1997 року – щорічно. Вважають, що обсяг знань у світі до початку XXI століття збільшився більше, ніж в 250 тис. разів (А.Д. Єляков).

Формула Нової школи складається з дев'яти ключових компонентів:

1) **компетенізація освіти.** У Концепції «Нова українська школа» визначено нове соціальне замовлення: компетенізація освіти шляхом реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на «вихід» («output») – результат – у формі розвинутих ключових компетентностей учнів, структури знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, їхньої успішної самореалізації в професії і житті, формування особистості, патріота, інноватора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя;

2) **педагогіка партнерства, або співробітництва,** що ґрунтується на принципах гуманізму, діалогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу (*учень – школа – громада – родина*), творчого підходу до розвитку кожної особистості, взаєморозуміння, співдії і підтримки, усвідомленої особистої відповідальності за результати, розподіленого лідерства (проактивність, право вибору і відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); *соціального партнерства* (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями й прагненнями, є добровільними та зацікавленими односторонніми, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Нова школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в ній сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей. Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками змінить односторонню авторитарну комунікацію «учитель» – «учень»;

3) **педагог нової формації,** що перебуває в авангарді суспільних та освітніх перетворень, умотивований, компетентний, який виконує в освітньому процесі ролі наставника, коуча, фасилітатора і тьютора, має академічну свободу, володіє навичками випереджувального проектного менеджменту (планування й організації навчання, розроблення навчально-методичного забезпечення, оцінювання, орієнтоване на дитину та ін.), самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує дитиноцентрований процес, трансформуючи методи, прийоми і технології навчання залежно від запитів і потреб замовників освітніх послуг, формуючи бачення на сучасний світ і місце в ньому. Отже, закладає надійне підґрунтя для навчання впродовж життя з метою особистісної самотрансценденції;

4) **особистісно-орієнтована модель освіти, заснованої на ідеях дитиноцентризму,** що передбачає максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів, забезпечення морально-психологічного комфорту, відмови від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра;

5) **наскрізний процес виховання, що ґрунтується на цінностях⁷** – морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, до себе та інших людей та ін.) і

⁷ Поняття *ціннісних орієнтацій особистості* ввели в науковий обіг соціологи Вільям Томас і Флоріан Вітольд Знанецький у 20-ті роки ХХ ст. Ціннісні орієнтації розглянуто як соціальну настанову особистості, що регулює її поведінку; найважливіший складник структури особистості, закріплений життєвим досвідом індивіда, сукупністю його переживань і виокремлюють значуще, істотне для нього від незначного, несуттєвого. Сукупність сформованих, усталених ціннісних орієнтацій утворює забезпечує *стійкість* особистості, спадкоємність певного виду поведінки та діяльності, що виражається в спрямованості його потреб та інтересів.

соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довілля, повага до закону, солідарність, відповідальність та ін.);

б) **нова структура школи**, включаючи 3-річну профільну, зокрема:

I. початкова школа – 4 роки:

1-2 класи – 1 цикл (адаптаційно-ігровий), 3-4 класи – 2 цикл (основний).

Метою першого циклу навчання буде природне входження дитини в шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища. До особливостей цього циклу віднесено такі: навчальні завдання, час на їх виконання будуть визначатися з урахуванням індивідуальних особливостей школярів; навчальний матеріал можна інтегрувати в змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів; обсяг домашніх завдань обмежено; навчання

організовано через діяльність, ігрові методи; учитель матиме свободу вибору (розроблення) навчальних програм у межах стандарту освіти; описове формувальне оцінювання; завдання вчителя підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання.

Метою другого циклу є здійснення освітнього процесу з концентрацією педагогічної уваги на формуванні в учнів відповідальності й самостійності; підготовка до успішного навчання в основній школі. Його суттєвими ознаками є: використання в процесі навчання методів, які вчать здійснювати самостійний

вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, ураховують індивідуальність учня, запроваджують предметне навчання; частина предметів передбачатиме оцінювання.

II. Базова середня школа (гімназія) – 5 років: 5-6 класи – 1 цикл, 7-9 класи – 2 цикл.

III. Профільна середня школа – 3 роки: 10 клас – 1 цикл, 11-12 класи – 2 цикл.

Академічного спрямування – ліцей.

Професійного спрямування – професійний ліцей, професійний коледж.

Ціннісні орієнтації є тим регулювальним чинником, що детермінує мотивацію особистості. Розвинені ціннісні орієнтації – ознака зрілості особистості, показник міри її соціальності. Найважливішими ціннісними орієнтаціями особистості визначено такі: **патріотизм, колективізм, гуманізм, творчість**. Формування **особистісної** ціннісної структури індивіда виступає найважливішим чинником **процесу соціалізації**, за допомогою якого людина стає повноправним членом суспільства у всій повноті соціальних взаємин.

7) автономія шкіл, забезпечення якості освіти ⁸. Рівноправність доступу до бюджетного фінансування закладів освіти всіх форм власності; здійснення безпосереднього управління школами на місцевому рівні, делегування адміністративних і навчально-методичних повноважень на рівень закладу освіти; вплив ОТГ на формування локальної освітньої політики з урахуванням місцевих культурних особливостей, ринку праці, державної освітньої політики. Можливість шкіл самостійно розробляти освітні програми, складати навчальні плани і програми з навчальних предметів відповідно до стандартів середньої освіти та досягнень сучасної науки, обирати підручники, методики навчання і виховання, розвивати навчально-матеріальну базу. Запровадження автономії передбачає відповідальність школи перед суспільством за ефективність внутрішньої системи забезпечення якості освіти та досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами і стандартами освіти. З метою визнання якості освітньої діяльності закладу освіти та формування його позитивного іміджу і репутації здійснюється громадська акредитація закладу освіти⁹.

8) **справедливе фінансування**¹⁰. В умовах децентра-лізації освіти в Україні надаються нові можливості для розширення державно-громадського партнерства у сфері освіти через нові підходи

⁸ *Якість освіти* – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг (Закон України «Про освіту»). Комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне й практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання. Формами оцінювання якості освіти в повній загальній середній освіті є: зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО), державна підсумкова атестація (ДПА), PISA (Програма міжнародного оцінювання учнів).

Із 2000-х років рух за стандартизацію освіти отримав могутній поштовх від Міжнародної програми оцінювання навчальних досягнень учнів (Program for International Student Assessment, PISA), яка запровадила рейтингові таблиці. Їх складають на основі результатів, які демонструють учні під час виконання стандартизованих тестів з математики, читання та природознавства. Тести розробляє Організація економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР) зі штаб-квартирою в Парижі. PISA проводить тестування щотри роки в групах 15-річних підлітків по всьому світу. Кількість країн-учасниць зросла від 32 у 2000 році до 72 у 2015 році.

Якість освітньої діяльності – це рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг (Закон України «Про освіту»).

⁹ Фінляндія регулярно опиняється на першому чи одному з перших місць у рейтингу Міжнародної програми оцінювання навчальних досягнень учнів (Program for International Student Assessment, PISA): <http://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>. Країна, населення якої складає 5,5 мільйонів приблизно 40 років тому почала освітню реформу. Усі фінські школи мають дотримуватися широкої та збалансованої навчальної програми, яка охоплює мистецтво, природничі науки, математику, мови, гуманітарні предмети й фізичну культуру, проте школи й шкільні округи мають при цьому чималу свободу дій. Фінські школи приділяють найбільшу увагу практичним і прикладним програмам, а також розвитку творчості в школі. Директори шкіл можуть самостійно вирішувати, як керувати школою. Учителі співпрацюють, а не змагаються, обмінюються ресурсами, ідеями й досвідом. Школи спонукають налагоджувати тісні взаємини з місцевою спільнотою, батьками. Фінляндія з року в рік утримує високі показники успішності за всіма міжнародними рейтингами, проте в країні не проводиться жодного стандартизованого тестування, крім єдиного іспиту після закінчення середньої школи.

¹⁰ Держава забезпечує асигнування на освіту в розмірі не менше ніж 7 відсотків валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством (Стаття 78 Закону України «Про освіту»).

для співфінансування й управління навчальними закладами освітня субвенція з державного рівня буде покривати передусім видатки на забезпечення педагогічної складової освітнього процесу (заробітна плата працівників закладів освіти, підручники, підвищення кваліфікації вчителів тощо). Державні органи влади і ОТГ зобов'язані забезпечити необхідні умови навчання і виховання дітей, надати можливості доступу до якісної освіти в різних регіонах і населених пунктах;

9) **сучасне освітнє середовище, інклюзивна освіта**, що передбачає мобільні робочі місця в класі для ефективної організації групової, проектної, дослідницької, кооперативної діяльності (зокрема розполіл класної кімнати на зони навчання: наукову, мистецьку, зону усамітнення, ігрову тощо), приміщення з відкритим освітнім простором, використання нових ІТ-технологій, мультимедійних засобів навчання, оновлення лабораторної бази для вивчення предметів природничо-математичного циклу; надання рівного доступу до освіти для осіб з обмеженими можливостями. В освітньому середовищі Нової української школи є баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, ініційованими самими дітьми. Таке середовище забезпечує можливості школярам робити власний вибір, можливості для розвитку нових та вдосконалення наявних практичних навичок, отримання нових знань, розвитку свого позитивного ставлення до інших. Щоб освітнє середовище заохочувало дітей до самовизначення й сприяло розвитку їхніх можливостей, необхідно, щоб воно було мобільним, легко трансформувалося для колективної, групової роботи; усі навчальні об'єкти, якими безпечно можуть користуватись учні, мають бути доступними кожній дитині, щоб вона мала можливість вільно пересуватися класом для пошуку необхідних навчальних матеріалів. Це забезпечуватиме можливості здійснювати вибір у класі і, відповідно, приймати самостійні рішення щодо навчальної діяльності, усвідомлюючи при цьому наслідки вибору.

Концепти ¹¹ сучасного освітнього процесу: змістовий, ціннісно-світоглядний, технологічний

Обсяг коштів, що додатково виділяються з державного бюджету на підвищення кваліфікації педагогічних працівників, заробітна плата яких виплачується за рахунок освітньої субвенції, не може бути меншим 2 відсотків відповідної освітньої субвенції. Обсяг коштів, що додатково виділяються з місцевих бюджетів на підвищення кваліфікації інших педагогічних і науково-педагогічних працівників комунальних закладів освіти, не може бути меншим 2 відсотків фонду заробітної плати цих працівників (Стаття 78 Закону України «Про освіту»).

¹¹ В українській мові слово «концепт» – калька латинського «conceptus» (поняття), від concipio – збирати, вбирати у себе; представляти; уявляти, формулювати; утворювати, зачати тощо. деякі дослідники оперують ними як синонімічними. Розуміння терміну «концепт» є варіативним.

Термін «поняття» влючає систему логічних термінів, таких як «судження» та «умовивід», і є згустком раціональної частини концепту, тобто той зміст, який влючає основні суттєві характеристики об'єкта. Концепт належить до свідомості і влючає, на відміну від поняття, не лише описово-класифікаційні, а й чуттєво-вольові та образно-емпіричні характеристики. Концептами можна не лише мислити, але й їх можна переживати. Концепт, як мінімум, є тривимірним утворенням; виділяють його предметно-образну (включас зорові, слухові, тактильні, смакові та нюхові характеристики предметів, явищ, подій, які відображені у нашій пам'яті), *понятійну* (значення, опис, структура, дефініція, порівняльні характеристики по відношенню до інших концептів і цілісну складові); *ціннісну (інтерпретаційну) сторони* (характеризує важливість як для індивіда, так і для всього колективу).

Зародження вчення про концепт пов'язують із працями французького філософа П'єра Абельяра, який розумів його як згусток смислу, гранично суб'єктивну форму відображення..

Концепт – це термін, який поєднує лексикографічну і енциклопедичну інформацію, «найближче» і «найвіддаленіше» значення слова, знання про світ і про суб'єкт, який його пізнає. Концепт – це і те, за допомогою чого людина пізнає світ; він заснований як на досвіді, так і на енциклопедичній інформації, якась середня,

Схема 1. Модель компетентнісного підходу в освітньому процесі

Ключові компетентності були визначені в «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи» (від 18 грудня 2016р.) «Про освітні компетенції для навчання протягом життя» (так звані Європейські еталонні рамки¹³), у Концепції «Нова українська школа» та розширені, простежені у взаємозв'язку з 11-ми вміннями та результатами навчання¹⁴ в Законі України «Про освіту»:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту й здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- інші компетентності, передбачені стандартом освіти.

Зазначимо, що в Законі України «Про освіту» (Стаття 12) спільними для всіх ключових компетентностей (їх виокремлено 12), необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, є такі вміння:

- читання з розумінням,
- уміння висловлювати власну думку усно і письмово,
- критичне та системне мислення,
- здатність логічно обґрунтовувати позицію,
- розв'язувати проблеми,
- здатність співпрацювати з іншими людьми.

У «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради (ЄС)» (від 18 грудня 2016р.) «Про освітні компетенції для навчання протягом життя» (від 18 грудня 2006 року; режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975) визначено вісім основних компетенцій:

- 1) спілкування рідною мовою;
- 2) спілкування іноземними мовами;
- 3) знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки;
- 4) навички роботи із цифровими носіями;
- 5) навчання заради здобуття знань;
- 6) соціальні та громадянські навички;
- 7) ініціативність і практичність;
- 8) обізнаність та самовираження у сфері культури.

¹³ Європейські еталонні рамки ([англ. European Reference Framework](#)) визначають вісім основних компетентностей: 1) спілкування рідною мовою; 2) спілкування іноземними мовами; 3) знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки; 4) навички роботи з цифровими носіями; 5) навчання заради здобуття знань; 6) соціальні та громадянські навички; 7) ініціативність та практичність; 8) обізнаність та самовираження у сфері культури.

Кваліфікація – визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання) (Закон України «Про освіту»).

Усі основні компетенції вважаються однаково важливими, оскільки кожна з них допомагає успішному життю в суспільстві, що будується на знаннях.

Порівнюємо ключові компетентності в нормативних документах, зокрема їх кількісно-компонентний склад, змістове наповнення, необхідні знання, уміння, навички та відношення, що розкривають ту чи іншу компетентність (див. таблиця 1).

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати (тобто співвіднести з вимогами програм), спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів (Закон України «Про освіту»).

МЕТОД «Парасолька КЛЮЧОВИХ умінь педагога»

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Компетентності, визначені в Концепції «Нова українська школа», Законі України «Про освіту»	«Рекомендації Європейського Парламенту та Ради (ЄС)»	Зміст компетентності	Необхідні знання, навички та відношення, що розкривають компетентність
<i>Вільне володіння державною мовою</i>	<i>Спілкування рідною мовою</i>	можливість виражати та пояснювати поняття, думки, почуття, факти та погляди як у усній, так і в письмовій формі (сприймання на слух, монологічне мовлення, читання та письмо), та відповідно і творчо взаємодіяти на мовному рівні у всіх соціальних та культурних контекстах; під час навчання та професійної підготовки на роботі, вдома та на дозвіллі	<ul style="list-style-type: none"> знання лексики словникового запасу, функціональної граматики та функцій мови; знання основних типів мовленнєвої взаємодії, видів художніх та нехудожніх жанрів, основних рис різних стилів мови та мовних реєстрів і різноманітності мовних стилів та спілкування у різних ситуаціях; уміння розрізняти та використовувати різні мовні жанри, шукати, збирати та обробляти інформацію; використовувати кодифікаційні джерела та формулювати і виражати свою думку усно та на письмі переконливо та відповідно до ситуацій та ін.
<i>Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами</i>	<i>Спілкування іноземними мовами</i>	ґрунтується на вмінні розуміти, виражати та пояснювати поняття, думки, почуття, факти та погляди як у усній, так і в письмовій формі (сприймання на слух, монологічне мовлення, читання та письмо) у відповідних соціальних та культурних контекстах (під час навчання та професійної підготовки, на роботі, вдома та на дозвіллі) відповідно до бажань чи потреб особи. Рівень мовних умінь особи буде відрізнятися у межах чотирьох аспектів (сприймання на слух, монологічне мовлення, читання та письмо) та між різними мовами, і відповідно до соціального та культурного середовища, оточення, потреб та/або інтересів	<ul style="list-style-type: none"> посередництво та вміння порозумітись у міжкультурному середовищі; знання словникового запасу та функціональної граматики і основних типів мовленнєвої взаємодії та мовних реєстрів; знання соціальних традицій, культурний аспект і різноманітність мовлення; уміння розуміти усне повідомлення, починати, підтримувати та завершувати розмови, а також читати, розуміти та відтворювати мовлення, необхідне особі тощо.
<i>Математична</i>	<i>Знання математики</i>	можливість розвивати та	<ul style="list-style-type: none"> знання чисел, мір та структур,

<p>компетентність</p> <p>Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій</p>	<p>та загальні знання у сфері науки і техніки</p>	<p>застосовувати математичне мислення для розв'язання ряду задач у повсякденних ситуаціях. Знання математики передбачає, у різних ступенях, здатність та готовність застосовувати математичний спосіб мислення (логічне та просторове мислення) та власне застосування (формули, моделі, конструкції, графіки та діаграми). Знання у сфері науки означають здатність та готовність використовувати основи знань та методології для пояснення світу природи, щоб визначити проблеми та зробити висновок, заснований на доказах. Знання у сфері техніки розглядається як застосування цих знань та методології у відповідь на сприйняття бажань та потреб людини.</p>	<p>основних математичних дій та їх демонстрація, розуміння математичних термінів та понять і знання задач, які можна розв'язати за допомогою математики;</p> <ul style="list-style-type: none"> • уміти застосовувати основні математичні принципи та прийоми у побуті, на роботі та вдома, прослідкувати та оцінювати логічні ланцюжки; • математично мислити, розуміти математичні докази та спілкуватись мовою математики і використовувати відповідні кодифікаційні джерела. • для сфери науки та техніки, важливі знання включають знання основних принципів природнього світу, фундаментальних наукових концепцій, принципів та методів, технологій та технологічних продуктів і процесів, а також розуміння впливу науки та техніки на природній світ. <p>Ці компетенції допомагають особам краще розуміти переваги, обмеження та ризики наукових теорій, застосувань та технологій у суспільстві в загальному (у питаннях прийняття рішень, оцінки, моральних питаннях, в культурі тощо).</p>
<p>Інноваційність</p>	<p>Ініціативність та практичність</p>	<p>ініціативність та практичність передбачають уміння особи втілювати в життя ідеї. Це включає творчість, інноваційний підхід та ризикованість, так само як і вміння планувати та організувати проекти для досягнення цілей. Це допомагає визначити середовище праці та використати наявні можливості, і є основою для конкретніших навичок та знань, необхідних для тих, хто ініціює чи підтримує соціальну та комерційну діяльність. Це також включає усвідомлення етичних цінностей та допомагає в ефективному управлінні.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • можливість визначити наявні можливості для особистого життя, професійної та/або ділової діяльності; • уміння оцінити "загальну картину" середовища, в якому живуть та працюють люди, наприклад, широке розуміння загальних принципів економіки, та визначити можливості та труднощі роботодавця чи організації. • випереджувальний проектний менеджмент (у тому числі, наприклад, вміння планувати, організувати, керувати та делегувати, аналізувати, спілкуватись, опитувати, оцінювати та записувати), ефективне представлення та ведення переговорів і вміння працювати як поодиноці, так і в команді; • оцінювати та визначити свої сильні та слабкі сторони, оцінювати та брати на себе ризик, якщо це виправдано. Практичний підхід характеризується ініціативністю, упередженістю, незалежністю, включає мотивацію та визначення методу досягнення цілей.

Екологічна компетентність	-	-	
Інформаційно-комунікаційна компетентність	Навички роботи із цифровими носіями	<p>впевнене та критичне використання Технологій інформаційного суспільства (ТІС) для роботи, відпочинку та спілкування.</p> <p>Основні навички у ТІС: використання комп'ютерів для пошуку, оцінки, зберігання, поширення, представлення та обміну інформацією, та для спілкування і участі в роботі об'єднаних мереж через Інтернет.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ґрунтовне розуміння та знання природи, ролі та можливостей ТІС у побуті: як в особистому та соціальному житті, так і на роботі; • використання комп'ютерів для електронної обробки тексту, електронних таблиць, баз даних, зберігання та керування інформацією; • розуміння можливостей та потенційних небезпек Інтернету; • спілкування за допомогою електронних засобів масової інформації (електронної пошти, сервісних програм мережі) для роботи, відпочинку, поділу інформацією та роботи в об'єднаних мережах, для навчання та дослідження. Особам також необхідно розуміти, як ТІС можуть допомагати у творчості та інноваціях, і розбиратись у достовірності та надійності доступної інформації та у правових та етичних принципах інтерактивного використання ТІС; • здатність до пошуку, збирання та обробки інформації, критичного та систематичного її використання, оцінки її значимості та здатність розрізняти реальність від віртуальної реальності, при вмінні їй пов'язати; • уміти користуватись інструментами для переробки, презентації та розуміння комплексної інформації та бути здатними отримати доступ, знайти та скористатись послугами Інтернет-служб.
Навчання впродовж життя	Навчання заради здобуття знань	здатність добиватись результатів у наполегливому навчанні, організувати своє навчання, у тому числі через ефективне використання часу та інформації, індивідуально та в групах. Включає усвідомлення власних потреб у навчанні та налагодження процесу навчання, визначення доступних можливостей і вміння долати труднощі для успішного навчання.	<ul style="list-style-type: none"> • здобуття загальних навичок, таких, як грамотність, • здібність до кількісного мислення та навички використання ТІС, необхідних для подальшого навчання
Громадянські та	Соціальні та	уміння особистого,	<ul style="list-style-type: none"> • уміння конструктивно спілкуватись у

<p><i>соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту й здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей</i></p>	<p><i>громадянські навички</i></p>	<p>міжособистісного та міжкультурного характеру і стосується всіх форм поведінки, які застосовуються для ефективної та конструктивної участі особи у соціальному та трудовому житті, особливо, у суспільстві, яке стає дедалі різноманітнішим, та у вирішенні конфліктів; уміння громадського характеру допомагають в повній мірі бути учасником громадського життя, заснованого на знанні соціальних та політичних концепцій та структур, що зобов'язує брати активну участь у демократичному процесі</p>	<p>різних середовищах;</p> <ul style="list-style-type: none"> • бути толерантним, виражати свої та сприймати чужі думки; • долати складнощі для набуття впевненості та співпереживати; • справлятися зі стресом та розчаруванням та виражати їх конструктивно, а також розрізняти особисту та професійну сфери.
<p><i>Культурна компетентність</i></p>	<p><i>Обізнаність та самовираження у сфері культури</i></p>	<p>оцінка важливості творчого вираження ідей, досвіду та емоцій у всіх видах засобів масової інформації, включаючи музику, виконавчі різновиди мистецтва, літературу та образотворче мистецтво. Необхідні знання, навички та відношення, що стосуються компетенції обізнаності у сфері культури та вмінні творчо самовиражатись</p>	<ul style="list-style-type: none"> • оцінка та задоволення від витворів мистецтва та вистав; • самовираження через різні засоби масової інформації, використовуючи свої природжені здібності; • уміння пов'язати свої власні творчі та експресивні точки зору з думками інших; • уміння визначати та усвідомлювати соціальні та економічні можливості в культурній діяльності. Культурне вираження необхідне для розвитку творчих здібностей, які можуть знайти широке застосування в професійній діяльності
<p><i>Підприємливість та фінансова грамотність</i></p>	<p>—</p>	<p>—</p>	

Компетентності дозволяють усунути суперечливості між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих задач:

- уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості;
- аналізувати і пояснювати причини і наслідки подій, вчинків, явищ;
- створювати тексти, вироби, проекти;
- висловлювати ставлення до подій, вчинків своїх та інших;
- брати участь у колективних справах;
- оцінювати вчинки, різні моделі поведінки та ін.

Новий компетентнісний зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві і житті, орієнтацію освітнього процесу на досягнення результату, що відображається ключовими компетентностями, але не обмежується ними.

Основною новацією освітнього процесу є структурування змісту на засадах інтегративного підходу в навчанні.

Дидактичний зміст процесу інтеграції полягає у взаємозв'язку змісту, методів і форм роботи. Відповідно інтеграцію навчального матеріалу з різних навчальних предметів здійснюють навколо певного об'єкту чи явища довкілля, або навколо розв'язання проблеми міжпредметного характеру, або для створення творчого продукту тощо.

Міжпредметні зв'язки бувають **горизонтальні** (інтегровані предмети вивчаються відірвано в часі, наприклад, упродовж тижня, місяця) і **вертикальні** (інтегровані предмети вивчаються в близьких часових межах, зокрема впродовж одного уроку, одного дня).

Якщо вчитель весь урок вивчає одну тему, залучаючи з інших – відомості, способи дій на основі сформованих в учнів умінь та навичок, форму подання навчального матеріалу тощо, то він використовує **вертикальний тематизм**.

Узвичаїлася міжпредметна інтеграція, здійснювана різними шляхами:

- створення *інтегрованих курсів* – навчальних предметів, які адаптують для вивчення та інтегрують знання декількох наук або видів мистецтв (природничих – «Природознавство», суспільствознавчих – «Я у Світі», біологічних – «Основи здоров'я», музичне й образотворче мистецтво – «Мистецтво», та ін.);
- розроблення нових форм *уроків* (урок з міжпредметними зв'язками, інтегрований урок, бінарний урок);
- упровадження *навчальних проектів*;
- організація *тематичних днів і тижнів*.

Ознаки ключових компетентностей:

**поліфункціональність;
надпредметність;
міждисциплінарність;
багатокомпонентність;
спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції**

Навіщо вводиться інтеграція?

Дитина в ранньому віці сприймає світ цілісно, а не по-предметно. Тому навчання в початковій школі буде інтегрованим – предмети будуть об'єднуватися довкола цікавих для дитини тем чи проблем

Етапи реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання (від простого до складного):

- уведення міжпредметних зв'язків на уроках суміжних дисциплін на основі репродуктивної діяльності й елементів проблемності;
- постановка міжпредметних навчальних проблем і самостійний пошук їх вирішення на окремих уроках;
- систематичне проблемне навчання на основі ускладнених міжпредметних проблем всередині окремих курсів;
- включення спочатку двосторонніх, а потім і багатосторонніх зв'язків між різними предметами на основі координації діяльності вчителя;
- розробка широкої системи в роботі вчителів, які здійснюють міжпредметні зв'язки як в змісті і методах, так і в формах організації навчання, включаючи позакласну роботу й розширюючи межі програми.

За допомогою багатосторонніх міжпредметних зв'язків закладається фундамент для формування в учнів умінь комплексного бачення проблем реальної дійсності, різнопланових підходів до їх розв'язання.

- удосконалення навичок системного мислення.

ЦІННІСНО-СВІТОГЛЯДНИЙ КОНЦЕПТ

*...У наших руках — найбільша із цінностей світу — Людина.
Ми творимо Людину, як скульптор творить свою статую із безформного шматка
мармуру: десть у глибині цієї мертвої брили лежать прекрасні риси,
які належить добути, очистити від усього зайвого
(В.О. Сухомлинський)*

Навчання, його ціннісно-світоглядна домінанта ґрунтується на постулатах педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії студентоцентризму, зокрема враховує суб'єктний досвід кожного студента, забезпечуючи його гармонійний розвиток, сприяє збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, переживання позитивних емоцій для суб'єктивного благополуччя, надає можливості самоактуалізації тощо.

Основним в освітньому процесі є орієнтація на потреби учня, **студентоцентризм**.

Студентоцентризм увійшов в історію виховання як педагогічна течія або особливий підхід до виховання дитини. Першим із педагогів-дослідників ще в XVII ст. найбільш повно здійснив фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму мислитель і засновник нової прогресивної педагогічної системи Я.А. Коменський (оскільки людини є частиною природи, то розвивається вона за спільними з природою законами, значить і освітній процес повинен будуватися у відповідності із цими законами; обґрунтування принципу природовідповідності у вихованні дитини; найбільшого значення в навчанні потрібно надавати доцільним і раціональним методам навчання, які узгоджуються з природою дитини).

В.Г.Кремень розглядає дитиноцентризм як гуманістично орієнтований підхід до формування нової людини.

Переважає більшість сучасних педагогів-дослідників розглядають *дитиноцентризм* у контексті гуманізації освітнього процесу та тлумачать його як соціально-педагогічну

Дитиноцентризм розуміється як максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів.

модель освіти, системоутворювальною метою якої є створення умов для розвитку її природних задатків і здібностей. Дитиноцентризм у сучасній освіті розглядається як один із чинників розвитку та якісного прориву в національній системі освіти¹⁵. Виокремлення в кожній дитині її сутності та особливостей створює можливості для максимального наближення навчання і виховання цієї дитини до її конкретних здібностей. Загалом це і є те, що може і повинна робити школа – допомогти кожному пізнати себе, розвинути на основі природних задатків. Сформована таким чином особистість у дорослому віці матиме більше можливостей для успішної самореалізації, що забезпечить динамічний розвиток суспільства на основі гуманізму й демократії.

Зміни в суспільному житті зумовлюють пошук шляхів виховання активної, ініціативної особистості, здатної до самостійної творчої діяльності, саморозвитку і самореалізації.

Осмислюючи проблему людини в умовах сучасної антропологічної кризи, коли існує загроза її існуванню, В.Г. Кремень підкреслює, що вихід із цієї ситуації полягає в переході до нової парадигми розвитку, коли не технології, не економіка, а людина в її новій якості стане метою і смислом прогресу. Так виникає і стверджується людиноцентризм – нова стратегія поступу суспільства, в основі якої – не накопичення матеріальних благ і цінностей, а орієнтація на цінності духовні, знання, культуру, науку, без яких життя втрачає сенс.

Джон Дьюї поставив дитину у центр педагогічної системи, указуючи на те, що дитина – сонце, біля неї і повинна обертатися вся освіта; інтереси дитини стають цінностями освіти й основою організації всіх освітніх процесів; виховання та навчання дитини повинні проходити без примусу та натиску

У своїй роботі «Вік дитини» Елена Кей зазначає, що мета освіти – не передача знань, а гармонійний розвиток дитини на основі її задатків і життєвого досвіду. Нею сформульовано ведучий принцип нового виховання: «Виходячи з дитини».

Селестен Френе писав, що школа майбутнього буде орієнтована на дитину, наголошуючи на забезпеченні природного прагнення дитини до знань, створення сприятливих умов для саморозвитку, розвиток індивідуальних творчих можливостей дитини та присутній від природи потреби в самореалізації.

Вільгельм Август Лай розглядає дитину як активно діючу частину соціального й біологічного середовища, діяльність якої є реакцією на навколишній світ, тому центр виховання зміщується у сферу діяльності самої дитини. Учений переконаний, що на розвиток індивідуальності дитини впливає колектив, адже саме тоді, коли діти збираються разом, кожний прагне виявити все те краще, на що здатний, стає більш діяльним та винахідливим. Концепція Лая стала важливим етапом у пізнанні дитини й розробці педагогічної теорії.

В основу педагогічної системи Марії Монтесорі покладена ідея гуманістичного вільного виховання. У центрі педагогіки Монтесорі – недопустимість насилля над дитиною; проблема саморозвитку дитини; створення спеціальної системи виховання та навчання, в якій центральну роль відіграє «підготовлене середовище» та своєрідний дидактичний матеріал; різновіковий підхід до виховання та навчання дітей; необхідність

¹⁵ За останні роки відбулися істотні зрушення суспільної думки в напрямі юридичного визнання особливого статусу дитини: 1959 р. – прийняття Декларації прав дитини, 1979 р. – оголошений ЮНЕСКО роком дитини, 1989 р. – прийняття міжнародної Конвенції про права дитини. Це юридично закріплені зміни в суспільній свідомості, які вже були намічені ще в кінці минулого століття (книга Елени Кей «Століття дитини», що вийшла у 1900 році – своєрідний маніфест, який проголосив самостійність дитинства та унікальність дитини, вільної від влади сім'ї, школи й дорослих узагалі; у 30-х р. ХХ ст. – створення Янушом Корчаком «Хартії дитячої вільності», що стала основою для Декларації прав дитини та ін.). Також пригадаємо появу дитячих міжнародних конфесій, дитячих творчих форумів і спілок.

вивчення дитини педагогом задля сприяння її успішному «самобудівництву», її духовному розвитку.

К.Д. Ушинський здійснив першу спробу цілісного вивчення дитини на засадах антропологічного принципу, намагаючись відкрити батькам і педагогам велике значення всебічного вивчення дитини. Педагог також наголошував, що у вихованні все повинно виходити тільки з живого джерела людської особистості. «...Без особистого безпосереднього впливу вихователя на вихованця справжнє виховання, що проникає в характер, неможливе». К.Д. Ушинський з антропологічних позицій визначав залежність успіху інтегрування навчання і виховання від сили, здібностей і знань особистості вихователя. В основі змісту досконалого процесу виховання лежить ідея гуманістичної парадигми виховання – ставлення до людини як до найвищої цінності, орієнтація на особистісну спрямованість, створення умов, які забезпечують її вільний саморозвиток, збереження своєї індивідуальності, входження в соціум та активну життєву позицію соціально-ціннісного спрямування. Саме тому педагог вибудовує парадигму предмету виховання як педагогічного завдання виховання: людина – її душа – діяльність, і називає цей ряд «повним визначенням мети педагогічної діяльності». Педагог висловлює тверде переконання, що основною метою виховання є людина, оскільки все в цьому світі (і держава, і народ, і людство) існує тільки для людини, душа – домінуюча сутність людини у порівнянні з тілом, а домінуючою настановою душі є діяльність – «праця душевна, вільна, наповнююча душу людини». Учений наголошує: «Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна насамперед пізнати її також в усіх відношеннях». Тому завданням майбутнього вихователя є вивчення не тільки педагогічних дисциплін, але й антропологічних наук (анатомії, фізіології, і патології людини, психології, історії, філософії та ін.), що формують уявлення про фізичний та душевний розвиток дитини. К. Ушинський одним із перших висловив думку про створення антропологічного факультету в університетах з метою вивчення людини у всіх її природних та психічних проявах для кращого застосування виховного впливу в процесі навчання. З цього приводу він писав: «Педагогів кількісно потрібно не менше, а навіть ще більше, ніж медиків, і якщо медикам ми ввіряємо наше здоров'я, то вихователям ввіряємо моральність і розум дітей наших, ввіряємо їхню душу, а разом із тим і майбутнє нашої вітчизни». Основною ж метою виховання повинна бути тільки сама дитина, бо все інше існує тільки для дитини, оскільки: «виховання бере людину всю, якою вона є, з усіма її народними і поодинокими особливостями, – її тіло, душу, розум».

Актуальними для сучасного уроку є такі ідеї студентоцентризму:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів в освітньому процесі;
- орієнтація на інтереси та досвід студентів;
- створення освітнього середовища, яке перетворює навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку здобувача освіти з його практичним досвідом;
- відмова від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання вільної незалежної особистості;
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- упровадження шкільного самоврядування, що передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству;

- виховання «вільної незалежної особистості», яка «запалюється любов'ю та керується розумом» (за Д. Дьюї).

Організація освітнього процесу ґрунтується на певних пріоритетах.

Пріоритет 1.

Дитиноцентризм:

- *розвиток* дитини *відповідно* до її вікових та індивідуальних психофізіологічних *особливостей і потреб*, індивідуальних стилів, темпу, освітніх траєкторій учнів;
- формування загальнолюдських *цінностей*;
- свобода вибору власної освітньої траєкторії;
- підтримка життєвого *оптимізму*;
- розвиток *самостійності*;
- *плекання творчості й допитливості*.

Пріоритет 2.

Визнання цінності дитинства:

- відповідність вимог *віковим особливостям*;
- визнання прав дитини на навчання через *діяльність*, зокрема *гру*;
- урахування цінностей та інтересів дитини з метою формування в неї основ життєвої компетентності;
- обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на *рухову активність* дитини.

Пріоритет 3.

Радість пізнання:

- пізнавальний процес, який приносить *радість* дитині;
- обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на *творчість* і дослідницьку діяльність;
- свобода вибору предметів та рівня їх складності.

Пріоритет 4.

Презумпція¹⁶ талановитості дитини¹⁷. Запобігання соціальному розшаруванню:

- не допускається будь-яких форм дискримінації учнів та відокремлення дітей на підставі попереднього відбору;
- утвердження демократичних цінностей;

Демократичні цінності – це специфічні непересічні цінності демократії, які характеризують людське існування в усій його повноті й багатоманітності. Зокрема патріотизм, відповідальність, свобода, компетентність, людська гідність тощо.

Талант — це здатність робити те, чому нас ніхто не вчив
(Альфред Конар)

Талант – це питання якості
(Жюль Ренар).

У кожній людині є сонце. Тільки дайте йому світити
(Сократ).

Талант — це здатність вірити в успіх. Неправильно, коли говорять, що я раптом відкрив в собі здібності. Я просто працював
(Джон Леннон).

¹⁶ Презумпція - припущення, що ґрунтується на ймовірності; закріплене в законі припущення про існування певного факту, реальність якого вважається істинною і не потребує доказів (Словник української мови: в 11 томах. — Том 7, 1976. — С. 533.)

¹⁷ Під *талановитістю* розуміють високий рівень розвитку спеціальних здібностей. Талант, як і здібності, проявляється й розвивається в діяльності. Діяльність талановитої людини відрізняється принциповою новизною, оригінальністю підходу. Те, які дарування одержать найбільше сприятливі умови для повноцінного розвитку, залежить від потреб епохи й особливостей конкретних завдань, які стоять перед даним соціумом. Вищий рівень розвитку здібностей називають **геніальністю**.

- людська гідність/ свобода / відповідальність;
- інклюзія.

Пріоритет 5.

Розвиток особистості та умов для її формування:

- замість «навченої безпорадності», плекання самостійності, незалежного мислення;
- навчання справлятися зі стресом та напругою, педагогічні задачі вирішуються в атмосфері психологічного комфорту й підтримки;
- неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолання будь-яких форм дискримінації;
- плекання в учнів гідності, оптимізму, сильних рис характеру і чеснот.

Пріоритет 6.

Плекання здоров'я учнів:

- формування здорового способу життя;
- створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку.

Пріоритет 7.

Безпека:

• перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування.

Наскрізний процес виховання, що ґрунтується на цінностях, сприяє формуванню 6-ти груп чеснот та 24-х позитивних («сильних») рис характеру (character strength), що конкретизували Мартін Селігман та Кристофер Петерсон та які лягли в основу класифікації «цінності в дії» (див. таблиця 2).

Дослідницький інструментарій для виявлення позитивних рис характеру (character strengths) розроблений з урахуванням загальнолюдських чеснот (virtues) та індивідуально-психологічних властивостей, які, на думку авторів – американських дослідників Петерсона і Селігмана, забезпечують дотримання цих чеснот у життєдіяльності. При розробці цього інструментарію дослідники змоделивали перелік так званих «здорових рис» особистості, відштовхуючись від описів ментальних (mental) відхилень, що містяться у Діагностичному і Статистичному довіднику ментальних розладів, розробленому у США (DSM-IV/DR). На цій підставі було відібрано 24 особистісні властивості, сформульовані у вигляді рис (traitlike).

Відібрані «позитивні» (здорові) риси були співвіднесені із шістьма чеснотами, які, у свою чергу, ідентифіковані на підставі широкого огляду основних філософських традицій визначення чеснот у різних культурах і релігіях. Усі шість відібраних основних чеснот (див. табл. 1) співпадають у різних культурах, тому вони були відібрані як загальнолюдські цінності, якими керується оптимально функціонуюча особистість.

До кожної із шести *чеснот* у класифікації віднесено по 3-5 позитивних рис характеру, що були визначені з урахуванням *протилежних* їм можливих відхилень. При виборі 24-х позитивних рис характеру дослідники орієнтувались на 10 критеріїв. До їх складу увійшли, зокрема, 8 критеріїв, яким, як мінімум, повинна відповідати кожна з 24 рис, а саме: 1) позитивність риси; 2) її моральна цінність; 3) відсутність у змісті риси можливості приниження інших; 4) наявність протилежної за змістом властивості; 5) подібність рисам характеру, що фігурують у традиційних класифікаціях; 6) наявність зразків (paragons) та вищих форм (prodigies) виявлення риси; 7) потенційна вірогідність риси бути відсутньою; 8) наявність ритуалів виявлення.

ТЕХНОЛОГІЧНА ДОМІНАНТА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Програми в усіх школах одні й ті ж, підручники однакові, але школи різні, тому що різні вчителі. Школа – це передусім учитель. Особистість учителя – наріжний камінь виховання

(В.О. Сухомлинський).

Працю вчителя ні з чим не можна ні порівняти, ні зіставити. Ткач уже через годину бачить плоди своїх турбот. Сталевар через кілька годин радіє з вогненного потоку металу – це вершина його мрії; орач, сіяч, хлібороб через кілька місяців милується колосками і жменю зерна, вирощеного на полі... А вчителеві треба працювати роки і роки, щоб побачити предмет свого творіння; буває минають десятиріччя, і ледве-ледве починає позначатися те, що ти замислив; нікого так часто не відвідує почуття незадоволення, як учителя; у жодній справі помилки і невдачі не приведуть до таких тяжких наслідків, як в учительському

(В.О. Сухомлинський)

Особливості організації освітнього процесу. Особистісно-орієнтована модель освіти

Чинники варіативності:

- широкий діапазон особистісних відмінностей, які зумовлюють використання різних методик;
- вибір типової і модельної освітніх програм;
- вибір педагогічних систем і технологій навчального забезпечення;
- широкий вибір навчальних ресурсів.

Термін «технологія» грецького походження (від гр. techne – майстерність і logos – слово, вчення), що в дослівному перекладі витлумачується як знання про майстерність.

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «МЕТОДИКА» І «ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ»

Методика – це система науково обґрунтованих методів, правил і прийомів навчання конкретного предмета.

Технологія навчання – це систематична і послідовна реалізація на практиці раніше спроектованого процесу навчання, система способів і засобів досягнення цілей при управлінні процесом навчання, з діагностикою поточних і кінцевих результатів.

Структура педагогічної технології включає:

- концептуальну основу;
- змістовну частину навчання і виховання, розвитку учнів (цілі - загальні і конкретні; зміст навчального, виховного, розвивального матеріалу);
- процесуальну частину - технологічний процес (організація навчально-виховного процесу);
- методи і форми навчально-виховної діяльності школярів; методи і форми роботи вчителя; діяльність учителя щодо управління педагогічним процесом; діагностики педагогічного процесу).

Технологія відрізняється від методик своєю відтворюваністю, стійкістю результатів, відсутністю багатьох "якщо" (якщо талановитий учитель, якщо здатні діти, гарні батьки...)

У технологіях більш представлені процесуальний, кількісний і розрахунковий компоненти, у методиках - цільова, змістовна, якісна і варіативноорієнтована сторони

ВИБІР ТЕХНОЛОГІЇ – означає вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання й стилю роботи суб'єктів. Передбачає планування, організацію, застосування й оцінювання процесу та результатів навчання.

СКЛАДНИКАМИ ТЕХНОЛОГІЇ є: концепція, зміст освіти, процесуальна характеристика, науково-методичне забезпечення

Будь-яка педагогічна технологія має відповідати методологічним критеріям:

- гарантована результативність освітнього процесу, позитивні зміни в розвитку суб'єктів, адекватні поставленим цілям;
- цілеспрямованість: очікуваний результат не випадковий, а гарантований, заздалегідь спроектований;
- концептуальність (кожній педагогічній технології має бути притаманна опора на певну наукову концепцію, що відтворює філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей)
- системність (педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність);
- керованість (припускає можливість управління навчальним процесом, поетапну його діагностику, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів);
- ефективність (сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними витратами, гарантувати досягнення визначеного стандарту навчання та виховання);
- відтворюваність (мається на увазі можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами).

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Термін «педагогічна технологія» з'явився в освіті порівняно недавно. Щодо навчального процесу його було вжито у 1886 р. англійцем Джеймсом Саллі (1842—1923). Однак дискусія з приводу того, чи існує в природі педагогічна технологія як певний інструмент навчання й виховання, яким може оволодіти кожний педагог, триває дотепер.

1. виховання й навчання є творчими процесами, інтуїтивним осягненням світу іншої людини і відповідним впливом на цей світ;

2. освітній процес має інструментальний характер, мета полягає у вихованні особистості із заздалегідь заданими властивостями.

Одним із перших оприлюднив ідею технологізації освітнього процесу видатний чеський мислитель-гуманіст, педагог, громадський діяч *Ян-Амос Коменський* (1592-1670)

- школа є майстернею, «живою типографією», яка «друкує» людей;
- учитель в педагогічному процесі користується тими засобами для виховання й освіти дітей, що й типографські працівники, створюючи книгу;
- технологія освітнього процесу повинна гарантувати позитивний результат навчання.

Функціонально вона має бути своєрідною дидактичною машиною, яка, за умови правильного користування нею, забезпечувала б очікуваний результат.

Видатний французький філософ і педагог епохи Просвітництва *Жан-Жак Руссо* (1712-1778). Основою розвитку особистості вважав вільне виховання, за якого «дитина живе в радості, самостійно відчуваючи, слухаючи, спостерігаючи світ, духовно збагачуючись, задовольняючи жагу пізнання». Зважаючи на природу дитини, необхідно відмовитися від встановлених волею вихователя обмежень, відлучити дитину від сліпого підкорення цій волі, дотримуватися непорушних природних законів. Внутрішньою мотивацією цього процесу є прагнення дитини до самовдосконалення, самопізнання, творчого саморозвитку.

Концепція розвитку особистості американського гуманіста Карла Роджерса (1902—1987):

- протиставлення когнітивного (засвоєння знань, розвиток особистості учня/студента під неухильним контролем педагога) і дослідного (зорієнтованого на особистісний розвиток та емоційну сферу учня/студента) типів навчання;
- особистий досвід самоцінний для учня/студента, тому є єдиним критерієм оцінювання життєвих подій.

Учіння, у процесі якого особистість самостійно розвивається, приносить величезне задоволення, вирішально впливаючи на особистість людини.

Австро-німецький філософ і педагог, засновник антропософії *Рудольф Штейнер* (1861-1925) започаткував індивідуальний підхід до виховання дітей:

1. ліквідував відокремлене навчання дівчаток і хлопчиків, поділ за соціальними прошарками, ступенем обдарованості і належності до різних віросповідань;

2. найважливішою проблемою людського мислення вважав необхідність «зрозуміти людину як засновану на собі самій вільну особистість»;

3. на основі антропософії, яка вивчає людину в тілесному, душевному і духовному аспектах, він створив педагогіку, що охоплює розвиток і саморозвиток цілісної особистості, її здібностей до пізнання, мистецтва, розвитку власних почуттів, моральних задатків і релігійних переживань;

4. завдання педагога Штейнер вбачав у використанні технологій, що розвивають в особистості здатність до орієнтованих на різноманітність світу суджень і умовисновків. Саме цей принцип було покладено в основу навчання і виховання у першій Вільній вальдорфській школі.

Представники «педагогіки творчості» (Фриц Гансберг, Генріх Шаррельман) засуджували спроби впливати на неповторну особистість дитини за допомогою технології. Будучи переконаними, що до кожної особистості дитини необхідно добирати індивідуальні засоби виховання, вони не визнавали ідеї і можливості створення педагогічної технології, яка могла б стати ключем до душі особистості.

Однією з перших була створена протягом 20-х років ХХ ст. педологія (грец. *país* (*paídos*) – дитина і *logos* – слово, вчення) – комплексна наука про дитину, яка, за задумом її засновників, мала стати антропологічною базою педагогіки.

Саме в наукових працях із педології, заснованих на рефлексології (М. Басов, В. Бехтерев, О. Ухтомський, С.Ш ацький), вперше згадано термін «педагогічна технологія»:

- педагогічні впливи повинні відповідати конкретним умовам виховання і віковим особливостям того, хто навчається;
- вивчати побутові, природні, соціальні й культурні чинники середовища, які зумовлювали розвиток особистості, її генетичні, фізіологічні, психологічні, соціальні характеристики як похідні від соціальних умов життя;
- використовували тести, анкети, інтерв'ю, експерименти, життєві спостереження.

Сутність педагогічної технології як всеосяжного багатостороннього явища краще за інших підкреслює визначення Асоціації з педагогічних комунікацій і технологій (США, 1979):

«ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ - це комплексний, безперервний процес, що охоплює людей, ідеї, засоби і способи організації діяльності з аналізу проблем і планування, забезпечення, здійсненню і керівництву рішенням проблем, що відносяться до всіх аспектів засвоєння знань». П

Педагогічна технологія – це пов'язані в єдине ціле зміст, види, методи, форми, засоби, що забезпечують досягнення мети, тобто все те, що знаходиться між метою та результатом. Технологія дозволяє отримати педагогічний продукт заданої кількості і якості відповідно до запроєктованих витратами часу, сил і засобів.

Термін «технологія» щодо виховного процесу вперше запровадив у педагогічну науку А. Макаренко.

Зокрема, у «Педагогічній поемі» *А.С.Макаренко* писав: «Наше педагогічне виробництво ніколи не будувалося за технологічною логікою, а завжди за логікою моральної проповіді. Це особливо помітно в галузі виховання у власному розумінні цього слова, у шкільній роботі якимось легше.

Саме тому у нас просто нема всіх найважливіших відділів виробництва: технологічного процесу, обліку операцій, конструкторської роботи, застосування кондукторів і приладів, нормування, контролю, допусків і бракування».

Відсутність технології виховного процесу А.Макаренко пояснював з-поміж інших чинників недосконалістю підготовки педагогів у педагогічних навчальних закладах.

Він зазначав, що в наших педвузах давно захиріла педагогічно-технічна думка, особливо в справі виховання...

«В усьому нашому радянському житті нема жалюгіднішого технічного стану, ніж у галузі виховання. І тому виховна справа є справою кустарною, а з кустарних виробництв – найвідстагіша».

ВІДОМИМИ ВИХОВНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ Є ТАКІ:

Технологія колективного виховання А.С.Макаренка;

Технологія колективного творчого виховання І.П.Іванова;

Технологія гуманного колективного виховання В.О.Сухомлинського;

Технологія виховання в сучасній масовій школі (шоутехнологія);

Технологія виховної роботи з колективом класу;

Технологія організації самовиховання;

Технологія релігійного (конфесійного) виховання.

Часто до виховних технологій відносять також технологію «Створення ситуації успіху».

Термін «метод» походить від грецького слова «methodos», що означає шлях, спосіб просування до істини.

Етимологія цього слова позначається і на його трактуванні як наукової категорії.

Так, наприклад, у філософському енциклопедичному словнику під методом у найзагальнішому значенні розуміється "спосіб досягнення певної мети, сукупність прийомів або операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності"

У педагогічній літературі немає єдиної думки щодо ролі та визначення поняття «метод навчання».

Метод – спосіб упорядкованої взаємної діяльності педагога і студента, спрямований на розв'язання освітніх завдань, сукупність прийомів, спрямованих на досягнення певної мети, засвоєння матеріалу.

Класифікація методів за характером (ступеня самостійності і творчості) діяльності учнів.

Цю досить продуктивну класифікацію ще в 1965 р. запропонували І.Я. Лернер і М.М.Скаткін. Вони запропонували виділити п'ять методів навчання, причому в кожному з наступних ступінь активності і самостійності в діяльності студентів наростає.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНО-ІЛЮСТРАТИВНИЙ МЕТОД.

Студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранне допомогу в «готовому» вигляді. Сприймаючи і осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення.

2. РЕПРОДУКТИВНИЙ МЕТОД.

Застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність має алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, схожих з показаним зразком ситуаціях.

3. МЕТОД ПРОБЛЕМНОГО ВИКЛАДУ.

Використовуючи різні джерела і засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальну задачу, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб вирішення поставленого завдання. Студенти стають свідками і співучасниками наукового пошуку.

4. ЧАСТКОВО-ПОШУКОВИЙ, АБО ЕВРИСТИЧНИЙ, МЕТОД.

Полягає в організації активного пошуку вирішення висунутих в навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом викладача, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення здобуває продуктивний характер, але при цьому поетапно спрямовується і контролюється педагогом або самими учнями на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та навчальними посібниками (евристична бесіда).

5. ДОСЛІДНИЦЬКИЙ МЕТОД.

Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження і вимірювання і виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільш повно. Методи навчальної роботи безпосередньо переростають у методи наукового дослідження.

Отже, КОЖНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ — ЦЕ СИСТЕМА, АТРИБУТИВНОЮ ОЗНАКОЮ БУДЬ-ЯКОЇ СИСТЕМИ Є НАЯВНІСТЬ СТРУКТУРИ.

Структурними елементами технології як системи є:

- цілі навчання,
- психологічна закономірність засвоєння матеріалу,
- способи діяльності викладача,
- способи діяльності студентів,
- ступінь досягнення мети навчання.

Компетентнісний підхід – спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключові і предметні (галузеві) компетентності.

Особистісно зорієнтований підхід спрямований на розвиток академічних, соціокультурних, соціально-психологічних та інших здібностей учнів

Зазначимо, що підхід як категорія ширше поняття «стратегія навчання», оскільки включає її в себе, визначаючи методи, форми, прийоми навчання.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок учня, застосування здобутих знань у практичних ситуаціях, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти.

У процесі розроблення теоретико-методологічних засад особистісно зорієнтованого підходу виокремилися наукові концепції (від лат. *conceptio* – розуміння), що мають самостійну цілісність та вирізняються розумінням і трактуванням ролі, місця учителя й учня в організації навчально-виховного процесу, стратегіями дій, принципами, провідними ідеями для системного висвітлення їх:

Культуровідповідна концепція (автор – Бондаревська Євгенія Василівна), за якої учень є не тільки суб'єктом пізнання, життєдіяльності, а й суб'єктом культури, її носієм, охоронцем, користувачем, творцем, який здатний до самостійного вибору, самовизначення й творчої самореалізації. Саме культурна ідентифікація дозволяє особистості робити вільний вибір смислу життя, брати за нього відповідальність. При цьому враховується природовідповідність (специфіка конкретних вікових періодів) і культуровідповідність педагогічного процесу.

Концепція суб'єктно-особистісного навчання (автор – Якиманська Іраїда Сергіївна). Навчання спрямовується на розвиток особистості учня, який розглядається як суб'єкт пізнання, активний носій суб'єктного досвіду – важливого джерела власного самовдосконалення. Причому в навчальному процесі «зустрічається» загально-історичний досвід, що задається навчанням, та індивідуальний, що реалізується в учінні й складається до впливу спеціально організованого навчання в школі. Освіта становить єдність взаємозалежних складників: навчання й учіння. Основним результатом учіння – суб'єктної діяльності учня – є формування пізнавальних здібностей на основі оволодіння відповідними знаннями й уміннями, причому освітній процес розглядається як цілісна система дидактичних впливів, зокрема мети, завдань, засобів, методів, що реалізуються в класно-урочній формі на основі колективної діяльності.

Дидактична концепція особистісно зорієнтованого навчання (автор – Серіков Владислав Владиславович), підґрунтям якої слугує теорія особистості С.Л. Рубінштейна. Провідною ідеєю концепції є не формування особистості із заданими властивостями, а створення умов для повноцінного прояву й розвитку особистісних функцій суб'єктів навчального процесу, тих функцій, які реалізують соціальне замовлення «бути особистістю», тобто здатності учня проявляти своє ставлення до світу й до себе. Учень виступає суб'єктом життєдіяльності, тому навчання вибудовується на основі життєвого досвіду учня, досвіду пізнання, спілкування, продуктивної діяльності, творчості. При цьому в освітньому процесі важливо забезпечити особистісне зростання, розвиваючи особистісні функції, зокрема мотивацію, креативність, критичність, смислотворчість, саморозвиток, самореалізацію, вибірковість, рефлексію, соціальну відповідальність, забезпечення автономності внутрішнього світу, позитивну Я-концепцію. Усе це досягається за створення особистісно орієнтованих ситуацій (навчальної, пізнавальної, життєвої), що ґрунтується на життєвій контекстності, діалогічності, ігровій (рольовій) взаємодії учасників та передбачають вибір творчого варіанту вирішення проблеми, пошук смислу, побудова образу чи модної свого життя та ін. Проте розвиток особистості неможливий без оволодіння досвідом, у процесі якого набуваються й засвоюються знання, уміння.

Особистісно-орієнтована модель освіти

У центрі навчання є особистість здобувача освіти, його потреби, мотиви, попередній досвід, здібності, активність, інтелект, індивідуально-психологічні особливості, ціннісні орієнтири, отже, навчання є антропоцентричним за метою, змістом і формами організації, усі методичні рішення спричинюються особистістю того, хто навчається. Особистісно-орієнтована модель освіти передбачає створення умов для розвитку гармонійної, морально досконалої, соціально активної, професійно компетентної й саморозвивальної

особистості шляхом активізації її внутрішніх резервів; вибір учнем шляхів, методів, засобів, навіть партнера навчання – учителя; єдність внутрішніх (пізнавальний) і зовнішніх (досягнення) мотивів; рівноправні, довірливі, суб'єкт-суб'єктні стосунки з педагогом; наявність актуальної ситуації інтерналізації нових форм, правил, способів і засобів соціально-професійно-комунікативної діяльності, розвиток компетентності й особистості в цілому.

Завдання педагога фахової передвищої освіти¹⁸ – скоординувати й спрямувати діяльність студентів на формування комунікативних і навчально-пізнавальних потреб, вироблення узагальнених способів і прийомів навчальної діяльності, постановку й самостійне вирішення конкретних навчальних завдань (пізнавальних, дослідницьких, перетворювальних, проектних та ін.), засвоєння нових знань, удосконалення вмінь в усіх видах діяльності тощо.

Принцип природовідповідності

Для ефективної організації навчання треба знати й враховувати сенситивні періоди розвитку здобувачів освіти.

Створити на уроці й позаурочній діяльності умови для розкриття індивідуального ментального, або розумового, досвіду кожного студента, його когнітивних, метакогнітивних та інтенціональних складників допоможе:

1) урахування рівня засвоєння учнем понять, термінів, своєрідності інтелектуальної саморегуляції, інтелектуального темпу, балансу конвергентних і дивергентних здібностей, домінуючого пізнавального стилю, типу пам'яті, резервів здатності вчитися.

Загальновідомо, що за один урок учні середніх класів можуть засвоїти 5-10 суджень чи інформаційно-смыслових елементів тексту; 4-5 нових слів, термінів; труднощі у сприйнятті тексту виникають тоді, коли частка незнайомих слів перевищує 4%; вичленювання й розуміння головної думки висловлювання ускладнюється, якщо фраза вміщує більше 14-15 слів;

2) створення умов на кожному етапі навчання для ускладнення й збагачення ментального досвіду дитини в максимально можливих межах, недопущення надмірного, виснажливого інтелектуального, емоційного, нервового навантаження;

3) прагнення досягти оптимальних, найкращих із можливих для конкретної дитини результатів навчання з мінімально необхідними витратами часу й зусиль учня;

4) урахування кількісного співвідношення в класі **аудіалів (методи і форми навчання:** пояснення, розповідь, бесіда, коментування; інтерактивна лекція, актуалізована лекція, тренінг та ін.), **візуалів і кінестетиків (методи навчання:** наочні (схеми, таблиці, графіки, алгоритми, картини, ілюстрації та ін.), демонстрація, практичні (вправи тренувальні, з коментуванням, алгоритмічні, проблемно-пошукові, творчі, контрольні-корекційні, робота з текстом (підручником) та ін.).

Критерії добору навчальних матеріалів:

- **інтереси дітей, їхні здібності, можливості;**
- **уміння дітей;**
- **завдання модельної навчальної програми;**
- **тематичний і діяльнісний підходи.**

¹⁸ Для гуманізації умов на уроці дидакт Борис Степанишин радить підтримувати творчу дружню атмосферу в класі, морально стимулювати школярів, бути тактовним в оголошенні низьких оцінок, а найголовніше – досягати того, щоб учень пішов з уроку в доброму настрої, інтелектуально й емоційно наснажений, ідейно й морально цілеспрямований, сповнений бажання пізнавати далі, робити добро.

Навчання на засадах особистісно зорієнтованого підходу передбачає мотиваційне забезпечення навчальної діяльності здобувачів освіти, формування в них позитивної навчальної мотивації (позитивної емоційної інтедифії навчання), тобто генетичного прагнення особистості до самореалізації, творчої самоактивності, наполегливості і бажання оволодіти відповідними вміннями, навичками, досвідом, цінностями й ставленням на певному рівні.

Як можна впливати на позитивну емоційну інтедифію навчання здобувачів освіти?

Стимулювання внутрішньої регуляції, підвищення пізнавальної продуктивності відбувається шляхом виявлення дефіциту інформації з того чи іншого питання, демонстрування переваги використання на практиці знань, умінь і навичок, створення проблемно-пошукових ситуацій, осмислення теми уроку, відкриття нового у вже відомому тощо.

Актуалізувати суб'єктний досвід школярів допоможе відхід від пасивно-монологічної моделі навчального процесу, **заміна традиційних методів перевірки опорних знань** на зразок «Давайте з'ясуємо, що Ви пам'ятаєте з попереднього уроку?», за яких дитина переживає за результат, боїться помилитися, працює на оцінку, такими технологіями **інтерактивного й кооперативного навчання**, як-от: «Криголам», «Ланцюжок ідей, пропозицій», «Складання віртуальної «валізи уроку» із пропозиціями, побажаннями, конструюванням навчального процесу», «Формулой – Ділись – Слухай – Створюй», «Мозковий штурм із використанням конвертів», «Триступенева інтерв'ю» тощо; також стануть у нагоді відповіді на рефлексивні запитання («Щоденник рефлексивних нотаток уроку»), ЗХВ («Знаю – Хочу знати – Вивчив») тощо.

Перейти від асоціативної, статичної моделі знань до динамічно структурованої системи розумових дій, від репродуктивного, знаннєвого навчання до творчодіяльнісного, проблемного допоможуть такі активні методи: евристичне спостереження, конструювання, моделювання, порівняння, смислове бачення, метод творчої реалізації, метод незакінчених речень, асоціативних рядів, озвучування очікуваних результатів, формулювання запитань до тексту, проведення експериментів, створення дослідницьких проєктів тощо.

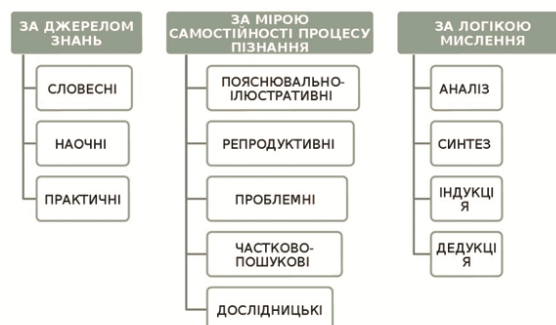
Принцип суб'єкт-суб'єктної спрямованості, фасилітативної регуляції співпраці

За реалізації особистісно зорієнтованого підходу на уроці змінюється формат взаємодії вчителя й учня, що набуває суб'єкт-суб'єктної спрямованості, фасилітативної (партнерської) регуляції співпраці. Учитель виступає фасилітатором, координатором, а учень – активним учасником, співдіячем, співтворцем, суб'єктом освітнього процесу, який самостійно вибирає зміст уроку, мету й форми опрацювання навчального матеріалу, оволодіває діяльнісними вміннями, цільовизначенням, плануванням, рефлексією.

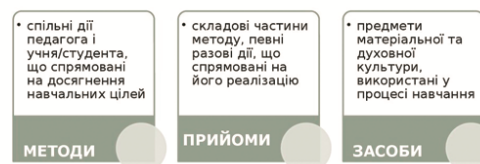
На жаль, на уроці й досі можна зустріти словесно-перцептивну форму діяльності учнів: **прослухав – дослівно повторив, прочитав – переказав, побачив – відтворив**. Згадайте як наслідок – схоластику освітнього процесу, що описує І.Я. Франко в оповіданні «Грицева шкільна наука».

Виклад навчального матеріалу має бути спрямований не лише на розширення обсягу знань, їх структурування й інтегрування, узагальнення предметного змісту, але й на постійне перетворення наявного суб'єктного досвіду кожного учня, забезпечення

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

МЕТОДИ, ПРИЙОМИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

можливості самоосвіти, саморозвитку й самовдосконалення, надання права вибору видів і форм виконання завдань, способів навчальної діяльності, прийомів навчальних дій, допомогу проконтролювати й оцінити не лише результат, а й процес навчання.

Завдання вчителя – не передавати учням власне розуміння певної інформації, а надати допомогу у розширенні та реструктуризації вже набутих знань під впливом одержаної нової інформації; у інтерпретації та розумінні нових явищ у світлі того, що учні вже знали; стимулювати

школярів брати активну участь у пошуках відповідей на власні запитання.

Педагог планує навчальне середовище таким чином, щоб воно забезпечувало індивідуалізацію навчання. Обладнання, навчальні матеріали, організація класу сприяють розвитку кожної дитини, а види діяльності відповідають інтересам і рівню розвитку дітей. На основі спостережень за дітьми педагог адаптує матеріали та види діяльності, щоб врахувати різні потреби та інтереси дітей. Індивідуалізація навчання дає можливість дітям розвиватися у власний спосіб.

Демократичне навчальне середовище – це динамічне середовище, яке постійно змінюється, щоб враховувати інтереси кожної дитини та її рівень розвитку. Центральною фігурою в класі є дитина, а вчителі мають надавати учням широкі можливості для вибору, досліджень, заохочувати старанність і персональну відповідальність, сприяти ефективному спілкуванню та виробленню взаємної поваги між дітьми і дорослими.

ОЦІНЮВАННЯ, ОРІЄНТОВАНЕ НА ДИТИНУ

Більшість учителів витрачають час на запитання, покликані встановити, чого учень не знає, а справжнє мистецтво постановки питання полягає в тому, щоб з'ясувати, що учень знає або здатний пізнати

(Альберт Ейнштейн)

Спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу розпочинається з перших днів навчання дитини у школі і триває постійно; невід'ємною частиною процесу оцінювання є формування здатності учнів самостійно оцінювати власний поступ.

Орієнтирами для спостереження та оцінювання є загальні та конкретні очікувані результати. Ці показники використовуються для: організації постійного спостереження за навчальним поступом учня/учениці; обговорення навчального поступу учнів під час учительських зібрань для координування спільної роботи.

Формувальне оцінювання допомагає оцінювати поступ дитини у навчанні, формувати в дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб учня/ учениці. Дитина має вчитися самостійно оцінювати свої досягнення та поступ, ставити цілі та обирати засоби для їх досягнення.

Підсумкове оцінювання – навчальні досягнення зіставляються з конкретними освітніми результатами.

Контрольно-оцінювальну діяльність необхідно спрямовувати на формування позитивної самооцінки здобувачів освіти. За сприятливих умов навчання і виховання у

дітей починає формуватися адекватна самооцінка, яка стосується їхніх особистісних якостей, досягнень і можливостей. Для дітей із заниженою самооцінкою, сором'язливих, пасивних дуже важливими і значимими є похвала, заохочення. Вони допомагають зняти негативний вплив невпевненості в собі, тоді як осуд посилює його. Таким дітям важливо дати можливість реально досягати гарних результатів у роботі, а потім допомогти правильно їх оцінити і в коректній формі привернути увагу однокласників.

Варіативність систем контролю й оцінювання.

Для чого здійснюємо оцінювання?

- Визначення сильних сторін студента
- Розуміння змісту і методів навчання
- Сприяння успішності студента
- Розвиток саморефлексії
- Визначення дітей, яким потрібно більше підтримки
- Краще розуміння батьками, адміністрацією школи, прогресу дитини
- Оцінювання – це процес збору даних з метою прийняття рішень.
- Оцінювання – це система пов'язаних між собою рішень і дій.
- Спочатку ми маємо визначитися, що вимірювати (оцінювати), лише потім – як вимірювати (Snow, 2011)

Оцінювання передбачає збір інформації, аналіз, планування, дія, рефлексію.

Мета використання портфоліо:

- Вивчення прогресу розвитку дитини за певний період часу, у тому числі прогресу з розвитку відповідних навичок (наприклад, навичок з письма).
- Забезпечення можливості для самооцінювання.
- Допомога вчителю у визначенні індивідуальних цілей для дитини.
- Основа для оцінки та розроблення навчальної програми.

Види портфоліо

У класі можуть використовуватися різні види портфоліо:

1. **РОБОЧЕ ПОРТФОЛІО** – вчитель спільно з учнем здійснює оцінку його робіт. Дитина обирає зразки робіт, які демонструють її розвиток, рівень опанування відповідними навичками, батьки додають свої коментарі, вчитель додає власні зразки робіт дитини.

(+) такий вид портфоліо найбільш точно відображає прогрес розвитку дитини, показуючи її щоденний прогрес.

(-) містить дуже багато різних зразків робіт. Може створювати ситуацію, коли лише вчитель бере відповідальність за його наповнення – щоб уникнути цього, потрібно розмістити портфоліо в доступному для дитини місці.

2. **ДЕМОНСТРАЦІЙНЕ ПОРТФОЛІО (портфоліо учня)**¹⁹ – містить лише найкращі роботи дитини і наповнюється самою дитиною.

¹⁹ *Мовне портфоліо* – це пакет документів, в якому кожен, хто опанує мову, може зібрати й у систематизованому вигляді презентувати власні досягнення. Європейське мовне портфоліо дає можливість порівняти компетентність усіх громадян щодо володіння різними мовами.

Європейське мовне портфоліо – це уніфіковані вимоги до оцінки рівня мовного розвитку. ЄМП можна назвати інноваційним навчальним засобом, що допомагає зrealizувати нову освітню технологію оцінювання й самооцінювання учнів у процесі вивчення будь-якої іноземної мови.

Європейське мовне портфоліо (European Language Portfolio) було розроблене й апробоване Відділом мовної політики при Раді Європи в Страсбурзі 1998-2000 рр. з метою стандартизації вимог до вивчення, викладання й оцінювання досягнень у галузі вивчення іноземних мов громадянами європейських країн. Проект було зrealizовано в Німеччині, Франції та Швейцарії, після чого

(+) є мотивацією для дитини виконувати роботи, що демонструють її найкращі досягнення.

(-) у більшості випадків не відображає щоденну діяльність. Для дитини з особливими потребами таке портфоліо не показує її слабкі місця та сфери, де потрібна додаткова допомога.

3. **ПОРТФОЛІО ПЕДАГОГА** – часто ведеться самим педагогом спільно з демонстраційним портфоліо. Цей вид портфоліо містить форми оцінювання розвитку дитини, інформацію від інших фахівців, результати перевірочних завдань, які вибирає не дитина, а сам педагог.

4. **ТЕХНОЛОГІЧНЕ ПОРТФОЛІО** є своєрідним управлінським інструментарієм для визначення готовності педагогічного працівника до інноваційної професійно-педагогічної діяльності, до впровадження освітніх інновацій.

Метою технологічного портфоліо є:

- збір та систематизація матеріалів адаптації, апробації, впровадження освітніх інновацій у системі професійно-педагогічної діяльності;
- узагальнення педагогічного досвіду та його технологізація на основі впроваджувальної інновації;
- самоаналіз (аналіз) готовності педагога до проектно-впроваджувальної діяльності;
- допомога у виконанні міжкурсних завдань, підготовці до атестації тощо.
- Дослідники розглядають цей документ як *модель саморегулювання професійно-педагогічної діяльності педагога*, що спрямована на розвиток його інноваційного потенціалу шляхом самоосвіти, підвищення ефективності та якості освітнього процесу

Часто вчителі можуть одночасно використовувати елементи усіх трьох видів портфоліо. Кожен навчальний заклад і кожен вчитель мають знайти спосіб, який є найефективнішим для того, щоб якомога більше дізнатися про дитину і забезпечити її додаткові потреби.

При наповненні змістом портфоліо потрібно пам'ятати про два важливих чинники:

1. Вибір учителя і вибір учня.
2. Мета, з якою вибирається та чи інша робота – демонстрація прогресу в опануванні певними навичками, демонстрація процесу мислення тощо.

Портфоліо має бути максимально орієнтованим на дитину. Коли дитині дається можливість вибирати свої роботи, вона починає розуміти критерії, за якими її роботи будуть оцінюватися.

Портфоліо може містити багато різних видів робіт, які розміщуються у портфоліо вчителем, дитиною та батьками, наприклад:

- Зразки письмових робіт
- Малюнки

пройшла успішна випробація в 15 країнах – членах Ради Європи. В Україні Європейській мовне портфоліо було презентовано в **2003** році.

- Опитувальники
- Коментарі педагога
- Фотографії
- Спостереження
- Список прочитаних книг

ДЕМОНСТРАЦІЙНЕ ПОРТФОЛІО (портфоліо здобувача освіти)

Мета портфоліо: накопичення досягнень, відслідковування прогресу, представлення розвитку за окремий проміжок часу.

Завдання:

- проаналізувати й узагальнити свою роботу;
- відобразити динаміку свого особистісного росту;
- представити результат своєї роботи найбільш повно і ефективно.

Мета створення студентського портфоліо:

Портфоліо є своєрідним звітом щодо досягнень і захоплень студента. У процесі наповнення портфоліо легко відстежити прогрес у різних сферах його розвитку, оцінити здібності в умінні застосувати набуті знання на практиці.

Портфоліо дає можливість учневі розвинути здатність самостійного оцінювання своїх досягнень, підвищує самомотивацію, дає змогу досягти кращих результатів у процесі навчання, розвиває навички планування і постановки цілей, допомагає вчителям побачити приховані здібності учня, що необхідно для подальшого їх розвитку.

ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧА

1. Які методичні рекомендації щодо планування, підготовки сучасного освітнього процесу Ви запропонуєте з власного перспективного досвіду роботи?

2. Які інноваційні освітні технології є найбільш перспективними в професійно-педагогічній діяльності? Які інноваційні технології Ви вважаєте найменш продуктивними?

3. Які, на Вашу думку, суттєві зміни в діяльності педагога фахової передвищої освіти мають відбутися в нових умовах?

4. Проаналізуйте, які освітні підходи і технології Ви впроваджуєте в умовах сучасного освітнього процесу відповідно до пріоритетних завдань. Які вектори науково-методичного менеджменту здійснюються на рівні методкабінету, навчального закладу?

5. «Державний стандарт як базова інновація».

Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти є базовою інновацією, оскільки виконує на сьогодні функцію інструмента модернізації освіти. Забезпечує створення єдиного освітнього простору; посилює регламентувальну роль в системі неперервної освіти; забезпечує

Таблиця

Державний стандарт як базова інновація
Освітня галузь « _____ »

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ « _____ »	Державний стандарт
Мета освітньої галузі « _____ »	
Структурні компоненти освітньої галузі	
Змістові лінії компонентів ос- вітньої галузі	
Освітні підходи	
Перелік знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтирів	
Зміни в професійній діяльності педагога: • функція сприяння навчанню учнів (створення умов для про- яву самостійності, творчості, від- повідальності учня в освітньому процесі та формування в нього мотивації до навчання впродовж життя); • функція проектування (проек- тування спільно з учнем індивіду- ального освітнього маршруту); • управлінська функція (коор- динація діяльності суб'єктів освіт- нього процесу).	
ВИСНОВКИ	

еквівалентність здобуття загальної середньої освіти у різних формах; приводить зміст освіти у відповідність із потребами і викликами часу, завданнями розвитку країни; створює умови для гармонійного розвитку особистості впродовж життя тощо.

Таблиця

Самоменеджмент освітніх інновацій

Освітні інновації (підходи, технології, методи, прийому) в освітньому процесі	Науково-педагогічні працівники, методисти, тренери, які здійснюють науково-методичний супровід впровадження інновацій

Користуючись матеріалами спецкурсу, діючою нормативно-правовою базою визначте ключові компетентності освітньої галузі, задання якої Ви зреалізуєте в професійній діяльності. Результати оформіть у вигляді таблиці.

б. «Самоменеджмент освітніх інновацій».

Проаналізуйте, які освітні підходи і технології Ви використовуєте в освітньому процесі. Які напрями науково-методичного менеджменту зреалізуються на рівні методичного кабінету (центру), навчального закладу, ІППО?

КОМПЛЕКС ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Комплексна анкета

«Використання інноваційних освітніх технологій у професійно-педагогічній діяльності педагога»

(відповідь позначте + або обведіть)

1. Використання інноваційних освітніх технологій, на Ваш погляд, зумовлене:

- А) педагогічною модою;
- Б) вимогами керівництва навчального закладу;
- В) конкурентоспроможністю педагога на ринку праці;
- Г) викликами суспільства й освіти;
- Г) зовнішнім незалежним оцінюванням;
- Д) інше _____

2. Вибір інноваційної технології – це:

- А) ініціатива самого педагога, вияв його методичної креативності;
- Б) рішення методичного об'єднання;
- В) рішення адміністрації закладу;
- Г) запорука модернізації освітнього процесу;
- Г) забезпечення результативності і якості освітнього процесу;
- Д) інше _____

3. Освітня технологія, на Вашу думку, має відповідати таким критеріям:

- А) концептуальність і системність дидактичних засобів;
- Б) опора на інформаційно-комунікаційні технології;
- В) гарантована результативність освітнього процесу, позитивні зміни в розвитку учнів, адекватні поставленим цілям;
- Г) посилення діагностичних функцій;
- Г) очікуваний результат не випадковий, а гарантований, задалегідь спроектований;
- Д) інше _____

4. Інтерактивний урок – це форма навчання, за якої:

- А) гнучко й варіативно використовуються різноманітні прийоми, методи навчання, не характерні для традиційного уроку;

- Б) широко використовуються інформаційно-комунікаційні технології;
- В) здійснюється взаємодія учасників освітнього процесу, об'єднаних спільною навчальною метою;
- Г) збільшується пізнавальна самостійність учнів, мотивується потреба самовдосконалення та самореалізації;
- Г) здійснюється впровадження інноваційних засобів діагностики й контролю;
- Д) інше _____

5. Коли необхідно розпочинати використання інноваційних технологій на уроках:

- А) після самостійного вивчення;
- Б) при узгодженні з колегами;
- В) після узгодження з адміністрацією;
- Г) за підготовки на курсах підвищення кваліфікації за обраною технологією;
- Г) за умови джерела фінансування;
- Д) інше _____

6. Чого Ви очікуєте від суб'єктів освітнього процесу (себе, учнів) при застосуванні активних технологій:

- А) забезпечення результативності освітнього процесу;
- Б) особистого задоволення роботою;
- В) суспільного визнання;
- Г) більшої активності та самостійності учнів, створення разом із ними на кожному уроці спільного освітнього продукту;
- Г) формування конкурентоздатної, життєспроможної особистості;
- Д) інше _____

7. Що для Вас є перешкодою в розробці й застосуванні інтерактивних технологій:

- А) брак часу;
- Б) відсутність стимулювання в навчальному закладі, методичної допомоги, підтримки в колективі;
- В) більша витрата часу для моделювання уроку, виготовлення дидактичного матеріалу;
- Г) відсутність необхідних теоретичних і практичних знань щодо застосування інноваційних технологій;
- Г) відсутність курсів підвищення кваліфікації щодо засвоєння конкретних інноваційних технологій;
- Д) інше _____

8. Визначте чинники й умови, що сприяють упровадженню інноваційних технологій на уроках:

- А) робота методичного об'єднання;
- Б) власна ініціатива й методична креативність педагога;
- В) орієнтація всього педагогічного колективу на модернізацію освітнього процесу;
- Г) курси підвищення кваліфікації з даної проблеми;
- Г) вичерпна інформація про інноваційну педагогічну діяльність, ролі й напрямки діяльності педагога та учнів за використання технологій тощо;
- Д) інше _____

9. Якими критеріями Ви оперуєте, вибираючи ту чи іншу активну технологію:

- А) суб'єктний досвід учнів;
- Б) мета, завдання уроку;
- В) ступінь складності навчального матеріалу;
- Г) ступінь новизни навчального матеріалу;
- Г) забезпечення диференціації та індивідуалізації навчання;
- Д) інше _____

10. Які інноваційні освітні технології Ви найчастіше використовуєте в освітньому процесі (позначте +):

№ з/п	Інноваційна освітня технологія	НІКОЛИ	РІДКО	ІНОДІ	ЧАСТО	ЗАВЖДИ	МОЖУ ПОДІЛИТИСЯ ДОСВІДОМ
А)	кооперативне навчання						
Б)	інтерактивне навчання						
В)	алгоритмізоване навчання						
Г)	особистісно-зорієнтоване навчання						
Г)	розвивальне навчання						
Д)	технології навчання як дослідження						
Е)	критичне мислення						
Є)	модульне навчання						
Ж)	інша освітня технологія:						
Загальні висновки, пропозиції, рекомендації							

Дякую за співпрацю!

З повагою автор

Джерело: розроблено В.В. Сидоренко

**Анкета для самооцінки
готовності педагога до переходу на викладання
за активними технологіями**

Оцінна шкала професійних знань, умінь, настанов педагога, необхідних для роботи за активними (інтерактивними, кооперативними, груповими, методами критичного мислення тощо) технологіями:

«1» – не маю уявлення про ці знання і вміння;

«2» – маю лише певні, несистемні уявлення про знання і вміння;

«3» – моїх знань недостатньо для успішного впровадження інноваційної технології;

«4» – маю знання, вміння, навички, яких, напевно, буде досить для успішного впровадження нової активної технології;

«5» – маю вичерпні знання, вміння, навички, достатні для успішного впровадження активних освітніх технологій.

Перелік професійних знань, умінь і настанов педагога	Оцінна шкала				
	1»	2»	3»	4»	5»
1					
ЗНАННЯ:					
проблем, які можуть бути вирішені за інтерактивною технологією					
результатів, які можуть отримані після застосування інтерактивних технологій					
сутності активної технології					
методів і прийомів, які використовуються для реалізації технології					
методів навчальної роботи учнів					
етапів освоєння нової технології					
УМІННЯ РОЗРОБЛЯТИ ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:					
модифікований варіант навчальної програми: • розвивальної спрямованості; • спрямованості, що соціалізує; • для кооперативної системи навчання; • для навчання з використанням проектних технологій; • для інших технологій					
календарно-тематичне планування					
поурочне планування					
плани уроків різних типів, передбачених технологією					
навчальні модулі					
наочні матеріали для самостійної роботи учнів					
Індивідуальні диференційовані завдання для учнів					
завдання для гомогенних і гетерогенних навчальних груп					
систему диференційованих самостійних вправ для засвоєння учнями навчального матеріалу					
тексти завдань для поточного й підсумкового контрольного оцінювання					
критерії оцінки навчальної діяльності учнів					
тестові завдання					
завдання із використанням інформаційно-комунікаційних технологій					
УМІННЯ ВИРІШУВАТИ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:					
застосовувати необхідні прийоми і методи					
аналізувати урок із використанням активних технологій, виявляти перспективи й недоліки					
навчати учнів новим прийомам діяльності за активною технологією					
створювати фасилітативний формат навчальної діяльності					
оцінювати результативність використання активних технологій за допомогою методів педагогічної діагностики					

Продовження таблиці

НАСТАНОВИ ДО:					
інноваційної культури, нешаблонності мислення					
Креативності					
володіння компонентами інноваційної компетентності, аналізу й рефлексії					
самовдосконалення, постійного професійно-особистісного розвитку, освіти впродовж усього життя					
критичного мислення					
Ініціативності					

Дякую за співпрацю!

З повагою автор

Джерело: розроблено В.В. Сидоренко

ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ

Готовність педагога до інноваційної професійно-педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійно-педагогічної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатність до педагогічної творчості й рефлексії.

Індивідуальна освітня траєкторія (ІОТ) – це специфічна інновація в системі післядипломної педагогічної освіти, що передбачає особливо організований диференційований акмеологічний освітній простір з орієнтацією на пошук і засвоєння педагогом індивідуальних освітніх проектів (програм) розвитку педагогічної майстерності, підвищення кваліфікації за варіативними та інваріативними кредитними (змістовими) модулями, блоками тощо частково чи повністю самостійного, прискореного чи пролонгованого навчання.

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план.

Інновація в навчанні – уведення нового в мету, зміст, методи і прийоми навчання, організацію професійно-педагогічної діяльності; зміни в стилі мислення.

Інновація освіти (англ. *innovation*, від лат. *innovatio* – оновлення, зміна) – цілеспрямований процес певних змін (частково модифікаційних або кардинальних) в освітній галузі на основі соціокультурних викликів постіндустріальної епохи, досягнень психолого-педагогічної науки, вивчення, аналізу й узагальнення перспективного педагогічного досвіду, що спричиняють нову якість професійно-педагогічної дії, пошук ефективних форм, методів, технологій організації освітнього процесу та спрямовані на забезпечення високого освітнього результату. Поняття «освітня інновація» (від англ. *innovation*, від лат. *innovatio* – оновлення, зміна) розуміємо як цілеспрямований процес певних змін (частково модифікаційних або кардинальних) в освіті (тій чи іншій освітній галузі) на основі соціокультурних викликів постіндустріальної епохи, досягнень психолого-педагогічної науки, вивчення, аналізу й узагальнення передового перспективного досвіду, що спричиняють професійно-педагогічну дію нової якості,

пошук продуктивних форм, методів, технологій організації освітнього процесу та спрямовані на ефективне вирішення професійних завдань, забезпечення високого професійно значущого результату тощо.

Основними показниками освітніх інновацій є:

- оптимальність (визначення затрати сил і засобів усіх суб'єктів для досягнення очікуваних навчальних результатів),
- результативність (виражається у певній стійкості позитивних результатів діяльності),
- можливість творчого використання інновацій у масовій практиці, оскільки окремі з них, незважаючи на їх високу результативність, характеризуються великими затратами часу і зусиль учасників, тобто є неефективними.

Інновація педагогічна – зміни в змісті й технологіях навчання і виховання, нововведення в професійно-педагогічну діяльність для підвищення її ефективності.

Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей.

Освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті.

Освітній округ – це сукупність закладів освіти (їхніх філій), у тому числі закладів позашкільної освіти, закладів культури, фізичної культури і спорту, що забезпечують доступність освіти для осіб, які проживають на відповідній території.

Опорний заклад освіти – це заклад загальної середньої освіти, що має зручне розташування для підвезення дітей з інших населених пунктів, забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття профільної освіти.

Педагогічна діяльність – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей.

Підхід – це:

- методологічна орієнтація вчителя, що спонукає його до використання певної характерної сукупності взаємопов'язаних ідей, понять і способів педагогічної діяльності (Селевко К.Г. [Селевко Г.К. *Енциклопедия образовательных технологий: В 2 т. / Г.К. Селевко. – Т. 1. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – С. 69]*)

- поняття більш загального порядку – реалізується у вигляді системи методів навчання. Підхід визначає стратегію навчання, а метод – його тактику (Капітонова Т.І., Щукін А.М. [Капітонова Т.И. *Методы и технологии обучения русскому языку как иностранному / Т.И. Капитонова, Л.В. Московкин, А.Н. Щукин / под ред. А.Н. Щукина. – М.: Русский язык: курсы, 2008. – С. 34]*);

• а) світоглядна категорія, у якій відображаються соціальні настанови суб'єктів навчання; б) глобальна й системна організація й самоорганізація освітнього процесу, до складу якої входять усі його компоненти; в) підхід як категорія ширший, ніж поняття стратегія навчання – він містить її в собі, визначаючи методи, форми, прийоми (Зимняя И.А. Педагогическая психология : уч. для вузов / И.А. Зимняя. – Изд. 2-е, доп., испр. и перераб. – М.: Логос, 2008. – С. 97]);

• комплекс основних вихідних настанов, що включає певне першочергове уявлення про досліджуваний об'єкт, а також зумовлені значною мірою цим уявленням стратегію, тактику й засоби вирішення (Сидоренко В.В. [Сидоренко В.В. Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти : акме-синергетичний аспект : термінологічний словник-довідник / автор-укладач В.В. Сидоренко. – Донецьк: Каштан, 2013. – С. 54]).

Немає однозначності щодо виділення кількісного складу освітніх підходів в освітньому процесі, пор.: Селевко К.Г. (валеологічний, гуманістичний, інтегральний, культурологічний, пошуковий, дослідницький, ситуативний, ціннісний та ін.); Горошкіна О.М., Кузьмішина О.С., Нікітіна А.В. (психологічний, особистісний, психолінгвістичний, загальнодидактичний, системно-лінгвістичний, комунікативно-діяльнісний, функціонально-стилістичний, етнокультурологічний та ін.); Кучерук О.А. (особистісно орієнтований, когнітивний, комунікативний, креативний та ін.); Ковальчук Н.П. (системно-мовний, комунікативно-діяльнісний, функціональний, текстоцентричний, проблемний); Кухарчук І.О. (системно-описовий, комунікативно-діяльнісний). Г.К. Селевко виділяє 27 підходів, які використовує вчитель в освітньому процесі.

Формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою.

РЕФЛЕКСІЙНА АНКЕТА

1. Які нові знання, уміння, компетенції Ви отримали, поглибили, удосконалили?
2. У якій сфері професійно-педагогічної діяльності Ви зможете їх використовувати?
3. З якими труднощами зіткнулись під час опрацювання матеріалів спецкурсу?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія / Олена Валеріївна Квас. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 300с.
2. Кремень В.Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін / В. Кремень // Щоденна всеукраїнська газета «День». – № 210(3130). – 19 листопада, 2009. – С. 1–6.
3. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В.Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 424 с.
4. Крылова Н.Б. Очерки понимающей педагогики / Н.Б. Крылова, Е.А. Александрова. – М.: Народное образование, 2003. – 448 с.
5. Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: зб. робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т.М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447 с.
6. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник / М.В. Левківський – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
7. Нова школа у нових громадах : посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. – К., 2017. – 128 с.
8. Про актуальне в методичній діяльності: думки й поради експертів (About important in methodological activities: expert opinions and advice) : навч.-метод. посіб.: авторський колектив / за наук. ред. проф. Т.М. Сорочан; загальна ред., упорядкування В.В. Сидоренко, М.І. Скрипник. К.: Агроосвіта, 2017. 950 с.
9. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м.Київ / редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Катюк. К.: Агроосвіта, 2017.
10. Роджерс К. Клиент-центрированная терапия. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 320 с.
11. Сидоренко В.В. Концепція маркетингу освітніх послуг для професійного розвитку фахівців нової української школи / матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи» (15-22 травня 2017 року) КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» // Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. –Випуск №2(28)/2017 – Режим доступу: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/el_gurnal.html.
12. Сидоренко В. Лінгводидактична технологія кооперативного навчання: ретроспективний аналіз / В.В. Сидоренко // Українська мова і література в школі: наук.-метод. журнал. – Київ, 2014. – № 7. – С. 19-26.
13. Сидоренко В.В. *Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи»*, 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна м. Київ, Україна. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>
14. Сидоренко В.В. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності педагога Нової української школи за двохетапною дистанційно-очною формою навчання / матеріали II-ої Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції «Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики» 30 листопада 2017 р. ДВНЗ «УМО» НАПН України. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708952/>

15. Сидоренко В.В. Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» / Керівник нової української школи : світоглядно-професійні орієнтири : зб. наук. пр. / В.П. Андрущенко (голова), В.П. Бех (заст. голови), О.В. Алейнікова та ін. – К. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – С. 148-153.

16. Сидоренко В. Технологія кооперативного навчання в процесі формування комунікативної компетентності учнів 5-7 класів (дидактичний інструментарій) / В. Сидоренко // Українська мова і література в школі наук.-метод. журнал. – Київ, 2014. – № 8. – С. 8-15.

17. Сидоренко В.В. Формальна і неформальна освіта як форми неперервного акме професіогенезу педагога Нової української школи / В.В. Сидоренко / Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 25 жовтня 2017 року)/ за ред. О. М. Семеног. – Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. – випуск 1. – 186 с. – С. 36-45.

18. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: В 6 т. – Т. 4. / К. Д. Ушинський. – К.: Держ. учбово- педагогічне вид-во, 1954. – 517 с.

19. Sydorenko Victoria. Professional media competence development for teachers of foreign languages by means of continuing education courses: theoretical principles Association agreement from partnership to cooperation collective monograph / Victoria Sydorenko, Artemy Ponomarevskyi. – Accent Graphics Communication Publishing, Hamilton, Ontario. 2018. – 276 p. – P. 187-194.

СПЕЦКУРС

**«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН»**

СПЕЦКУРС

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН»

Розробники:

ЄРМОЛЕНКО Андрій Борисович,

доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

КУЛШОВ Володимир Сергійович,

доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

Спецкурс «Методика викладання фахових дисциплін» є варіабельним складником Програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти. Мета полягає у поглибленні знань та вмінь педагогічних працівників щодо концепції, основ теорії і практики, методики і методології викладання навчальних дисциплін у системі фахової передвищої освіти.

Бюджет навчального часу становить 15 годин, із яких лекція (2 год.), семінарські заняття (8 год.), самостійна робота (5 год.).

ПРЕАМБУЛА

У Законі України «Про фахову передвищу освіту» визначено, що педагогічні працівники у закладах фахової передвищої освіти провадять навчальну, методичну, інноваційну та організаційну діяльність, пов'язану з наданням освітніх послуг. Відповідно, розвиток науково-методичної компетентності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти – невід'ємна складова їх загального професійно-особистісного розвитку.

Робоча навчальна програма спецкурсу «Методика викладання фахових дисциплін» містить науково-обґрунтований зміст для підвищення кваліфікації, спрямована на оновлення та поглиблення професійних знань і умінь, які забезпечують виконання професійно-функціональних обов'язків педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.

Мета спецкурсу полягає у вдосконаленні та розвитку спеціальної, методичної та методологічної компетентностей слухачів через поглиблення знань та вмінь педагогічних працівників щодо концепції, основ теорії і практики, методики і методології викладання навчальних дисциплін у системі фахової передвищої освіти, створення сучасного науково-методичного супроводу освітнього процесу, формування умінь щодо реалізації сучасних технологій професійного навчання і виховання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання низки **завдань**:

- актуалізація та систематизація знань із сучасної методики викладання фахових дисциплін;
- формування та удосконалення умінь щодо дидактичного проектування освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти;
- удосконалення умінь щодо проведення занять різних типів та видів;
- розвиток умінь щодо розробки сучасного навчально-методичного супроводу освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти;
- удосконалення умінь з контролю та корекції ходу і результатів освітнього процесу;
- формування та розвиток умінь щодо реалізації сучасних технологій професійного навчання і виховання.

У результаті підвищення кваліфікації слухач має:

Програмні результати навчання	
Знання і розуміння	<ul style="list-style-type: none">– методичних основ дидактичного проектування освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти;– змісту, методів і форм організації сучасного освітнього процесу;– методики планування та організації занять різних типів і видів, особливостей застосування лекційно-семінарської форми організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти;– особливостей розробки сучасного навчально-методичного супроводу освітнього процесу;

	<ul style="list-style-type: none"> – видів, форм і методів контролю навчальних досягнень студентів; – прикладних основ реалізації сучасних технологій професійного навчання і виховання.
Розвинені вміння	<ul style="list-style-type: none"> – здійснювати дидактичне проектування освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти на всіх рівнях; – добирати методи та форми навчання, найбільш ефективні для здійснення якісної підготовки студентів; – розробляти сучасний навчально-методичний супровід навчальних дисциплін у системі фахової передвищої освіти; – реалізувати сучасні освітні технології для формування ключових та професійних компетентностей у студентів; – удосконалювати науково-методичну компетентність шляхом професійно-особистісного розвитку педагога.
Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> – людиноцентризм, цінність особистості; – готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; – рефлексія професійного розвитку.

Бюджет навчального часу становить 15 годин.

Освітній процес здійснюється за такими **формами**: лекція (2 год.), семінарські заняття (8 год.), самостійна робота (5 год.).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	форми заняття, кількість годин				
		Лекція	Тематична дискусія	Семінарське	Самостійна робота	Разом
1	<i>Сучасний урок як умова для розвитку ключових компетентностей студентів: типологія, принципи</i>	2			1	3
2	<i>Зміст, методи і форми організації сучасного освітнього процесу</i>			4	2	6
3	<i>Технології професійного навчання і виховання</i>			4	2	6
	<i>Разом</i>	2		8	5	15

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Сучасний урок як умова для розвитку ключових компетентностей студентів: типологія, принципи

Сучасні підходи до планування та організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу.

Поняття про проектування освітнього процесу. Ієрархія цілей педагогічної системи. Етапи проектування освітнього процесу. Визначення цілей навчання на діагностичній основі. Таксономія цілей Блума. Рівні засвоєння знань, їх характеристика.

Компетентнісний урок як цілісна дидактична система. Типологія сучасного уроку. Вибір структури уроку при плануванні освітнього процесу. Методика проведення уроків різних типів та видів. Навчально-методичні документи педагога з планування занять у закладах фахової передвищої освіти.

Особливості застосування різних форм організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти. Лекційно-семінарська форма навчання. Типи та структура лекції. Підготовка та проведення лекції. Переваги та недоліки традиційної лекції. Прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів на лекції.

Завдання семінару. Види семінарських занять, особливості їх організації та проведення.

Завдання практичних і лабораторних занять у системі теоретичної підготовки фахівців. Підготовка педагога до проведення практичного та лабораторного занять. Порядок проведення практичного заняття. Організація лабораторного заняття.

Тема 2. Зміст, методи і форми організації сучасного освітнього процесу

Визначення поняття «зміст навчання». Складові змісту загально-технічних та спеціальних дисциплін при навчанні професії. Структурно-логічний, понятійний та дидактичний аналіз навчальної інформації. Реалізація міжпредметних зв'язків при відборі змісту навчання. Методичне опрацювання навчальної інформації. Формування змісту навчання в контексті майбутньої професійної діяльності фахівця.

Методи навчання здобувачів фахової передвищої освіти. Класифікації та характеристика методів теоретичної підготовки фахівців. Особливості застосування методів проблемного та інтерактивного навчання на різних етапах уроків з теоретичної підготовки фахівців.

Особливості фронтальної, кооперативно-групової, диференційовано-групової, індивідуальної, парної форм організації навчальної діяльності студентів. Організаційно-методичні аспекти організації навчання у малих групах.

Критерії вибору методів навчання та форм організації навчальної діяльності студентів.

Самостійна робота до Теми 2. Методика розробки сучасного навчально-методичного супроводу освітнього процесу

Комплексний підхід до методичного забезпечення освітнього процесу. Класифікація та дидактичні функції засобів навчання. Паспорт комплексного методичного забезпечення дисципліни та його структура.

Модернізація навчально-методичного супроводу у зв'язку з цифровізацією освітнього процесу.

Методика розробки сучасного навчально-методичного супроводу освітнього процесу. Види робочих зошитів та методика їх застосування у процесі теоретичної підготовки фахівців.

Тема 3. Технології професійного навчання і виховання

Технологізація освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти. Сутність технологічного підходу. Критерії та ознаки технологічності навчання. Вибір технології навчання для забезпечення оптимізації освітнього процесу.

Структура технології навчання. Класифікація та характеристика інноваційних технологій навчання, особливостей їх застосування для розвитку/набуття компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти.

Сутність, зміст та особливості реалізації технологій моделювання професійної діяльності, проектної технології навчання, веб-квест технології, технології проблемного навчання, інтерактивних технологій навчання, технологій ситуативного навчання у професійній підготовці здобувачів фахової передвищої освіти.

Поняття технології виховання. Характеристика провідних технологій виховання та особливості їх реалізації у освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти. Аналіз та розв'язання педагогічних проблем, що виникають у педагогічній діяльності педагога фахової передвищої освіти.

Самостійна робота до Теми 3. Контроль навчальних досягнень студентів

Сутність понять «педагогічний контроль» та «моніторинг навчальних досягнень студентів».

Проектування, призначення і функції системи контролю навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів та методика їх розробки для різних етапів фахової підготовки. Форми, методи і види контролю. Методика проведення контрольньо-перевірочного уроку у закладах фахової передвищої освіти.

Тести як інструмент об'єктивного вимірювання якості знань студентів. Методика конструювання тестів різних видів. Рейтингова система оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

Тема 1. Сучасний урок як умова для розвитку ключових компетентностей студентів: типологія, принципи (2 год.)

1. Сучасні підходи до планування та організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу.
2. Дидактичне проектування освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти.
3. Компетентнісний урок як цілісна дидактична система.
4. Типологія сучасного уроку. Методика проведення уроків різних типів та видів.
5. Особливості застосування різних форм організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти:
 - а) лекційно-семінарська форма навчання;
 - б) особливості організації та проведення семінарських занять;
 - в) підготовка педагога до проведення практичного і лабораторного заняття.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте особливості планування та організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу.
2. Як Ви розумієте сутність дидактичного проектування освітнього процесу?
3. Вкажіть ієрархію цілей педагогічної системи.
4. Що означає постановка цілей навчання на діагностичній основі?
5. Надайте характеристику рівнів засвоєння знань та умінь

студентів.

6. Назвіть основні форми організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти.
7. Наведіть класифікацію типів уроків з теоретичної підготовки фахівців.
8. Які види занять застосовуєте Ви у власній педагогічній діяльності?
9. У чому особливість застосування системи лекційно-семінарських занять у закладах фахової передвищої освіти?
10. Наведіть прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів під час проведення лекції.
11. Охарактеризуйте види семінарських занять та сучасну методику їх проведення.
12. Визначте види лабораторно-практичних робіт з предмету та особливості їх проведення.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 2. Зміст, методи і форми організації сучасного освітнього процесу (4год.)

Питання для обговорення

1. Складові змісту загально-технічних та спеціальних дисциплін при навчанні професії.
2. Формування змісту навчання в контексті майбутньої професійної діяльності фахівця.
3. Особливості застосування сучасних методів навчання у освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти.
4. Класифікації та характеристика методів теоретичної підготовки фахівців.
5. Форми організації навчальної діяльності студентів на заняттях з фахової підготовки.
6. Характеристика основних підходів до вибору оптимальних методів навчання та форм організації навчальної діяльності здобувачів фахової передвищої освіти.

Теми доповідей

1. Сучасні підходи до формування змісту навчання у закладах фахової передвищої освіти.
2. Методи навчання здобувачів фахової передвищої освіти.
3. Інтерактивні методи навчання на заняттях з фахової підготовки.
4. Сучасні форми організації навчальної діяльності здобувачів фахової передвищої освіти.
5. Групова форма організації навчальної діяльності студентів та її різновиди.
6. Критерії вибору методів навчання та форм організації навчальної діяльності студентів.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначте поняття «зміст навчання».
2. Які складові входять до змісту загальнотехнічних та спеціальних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти?
3. Як реалізувати міжпредметні зв'язки у процесі відбору навчального матеріалу?

4. Згадайте класифікації методів навчання, з якими Ви знайомі. За якими основними ознаками різними авторами групуються методи?
5. Визначте методи теоретичної підготовки фахівців, що забезпечують репродуктивне (продуктивне) засвоєння навчального матеріалу.
6. Проаналізуйте особливості застосування інтерактивних методів навчання у освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти.
7. Охарактеризуйте форми організації навчальної діяльності студентів.
8. Назвіть переваги та недоліки кожної з форм організації навчальної діяльності здобувачів фахової передвищої освіти.
9. Як впливає специфіка професії на обрання форм та методів теоретичної підготовки фахівців?
10. Охарактеризуйте взаємозв'язок між рівнем засвоєння навчального матеріалу студентами та методами викладання.
11. Визначте переваги та недоліки методів навчання, які Ви застосовуєте при викладанні загальнотехнічних та спеціальних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.

Тема 3. Технології професійного навчання і виховання (4 год.)

Питання для обговорення.

1. Технологізація освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти.
2. Вибір технології навчання для забезпечення оптимізації освітнього процесу.
3. Класифікація та характеристика інноваційних технологій навчання.
4. Особливості застосування технологій навчання для розвитку/набуття компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти.
5. Характеристика провідних технологій виховання та особливості їх реалізації у освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти.
6. Аналіз та розв'язання педагогічних проблем, що виникають у педагогічній діяльності педагога фахової передвищої освіти.

Теми доповідей

1. Сутність технологічного підходу в освіті.
2. Структура технології навчання.
3. Інноваційні технології навчання професії та їх застосування в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти.
4. Поняття технології виховання.
5. Способи та засоби реалізації сучасних технологій виховання у закладах фахової передвищої освіти.
6. Удосконалення методики викладання і застосування новітніх педагогічних технологій в освітньому процесі.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Проаналізуйте ознаки технологічного підходу у закладах фахової передвищої освіти.
2. Дайте порівняльний аналіз різних підходів до розкриття значення терміну «технологія навчання».

3. Як співвідносяться методика та технологія навчання?
4. Визначте структурні складові технології навчання.
5. Охарактеризуйте сутність та зміст інноваційних технологій навчання професії.
6. Проаналізуйте особливості реалізації провідних технологій навчання професії у закладах фахової передвищої освіти.
7. Розкрийте сутність поняття технології виховання.
8. Наскільки актуальним на сьогодні є застосування певних технологій виховання у освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти?
9. Наведіть приклади педагогічних проблем, що виникають у педагогічній діяльності педагога фахової передвищої освіти. Опишіть способи їх вирішення.
10. Назвіть основні шляхи удосконалення методики викладання фахових дисциплін. Відповідь обґрунтуйте.

САМОСТІЙНА РОБОТА СЛУХАЧІВ

Самостійна робота – складник освітнього процесу, яка забезпечує індивідуалізацію розвитку ключових, загальнопрофесійних та професійних компетентностей слухачів упродовж курсів підвищення кваліфікації.

Пропоновані до кожної теми змістового модуля питання і завдання для самоконтролю мають за мету мотивувати слухачів до здійснення самоосвітньої діяльності, спрямованої на розвиток професійної компетентності у сфері освітнього моніторингу, самооцінювання і самовдосконалення, *розвинути вміння* щодо:

- застосування отриманих знань в процесі організаційно-педагогічного супроводу освітнього процесу у закладах освіти;
- проектування власної педагогічної та/або управлінської діяльності, з використанням набутих знань та умінь.

Компетентність – це універсальне поєднання умінь, знань, навичок, способів мислення, ціннісних орієнтирів та ідейних переконань, які дозволяють впевнено й успішно виходити із різноманітних ситуацій життєдіяльності.

Самостійна робота до Теми 2. Методика розробки сучасного навчально-методичного супроводу освітнього процесу (самостійна робота – 2 год.)

Комплексний підхід до методичного забезпечення освітнього процесу. Класифікація та дидактичні функції засобів навчання. Паспорт комплексного методичного забезпечення дисципліни та його структура.

Модернізація навчально-методичного супроводу у зв'язку з цифровізацією освітнього процесу.

Методика розробки сучасного навчально-методичного супроводу освітнього процесу. Види робочих зошитів та методика їх застосування у процесі теоретичної підготовки фахівців.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. У чому полягає сутність комплексного підходу до методичного забезпечення освітнього процесу?
2. Наведіть класифікацію засобів навчання.
3. Вкажіть складові паспорта комплексного методичного забезпечення дисципліни.
4. Проаналізуйте дидактичні можливості мультимедійних презентацій, електронних підручників, електронних дидактичних тестів, електронних плакатів тощо.
5. Визначте вимоги до дидактичних засобів навчання.
6. Обґрунтовано оберіть навчально-методичний супровід занять різних видів: проблемної лекції, уроку систематизації та узагальнення знань, лабораторно-практичної роботи.
7. Запропонуйте напрями вдосконалення навчально-методичного супроводу занять різних видів.

Самостійна робота до Теми 3. Контроль навчальних досягнень Студентів (самостійна робота – 2 год.)

Сутність понять «педагогічний контроль» та «моніторинг навчальних досягнень студентів».

Проектування, призначення і функції системи контролю навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів та методика їх розробки для різних етапів фахової підготовки. Форми, методи і види контролю. Методика проведення контрольно-перевірочного уроку у закладах фахової передвищої освіти.

Тести як інструмент об'єктивного вимірювання якості знань студентів. Методика конструювання тестів різних видів. Рейтингова система оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте сутність процесів контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів.
2. Надайте характеристику методів контролю.
3. Які види навчального контролю здійснюються у закладах фахової передвищої освіти?
4. Які переваги має тестування над іншими формами контролю?
5. Чому за допомогою тестових завдань закритого типу можна проконтролювати лише перший рівень засвоєння?
6. За допомогою яких тестових завдань контролюється другий та третій рівні засвоєння?
7. Що називають батареями тестів та тестами-сходами?
8. Який варіант підрахунку правильних відповідей при тестуванні більш об'єктивний: за кількістю правильно виконаних тестів чи за кількістю правильно виконаних суттєвих операцій у тесті?
9. Проаналізуйте доцільність впровадження при навчанні професії рейтингової система оцінювання навчальних досягнень студентів.

ТЕСТИ

1. Дидактичне проектування освітнього процесу – це:

- а. вибір форм і методів навчання, що будуть ефективними для формування знань і умінь студентів;
- б. формування змісту навчання на уроці згідно поурочно-тематичного плану та застосування тестового контролю знань та умінь студентів;
- в. *системно обґрунтований вибір змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання та адекватних їм методів контролю у відповідності до цілей навчання з урахуванням рівня засвоєння знань і умінь студентів, їх індивідуальних особливостей.*

2. Які методи доцільно використовувати на уроці засвоєння нових знань при вивченні нового складного навчального матеріалу при відсутності у студентів базових (опорних) знань:

- а. дослідницький;
- б. частково-пошуковий (евристичний);
- в. *репродуктивний;*
- г. *пояснювально-ілюстративний;*
- д. проблемний виклад.

3. Яким чином педагогічні працівники обирають методи навчання:

- а. згідно з вимогами Державного стандарту;
- б. *самостійно, з урахуванням педагогічних і методичних вимог;*
- в. згідно рішення методичної комісії.

4. При якій формі організації навчальної діяльності студентів забезпечується формування комунікативних умінь:

- а. при індивідуальній,
- б. при фронтальній,

в. *при роботі в малих групах.*

5. Тип уроку визначається:

- а. найважливішим структурним елементом;
- б. *дидактичною метою уроку;*
- в. видом навчальних завдань, що виконують студенти;
- г. змістом навчання;
- д. методикою проведення уроку.

6. Вид уроку визначається:

- а. найважливішим структурним елементом;
- б. *дидактичною метою уроку;*
- в. видом навчальних завдань, що виконують студенти;
- г. змістом навчання;
- д. *методикою проведення уроку.*

7. Які з представлених видів тестів відносяться до відкритих:

- а. на ідентифікацію;
- б. на розрізнення;
- в. *конструктивні;*
- г. на встановлення відповідності

8. Серед наведених нижче ознак вкажіть ту, яка не є характерною для технології навчання:

- а. гарантованість досягнення результатів навчання;
- б. діагностичне визначення цілей навчання;
- в. *залежність від суб'єктивних педагогічних факторів;*
- г. проєктованість.

9. Які дидактичні цілі семінарських занять:

- а. *систематизація та закріплення знань, отриманих на лекціях;*
- б. формування практичних умінь;
- в. *формування професійно грамотної мови, умінь скласти план виступу;*
- г. удосконалення досвіду експериментальної діяльності.

10. Вкажіть вимоги до організації роботи студентів над проєктом:

- а. *наявність проблеми;*
- б. використання комп'ютера;
- в. *значущість очікуваних результатів;*
- г. *самостійна діяльність студентів;*
- д. використання дослідницьких методів.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання слухачів у межах опанування змісту тем оцінюються на основі самооцінювання, оцінювання роботи на семінарських заняттях, спостереження як методу контролю.

Критерії оцінювання роботи на семінарських заняттях (при обговоренні проблеми): усна відповідь на поставлене запитання; коментар з приводу проблематики заняття; активна участь в обговоренні.

Діагностична карта результативності викладання спецкурсу:

№	Тема	Оцінка рівня ознайомлення з проблематикою на початку спецкурсу				Оцінка рівня ознайомлення з проблематикою рівня на кінець спецкурсу			
		початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1	Зміст, методи і форми організації сучасного освітнього процесу								
2	Технології професійного навчання і виховання								
3	Які нові знання, уміння, компетенції Ви отримали, поглибили, удосконалили?								
4	З якими труднощами зіткнулись під час опрацювання матеріалів спецкурсу?								
5	Ваші побажання щодо змістовних, процесуальних складників модуля.								

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ (ТЕЗАУРУС)

Веб-квест – це технологія орієнтована на студентів, занурених у процес навчання, яка розвиває їх критичне мислення. Завдяки конструктивному підходу до навчання, студенти не лише добирають і упорядковують інформацію, отриману з Інтернету, а також скеровують свою діяльність на поставлене перед ними завдання.

Групова форма організації навчальної діяльності – це форма навчальної діяльності студентів на занятті, що характеризується розбиттям колективу на групи; це така форма організації навчального процесу, коли студенти, працюючи у малих (2-7 осіб) групах, об'єднані спільною навчальною метою і колективно-розподіленою діяльністю, а педагог керує роботою кожного з них опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність малих груп.

Дидактичне проектування освітнього процесу можна розглядати, як системно обгрунтований вибір дидактичних цілей, змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання та адекватних їм методів контролю у відповідності до поставлених цілей з урахуванням рівня засвоєння знань, умінь і навичок, індивідуальних особливостей студентів.

Зміст навчання – це педагогічно обґрунтована, логічно побудована, зафіксована в робочих навчальних програмах науково-технічна інформація для формування знань, умінь і навичок, необхідних для виконання фахівцем професійної діяльності визначеного рівня.

Індивідуальна форма організації навчальної діяльності передбачає самостійне виконання студентом однакових для всієї групи завдань без контакту з іншими студентами, але в єдиному для всіх темпі.

Інтерактивне навчання – це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і педагог є рівноправними суб'єктами навчального процесу, розуміють, що вони роблять, рефлектують з приводу того, що вони знають, вміють здійснювати.

Компетентнісний підхід – спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є загальні (базові, ключові) і спеціальні (предметні) компетентності тих, хто навчається. Загальні (базові, ключові) компетентності забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини, вони поступово поглиблюються і збагачуються залежно від рівня освіти. У вищій освіті та професійній підготовці виділяють, крім загальних (базових, ключових), професійні (пов'язані із спеціальністю) та фахові (пов'язані із спеціалізацією) компетентності.

Компетентність – інтегральна системна характеристика особистості, здатність людини завдяки наявності у неї певних знань, умінь, досвіду й інших когнітивних та абілітивних якостей ефективно діяти у певній галузі, досягаючи позитивних результатів.

Компетенція – галузь діяльності, в якій людина завдяки наявності у неї відповідної компетентності і, у разі потреби, спеціальних повноважень здатна ефективно діяти, досягаючи позитивних результатів.

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача проводить природничі або імітаційні експерименти чи досліди з метою підтвердження окремих теоретичних положень певної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу. Усний виклад предмета викладачем, а також публічне читання на яку-небудь тему.

Метод навчання – спосіб впорядкованої взаємопов'язаної діяльності педагога і студентів, направлений на рішення задач навчання, виховання і розвитку студентів у процесі навчання.

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Моніторинг навчальних досягнень студентів – це дослідження рівня навчальних досягнень студентів за семестр чи інший проміжок часу, порівняння з аналогічними показниками за попередні навчальні періоди, відстеження динаміки зміни показників, визначення проблемних питань.

Навчально-методичний супровід освітнього процесу – це розробка та створення оптимальної системи навчально-методичної документації, засобів навчання, необхідних для повного та якісного навчання предметів, професій в межах програми та відведеного навчальним планом часу.

Паспорт комплексного методичного забезпечення – це документ, в якому зафіксована навчально-методична література, а також оптимальний набір засобів навчання, необхідних для повного та якісного вивчення всіх вузлових питань щодо теми програм теоретичного чи виробничого навчання.

Педагогічний контроль – система перевірки результатів навчання і виховання студентів. Головна мета контролю полягає у визначенні якості засвоєння навчального матеріалу, ступеня відповідності сформованих умінь та навичок цілям і завданням навчання того чи іншого навчального предмета.

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Проблемне навчання – це тип навчання, при якому викладач, систематично створюючи проблемні ситуації і організовуючи діяльність студентів з рішення навчальних проблем, забезпечує оптимальне поєднання їх самостійної пошукової діяльності з засвоєнням готових висновків науки.

Проектна технологія навчання – це система навчання, за якої студенти набувають знань і умінь в процесі планування і виконання практичних завдань-проектів, які поступово ускладнюються.

Робочий зошит – навчальне видання, на основі якого відбувається засвоєння нового навчального матеріалу та формування практичних умінь, а також організація самостійної роботи учнів (студентів, слухачів), контроль їх навчальних досягнень.

Семінар – це особлива форма навчальних практичних занять, яка полягає у самостійному вивченні студентами окремих питань і тем лекційного курсу з наступним оформленням навчального матеріалу у вигляді рефератів, доповідей, повідомлень тощо.

Тести – стандартизовані завдання, за наслідками виконання яких судять про психофізіологічні та особові характеристики, а також знання, уміння і навички випробовуваного.

Технологізація освітнього процесу – це дотримання змісту і послідовності навчально-виховних етапів, що потребує особливої уваги до використання, розвитку і вдосконалення педагогічних технологій.

Технології моделювання професійної діяльності передбачають імітацію студентами професійної діяльності в процесі навчання, при цьому вони знайомляться з цілісною професійною діяльністю, у них формуються комплексні уміння та навички, професійно-важливі якості особистості, цілісно-мотиваційні орієнтації.

Технологія виховання – це строго обґрунтована система педагогічних засобів, форм, методів, їх етапність, націленість на вирішення конкретного виховного завдання.

Технологія навчання – це упорядкована сукупність і послідовність методів і процесів, які забезпечують реалізацію проекту дидактичного процесу і досягнення діагностованого результату.

Урок – організаційна форма навчального процесу, обмежена визначеним відрізком часу, яка проводиться педагогом із групою студентів постійного складу і включає мету, зміст, методи, форми і засоби навчання для рішення задач навчання, розвитку та виховання.

Форма організації навчальної діяльності – це спільна взаємодія педагога і студентів у процесі навчання, що здійснюється в певному порядку і встановленому режимі.

Фронтальною формою організації навчальної діяльності студентів називають такий вид діяльності на уроці, коли вся група під безпосереднім керівництвом педагога виконує спільне завдання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Азбука уроку: планування, методика, технологія проведення аналізу. Х.: Основа, 2006. 144 с.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Навч.посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
3. Гончаренко С.У. Методика як наука. Хмельницький: Вид-во ХГКП, 2001. 30 с.
4. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті: монографія. Львів: Видавництво «СПОЛОМ», 2012. 507 с.

5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Зайченко І.В. Теорія і методика професійного навчання: Навчальний посібник. 2-е вид., доповн. і переробл. К.: Видавництво Ліра, 2016. 580 с.
7. Закон України від 05.09.17 № 2145-VIII / Голос України. 2017. № 178-179. 27 вересня.
8. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
9. Заславська С. І. Контроль навчальних досягнень учнів з професійно-практичної підготовки: методичні рекомендації. Біла Церква: БІНПО УМО, 2017. 46 с.
10. Косогова О.О. Метод проектів у практиці сучасної школи. Х.: «Ранок», 2011. 144 с.
11. Кулішов В.С. Впровадження проектних технологій при підготовці фахівців сфери торгівлі: метод. рек. до навчального модулю «Технології навчання професії». Біла Церква: БІНПО УМО НАПНУ, 2016. 44 с.
12. Кулішов В.С. Застосування квест-технології у професійно-теоретичній підготовці учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО УМО НАПН України, 2018. 81 с.
13. Кулішов В.С. Методика розробки сучасного комплексного методичного забезпечення: навч.-метод. посібн. для самостійної роботи. Біла Церква: БІНПО УМО НАПН України, 2017. 64 с.
14. Лісіна Л.О. Підготовка вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти до конструювання навчальних технологій: теоретико-методологічний аспект: Монографія. Запоріжжя: Тов. «Плюс 73», 2011. 472 с.
15. Майорова І.Г. Використання робочих зошитів як засобу підвищення ефективності професійної підготовки: Метод. рекомендації. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2012. 38с.
16. Майорова І.Г. Впровадження інтерактивного навчання у професійну підготовку фахівців. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2012. 42 с.
17. Майорова І.Г. Тестовий контроль навчальних досягнень учнів ПТНЗ: Методичні рекомендації. Донецьк: ІПО ІПП УМО НАПН України, 2010. 44 с.
18. Методика професійного навчання: методичний посібник / І.Є. Сілаєва, С.С. Шевчук, С.О. Заславська. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2013. 292 с.
19. Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання/ пер. з англ. Національного експерта з реформування вищої освіти Програми Еразмус+, д-ра техн. наук, проф. Ю.М. Рашкевича. Київ: ТОВ «Поліграф плюс», 2016. 80 с.
20. Науково-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції / автори: Л. Нестерова, П. Лузан, В. Манько, Т. Герлянд, О. Слатвінська, М. Шимановський; за заг. ред. Л. Нестерової. К.: ІПТО НАПН України, Педагогічна думка, 2012. 160 с.
21. Островерхова Н.М. Нетипові форми організації навчання та їх аналіз // Відкритий урок. 2007. №5. С. 73–82.
22. Паращенко Л. Тестові технології у навчальному закладі: метод. посібник К.: Майстерня книги, 2006. 216 с.
23. Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: Наказ МОН № 916 від 23.06.2017 року. URL: <https://osvita.ua/legislation/proftech/56443/>
24. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 року № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-p>

25. Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу: посібник / Л. П. Пуховська, А. О. Ворначев, С. О. Леу; за наук. ред. Л. П. Пуховської. Київ: ІПТО НАПН України, 2015. 176 с.
26. Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою / Л. П. Пуховська, А. О. Ворначев, С. В. Мельник, Ю. І. Кравець; за наук. ред. Л. П. Пуховської. К.: «НВП Поліграфсервіс», 2014. 176 с.
27. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: Навчально-методичний посібник. К.: ВП «ЕКМО», 2011. 322 с.
28. Сілаєва І.Є., Шевчук С.С. Сучасний урок у професійній школі: проектування, організація, аналіз: метод. посіб. Донецьк: ДПО ІПП, 2008. 160 с.
29. Соломатін А. Організація уроку в умовах модернізації освіти // Відкритий урок. 2006. № 6. С. 3–16.
30. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посібник для вищих навч. закладів К.: Академвидав, 2007. 560 с.
31. Шевчук С.С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації. Біла Церква: БІНПО ДВНЗ УМО НАПН України. 2017. 106 с.
32. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі: навч.-метод. посіб. Біла Церква: БІНПО УМО НАПНУ, 2015. 110 с.
33. Шевчук С.С. Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування: навч.-метод. посібник. Біла Церква: БІНПО ДВНЗ УМО НАПНУ, 2018. 139 с.
34. Щербак О.І. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: Навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», 2014. 136 с.

Додаткова

1. Наволокова Н.П. Реалізація прийомів розвитку пізнавальних методів: метод. рек. Х.: Авторська школа Бойко, 2002. 218 с.
2. Островерхова Н.М. Методологія аналізу якості уроку як педагогічної системи: монографія. Х.: ТИТУЛ, 2008. 402с.
3. Сучасні технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (9-10 жовтня 2013р.). Львів, 2013. 410 с.
4. Теорія і методика професійної освіти: Навч. посіб. / За ред. З.Н. Курлянд. К.: Знання, 2012. 390 с.
5. Устемиров К. Профессиональная педагогика. Алматы, 2005. 431 с.

СПЕЦКУРС

**«ОСНОВИ АНДРАГОГІКИ.
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ
ІЗ ЗДОБУВАЧАМИ ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

СПЕЦКУРС

«ОСНОВИ АНДРАГОГІКИ. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ІЗ ЗДОБУВАЧАМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»

Розробник:

ЄРМОЛЕНКО Андрій Борисович,

кандидат політичних наук,

доцент, завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін

Спецкурс «Основи андрагогіки. Особливості роботи із здобувачами фахової передвищої освіти» є варіабельним складником Програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти. Мета модуля полягає у розширенні знань педагогічних працівників про специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь різновіковими суб'єктами у процесі освітньої діяльності та особливості професійної діяльності педагогічного працівника в контексті освіти дорослих.

Бюджет навчального часу становить 15 годин, із яких лекція (2 год.), семінарські заняття (8 год.), самостійна робота (5 год.).

ПЕРЕДМОВА

Актуальність спецкурсу визначається прискоренням темпів трансформацій національного соціокультурного простору, що спричинили серйозні перетворення у сфері нормативно-правового супроводу освітнього середовища. Поряд з цим, наростання протиріч у системі освіти України обумовило необхідність переходу до якісно нової моделі надання освітніх послуг, яка базується на сучасних світоглядних позиціях. Ситуація вимагає зміни парадигми супроводу становлення і розвитку педагогічних працівників закладів освіти продовж всієї траєкторії їх професійної діяльності. Зокрема, діяльність сучасної особистості потребує неперервного отримання освіти в різних життєвих ситуаціях. В цьому контексті, важливим вбачається вміння педагога працювати з різними віковими категоріями, зокрема з дорослими студентами для здійснення ефективного освітнього супроводу розвитку особистості. Це обумовлює необхідність підготовки педагогічних працівників як фахівців у галузі андрагогіки, акмепрофесіоналізму конкурентоздатних на ринку освітніх послуг.

Теоретичні й практико-зорієнтовані аспекти модуля спрямовано на неперервне підвищення педагогічної майстерності керівних і педагогічних працівників. Зокрема, на розвиток *професійно-педагогічної, андрагогічної, комунікативної, психолого-фасилітативної та дидактичної компетентностей*.

Мета: розширити знання педагогічних працівників про специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь різновіковими суб'єктами у процесі освітньої діяльності та особливості професійної діяльності педагогічного працівника в контексті освіти дорослих.

Профілі базових компетентностей педагогічних працівників фахової передвищої освіти передбачають вичерпний опис основних індивідуально-особистісних та професійно-діяльнісних якостей, здібностей, властивостей, необхідних сучасному фахівцю для успішного виконання стратегічної мети і завдань реформування як вітчизняної освіти, так і конкретної освітньої галузі нового Державного стандарту зокрема.

За основу використовується опис відповідного кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій.

Кваліфікаційний рівень 7: здатність особи вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Кваліфікаційний рівень 8: здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Кваліфікаційний рівень 9: здатність особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Програмні компетентності	
•	<p>Інтегрова компетентність</p> <p>здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення дослідження, використання теорій і методів менеджменту, педагогіки і психології на практиці</p>
•	<p>Професійні (фахові, предметні, посадові) компетентності</p> <p><i>Професійні компетентності</i> (від англ. <i>professional competence</i>) є гармонізацією науково-предметних, світоглядно-методологічних, дидактичних і психологічних знань педагога фахової передвищої освіти для забезпечення її якості. Окреслює професійний тезаурус, включає професійно значущі знання, уміння, настанови, ціннісні орієнтири, професійну кваліфікацію і досвід професійно-педагогічної діяльності, що уможлиблює створення оптимальних умов для загальнокультурного, морального, естетичного, мовно-мовленнєвого розвитку здобувачів фахової передвищої освіти.</p> <p>Серед професійних компетентностей педагога фахової передвищої освіти виокремлюємо такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> • андрагогічна компетентність – уміння визначати освітні потреби і запити, урахувати особливості мотивації, процесу навчання, застосовувати технології модерації, фасилітації, супервізії, визначати результати навчання, спонукати до рефлексії; створювати оптимальні умови для навчання, вирішувати професійні проблеми і завдання з використанням знань, професійного та особистісного досвіду; опанування вміннями, навичками планування, реалізації, добору змісту, форм, методів навчання; • методична компетентність: знання закономірностей, технологій, методик, методів викладання та навчання конкретного предмета або дисципліни, часткових методик; уміння добирати технології, методики, методи навчання; забезпечувати профілізацію, диференціацію, індивідуалізацію освітнього процесу; здійснювати оцінювання освітніх досягнень здобувачів освіти; формувати у здобувачів освіти навички самоосвіти і саморозвитку впродовж життя; використовувати кращий педагогічний досвід; узагальнювати власний педагогічний досвід; здатність організовувати безперервний професійний розвиток у системі формальної і неформальної освіти; • соціально-громадянська – усвідомлення глобальних (зокрема екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні; здатність забезпечувати оптимальні соціально-психологічні умови для гармонійного розвитку

	<p>особистості; сприяти взаємодії та згуртованості працівників;</p> <ul style="list-style-type: none"> • психологічно-фасилітативна компетентність – усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я суб'єктів освітнього процесу, здатність сприяти їхньому творчому становленню та індивідуалізації; • ціннісно-світоглядна компетентність – застосування на предметному рівні знань із педагогічної аксіології, що з одного боку, формують професійну і світоглядну позицію педагога фахової передвищої освіти, стиль професійно-педагогічної взаємодії, а з іншого – ціннісно-світоглядну позицію здобувачів фахової передвищої освіти, зокрема оволодіння ціннісними орієнтаціями, що спрямовані на суспільно-соціальні цінності педагогічної професії (загальнопедагогічні орієнтації), сприяють розвитку особистості як головної педагогічної цінності, її інтелектуальних можливостей, творчих здібностей, самореалізації педагога в професійно-педагогічній діяльності (особистісно-розвивальні орієнтації), скеровані на предметно-викладацьку діяльність педагога (предметно-діяльнісні орієнтації), пов'язані з особливостями педагогічної професії (професійно-прагматичні орієнтації).
--	--

Спецкурс розраховано на **15 годин**, із яких **10 годин** відводяться для аудиторної роботи, **5 годин** – для самостійного опрацювання.

СПЕЦКУРС розроблено для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СПЕЦКУРСУ

№ з/п	Тематичний план навчального модуля	Форми заняття, кількість годин			
		Лекція	Семінарське	Самостійна робота	Разом
1	Тема 1. Основи андрагогіки. Її місце і роль в системі педагогічних наук	2		1	3
2	Тема 2. Психолого-педагогічні особливості навчання здобувачів освіти різного віку		4	2	6
3	Тема 3. Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів фахової передвищої освіти	2	4	2	6
	Разом	4	8	5	15

3. ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Основи андрагогіки. Її місце і роль в системі педагогічних наук. (Лекція: 2 год)

Андрагогіка - одна з назв галузі педагогічної науки, що охоплює теоретичні і практичні проблеми освіти, навчання і виховання дорослих. Предмет андрагогіки – спрямованість на чіткий результат – особистість, яка розвивається, підготовлена до універсальної діяльності, має сформовані пізнавальні запити, духовні потреби, здатна самостійно планувати і реалізовувати цілі, бути конкурентоспроможною на ринку праці.

Функції андрагогіки: *використання соціального досвіду й залучення до розв'язання сучасних проблем суспільства* (соціальна); *регулювання відносин у швидкозмінному зовнішньому середовищі* (адаптивна); *доступ до необхідної інформації, її пошук, відбір, систематизація, відтворення, використання* (інформаційна); *компенсування недоліків попередніх рівнів освіти й забезпечення балансу власної компетентності і сучасних вимог до професії* (компенсаційна); *оволодіння новими методами, способами дій* (розвивальна функція).

Андрагогічні принципи, покладені в основу навчання дорослих: пріоритет самостійного навчання; принцип спільної діяльності; індивідуалізація навчання; системність навчання; принцип актуалізації результатів навчання; принцип елективності навчання; принцип розвитку освітніх потреб; принцип усвідомленості навчання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Обґрунтуйте необхідність виникнення потреби у виокремленні андрагогіки в окрему педагогічну галузь.
2. Сформулюйте запити освіти дорослих в контексті вітчизняних соціокультурних трансформацій, які можна реалізувати засобами ФПО.
3. Як ви розумієте реалізацію андрагогічних принципів в закладах фахової передвищої освіти?
4. В чому полягає особливість функцій андрагогіки?
5. Чи відрізняються методика роботи з студентами різних вікових категорій. Наведіть приклад.

Тема 2. Психолого-педагогічні особливості навчання здобувачів освіти різного віку (Семінарське заняття – 4 год.)

Визначення «дорослість»: фізіологічне, юридичне, соціальне, психологічне. Психолого-педагогічні особливості навчання здобувачів освіти різного віку та закономірності та принципи організації освітнього процесу; диференціація та індивідуалізація навчання відповідно до соціальних і особистісних потреб здобувачів освіти. Методи, форми і засоби навчання, найбільш ефективні для здійснення якісної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти.

Студентоорієнтоване навчання, що передбачає: заохочення здобувачів фахової передвищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів фахової передвищої освіти та адміністрації, педагогічних (науково-педагогічних) та інших працівників закладу фахової передвищої освіти. Мотивація до навчання, саморозвитку і самовдосконалення.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Психолого-педагогічні особливості навчання здобувачів освіти різного віку.
2. Професійна діяльність педагогічних працівників в контексті Теорії поколінь.
3. Диференціація та індивідуалізація навчання відповідно до соціальних і особистісних потреб здобувачів освіти.
4. Найбільш ефективні методи, форми і засоби андрагогічного навчання, для здійснення якісної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти.
5. Освітнє середовище, орієнтоване на задоволення потреб та інтересів здобувачів освіти різних вікових категорій.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Роль освіти дорослого населення в сучасній соціально-економічній ситуації України.
2. Неперервність як ідея, принцип навчання, якість освітнього процесу, умова становлення особистості.
3. Особливості освітніх технологій у навчанні дорослих

Тема 3. Андрагогічний підхід у підготовці здобувачів фахової передвищої освіти (Семінарське заняття – 4 год.)

Процес навчання здобувачів фахової передвищої освіти як система: навчальні потреби, мета і завдання навчання, зміст і методи навчання, результати навчання.

Система елементів процесу навчання: потреба (реальна, усвідомлена), мета і завдання (конкретні, досяжні), зміст (актуальний, прикладний), методи (андрагогічні, інтерактивні, адекватні), засоби (сучасні), результати (вимірні). Система взаємодії між учасниками навчання: ефективна комунікація, позитивна атмосфера, мережа для обміну знаннями і досвідом.

Практичний досвід реалізації андрагогічних засад у фаховій передвищій освіті. Прагматичне і практичне значення, рецепти поведінки дорослого студента і викладача під час навчання.

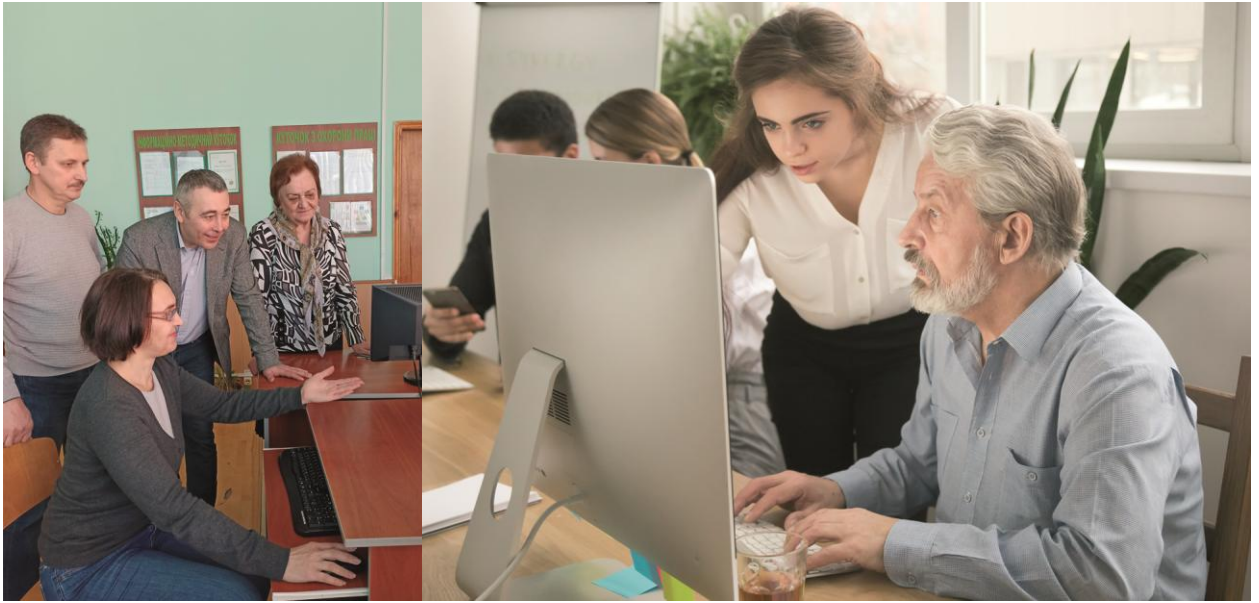
ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Специфіка навчання дорослої людини з урахуванням її віку, освітніх та життєвих потреб.
2. Предмет та об'єкт андрагогіки, роль освіти у розв'язанні протиріч життєдіяльності дорослої людини.
3. Мета і завдання навчання освіти дорослих у фаховій передвищій освіті.
4. Форми і методи навчання студентів різних вікових категорій.
5. Досвід реалізації педагогічних питань андрагогіки в закладах фахової передвищої освіти.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які чинники необхідно урахувати при організації навчання дорослої людини?
2. Яку роль відіграють методи інтерактивного навчання в системі освіти дорослих?
- 3 Назвіть основні функції викладача як тьютора-наставника.
4. Андрагогічний потенціал фахової передвищої освіти.

ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ

Андрагогіка - це теорія навчання дорослих, яка виходить з того, що мета сучасного підходу до освіти полягає у сприянні розвитку та збагаченні цілісної особистості, прояву її самобутності, актуалізації її здібностей. Андрагогіка об'єднує знання про специфіку навчання дорослої людини з урахуванням її віку, освітніх та життєвих потреб, реальних можливостей, індивідуальних особливостей і досвіду, психіки і фізіології. Ця наука вивчає зміст, форми, методи та засоби організації навчання дорослих людей з метою полегшення їхнього навчання, задоволення їхніх освітніх потреб, підвищення операціональності отриманої освіти під час вирішення життєвих проблем, досягнення індивідуальних цілей, самореалізації особистості.

Акме-синергетичне моделювання (конструювання еталона) – метод, який використовується для визначення стратегії життя, поведінки та формування педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури в системі післядипломної педагогічної освіти. Причому вчитель української мови і літератури досліджується у функційному стані, що неперервно змінюється, розвивається, удосконалюється. Моделювання є методом пізнання, невід'ємною складовою цілеспрямованої діяльності, складається із процесу створення, дослідження і використання моделей і розглядається як педагогічне відтворення суб'єктів освіти за допомогою реальних (фізичних) або ідеальних (логічних, математичних) моделей.

Досвід – відображення в людській свідомості об'єктивного світу, що базується на сприйманні довкілля.

Індивідуальна освітня траєкторія (іот)– це специфічна інновація в системі післядипломної педагогічної освіти, що передбачає особливо організований диференційований акмеологічний освітній простір з орієнтацією на пошук і засвоєння педагогом індивідуальних освітніх проектів (програм) розвитку педагогічної майстерності, підвищення кваліфікації за варіативними та інваріативними кредитними (змістовими) модулями, блоками тощо частково чи повністю самостійного, прискореного чи пролонгованого навчання.

«Мовчазні» – майже повна протилежність їх батьків «переможців». Виховані в умовах найжорстокіших сталінських репресій, колективізації, індустріалізації, Другої

світової війни, післявоєнної розрухи, голоду, вони мовчазні, старанні і надзвичайно терплячі.

Методика викладання являє собою синтез теоретичних знань і практичного педагогічного досвіду. Вона досліджує процес вивчення педагогіки як єдність змісту, форм і методів навчання, особливостей діяльності викладача і студентів. Методика концентрує свої зусилля на обґрунтуванні принципів і правил навчання, його форм і методів з метою забезпечення високого рівня професійної підготовки фахівців.

Архетип – це загальні для покоління утворення: поведінки, особистісного розвитку та розуміння світу. Архетипи утворюють психічні та поведінкові програми, впливають на особливості поведінки, мислення і бачення світу. Духовне життя особистості тісно пов'язане з архетипами, оскільки в процесі творчої активності людей за допомогою архетипів утворюється відповідна послідовність образів.

Кожні чотири покоління послідовно стикуючись формують *цикл*, який учені уподібнюють сезонному: зима, весна, літо, осінь. Тривалість кожного такого циклу становить близько 80-90 років.

Освіта дорослих — це практика навчання і виховання дорослих, набуття ними нових навичок, умінь та знань пов'язана з новим працевлаштуванням чи з іншого роду зміною діяльності. Система освіти дорослих - це сукупність закладів і установ формальної (загальноосвітні та професійні навчальні заклади) та неформальної освіти дорослих (учнівство на робочому місці, різноманітні курси для здобуття нової спеціальності і задоволення пізнавальних, соціальних потреб), наукових, науково-методичних, методичних установ, науково-виробничих підприємств, інформаційних служб, інших юридичних та фізичних осіб, які мають право на надання освітніх послуг, а також державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування.

Покоління – це група людей, народжених у певний віковий період, які зазнавали впливу одних і тих же подій у суспільстві, вихованих в рамках певної сімейної моделі (у них схожі поняття про те, що добре і погано, що можна робити і чого не можна). Приблизний часовий проміжок покоління – 20-25 років.

Покоління Y, що народилося в період «осені» 1983-2003 років («герої»), зараз лише входить у фазу активного життя. Як і належить, вони дуже схожі на покоління G1. Основні події їх становлення - це розпад СРСР, часті теракти, нові епідемії. І все це на тлі самого бурхливого розвитку нових інформаційних, комунікаційних, цифрових та біотехнологій. Y-ки наївні і схильні до роботи в команді. Вони чудово орієнтуються в комп'ютерних мережах, як наслідок - їм легше спілкуватися з однодумцем, які проживають на іншому краю планети, ніж з сусідом по під'їзду.

Покоління Z, що тільки почало формування своєї системи цінностей (2004-, «зима», «художники»). Поки сказати про нього що-небудь точно складно. Але припустити, яким воно буде, вже цілком можна. Їх становлення відбувається в країні, яка поступово вибирається з глибокої економічної кризи, намагається набирати стабільність. Дрібні компанії поглинаються великими мережами, слабке гине, сильне міцнішає. А суспільство переживає постійний стан терористичної загрози та АТО. Фактично – терористичної війни. І нових страшних епідемій типу пташиного грипу або атипової пневмонії.

Покоління бєбі-бумерів («весна» 1943-1964 років, «пророки») названо так на честь події після війни буму народжуваності. В основі їх характеру лежить психологія переможців. Але їх «переможне» настрої сильно відрізняється від настрою покоління G1 і в корені - від настрою «мовчазних». Вони росли в справжньої супердержаві, яку боявся і поважав весь світ, яка перемогла в найстрашнішій війні, яка підкорила космос. І до всіх цих подій вони причетні особисто. Гагарін летів у космос не один, разом з ним на борту космічного корабля «Восток» летіли все дівчата і хлопці Радянського Союзу. Жаботинський піднімав штангу на Олімпіаді в Токіо не на самоті - разом з ним її піднімала ціла країна.

Цінність — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе. Також, соціально схвалювані уявлення більшості людей про те, що таке добро, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. В.Г. Кремень Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. – К.: Знання, 2010. – 520с.
2. В. В. Сидоренко Розвиток педагогічного акмепрофесіогенезу в умовах формальної і неформальної післядипломної освіти / Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія / керізн. авт. кол. Н.В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 516 с. – С. 177-257.
3. В. Вольнов, «Теорія поколінь». [Електронний ресурс]. Молодіжний портал, 2011. Доступно: <http://old.vladivostok3000.ru/discourse/111>.
4. В. О. Радкевич Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю: монографія/ Ничкало Н. Г., Зязюн І. А., Гончаренко С. У., Лук'янова Л. Б. та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: УкрІНТЕІ, 2010. 424 с.
5. В.І.Пуцов Особливості навчання дорослої людини: навч. посібник / В.І. Пуцов, Л.Я. Набока. К.: ЦППО, 2004. 60 с.
6. В.М. Буренко Андрагогічний підхід до професійної перепідготовки вчителя гуманітарного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти / В.М. Буренко . – К., 2005. – 22 с.
7. Єрмоленко А. Б., «Розвиток національного освітнього простору в контексті надбань Теорії поколінь» / Єрмоленко А.Б.; Вісник національного університету оборони, № 3, с. 82–87, 2014.
8. Інтерактивні технології: теорія та методика: Посібник для викладачів / Пометун О.І., Побірченко Н.С., Коберник Г.І., Комар О.А., Торчинська Т.А. - К.: А.С.К., 2008. – 94 с.
9. Йохансен Б. Нові навички лідера – Київ: Network TwentyOne Ukraine, 2018, 160 с.
10. Концепція освіти дорослих в Україні /Укл.: Лук'янова Л.Б.–Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. –24с
11. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018р. № 660-Р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>
12. Л. Лук'янова, «Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід»; Українська Асоціація освіти дорослих. Київ, Україна: ТОВ «ДКС-Центр», 2017, 147 с.
13. Майбутнє ринку праці: Протиборство тенденцій, які будуть формувати робоче середовище в 2030 році [Електронний ресурс] / [Д. Уільямс, К. Стаббінгз, Д. Зарубіна та ін.] // РwС Україна, 2017. Доступно: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future.html>.
14. Н. Ничкало Андрагогіка в системі педагогічних наук / Н. Ничкало // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. - 2009. - Вип. 1. - С. 7-20. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2009_1_4
15. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: колективна монографія /За ред. А.Василука, А.Стоговського. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. –248с.
16. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 16.01.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 17.01.2020).

17. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. Дата оновлення: 16.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> (дата звернення: 17.01.2020)
18. С.А.Калашникова Навчання дорослих на основі компетентнісно-орієнтованого підходу: навч.-метод. матеріали / Світлана Андріївна Калашнікова. К.: Проект Світового банку «Рівний доступ до якісної освіти», 2008. 57 с.
19. С.О.Сисоєва Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
20. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в Україні: наукова доповідь / [Джинчарадзе Н.Г., Боков О.В., Гулевич О.Ю., Вітряк Т.Б., Шостак І.В., Куліков Г.Т., Красівський Д.О., Савченко Н.В., Савенко О.О., Літвінчук Л.Й.]. К. : ПК ДСЗУ, 2018, 42 с.
21. Ф.Лалу, Компанії майбутнього. – Харків, Україна: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017, 544 с.
22. Філософський енциклопедичний словник / Національна академія наук України. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
23. Я.Корнієнко Давос-2019: головні меседжі Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс], Економічна правда, 2019. Доступно: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/01/27/644694/>.

СПЕЦКУРС

**«ІНКЛЮЗІЯ.
РОБОТА ІЗ СТУДЕНТАМИ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ
ПОТРЕБАМИ»**

СПЕЦКУРС

«ІНКЛЮЗІЯ. РОБОТА ІЗ СТУДЕНТАМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ»

Розробник:

КОВАЛЬЧУК Олена Миколаївна,

старший викладач кафедри методики

професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ЗМІСТ

1. Преамбула.
2. Тематичний план.
3. Зміст модуля за темами.
4. План лекції.
5. Плани семінарських занять.
6. Самостійна робота.
7. Комплекс питань для самоконтролю.
8. Рекомендована література.

ПРЕАМБУЛА

Мета спецкурсу: ознайомлення слухачів з особливостями роботи з особами з особливими освітніми потребами в умовах закладів освіти; засвоєння теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-методичних засад інклюзивної освіти; формування професійної компетентності фахівців закладів освіти для успішного впровадження інклюзивної моделі. Опанування слухачами основ педагогічних знань та успішне застосуванням їх на практиці.

Завдання:

- актуалізація та систематизація знань слухачів з теми інклюзивної освіти;
- ознайомлення слухачів з особливостями психолого-педагогічної та корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання.
- опанування провідними завданнями і способами соціалізації та інтеграції осіб з особливими освітніми потребами;
- конкретизація форм і методів співпраці та ефективної взаємодії педагога з батьками даної категорії осіб, іншими педагогами та спеціалістами з корекції вад психофізичного розвитку;

Об'єкт вивчення: психолого-педагогічна, корекційно-розвиткова та освітня робота у процесі освіти осіб з особливими освітніми потребами.

Предмет: закономірності проектування, планування, реалізації та контролю процесу освіти осіб з особливими освітніми потребами.

Очікувані результати.

Слухач повинен знати:

- основні положення інклюзивної освіти;
- особливості спілкування з різними категоріями осіб з порушенням психофізичного розвитку;
- побудову стратегій взаємодії з батьками осіб даної категорії та з спеціалістами;
- принципи командної роботи;
- професійно важливі властивості особистості педагога;
- зміст та завдання корекційно-розвиткової роботи;
- основи диференційованого навчання.
- методика конструювання та представлення змісту навчання з елементами інклюзії;

Слухач повинен уміти:

- аналізувати навчально-програмну документацію;
- розробляти навчально-методичні документи;
- ефективно взаємодіяти з іншими педагогами, спеціалістами, батьками осіб з особливими освітніми потребами;
- вміти користуватися індивідуальними навчальними програмами для осіб з особливостями психофізичного розвитку на основі діагностики їхніх потреб;
- здійснювати необхідні адаптаційні, модифікаційні й методичні зміни у процесі інклюзивної освіти;

- використовувати ефективні стратегії спілкування у взаємодії з учасниками освітнього процесу;
- вдосконалювати методики інклюзивного навчання;
- фахово опрацювати інформацію інклюзивного освітнього змісту.

Слухач повинен усвідомлювати:

- зміну ролі викладача у навчальному процесі з носія готових знань на організатора навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- необхідність удосконалення навчально-методичного супроводу осіб з особливими освітніми потребами;
- значення впровадження освітніх інновацій у підготовку здобувачів освіти.

Бюджет навчального часу: 15 годин.

Види навчальних занять: лекції (2 год.), семінарське заняття (8 год.), самостійна робота (5 год.).

2.1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

змістового модулю

**«Інклюзія. Робота із студентами з особливими освітніми потребами»
(очна форма навчання)**

	Назва модулів	Кількість кредитів ЕКТС	Загальний обсяг годин	Аудиторні години					Самостійна робота
				Лекції	Семінарські заняття	Практичні	Тематична дискусія	Конференція з обміну досвідом	
1	<i>Організація інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами.</i>		2	2					
2	<i>Законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами</i>		2						
3	<i>Психолого-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.</i>		3						
4	<i>Проектування інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти</i>		4		4				
5	<i>Особливості психолого-педагогічної та корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання.</i>		4		4				
6	Разом		15	2	8				

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СПЕЦКУРСУ

	Тема	Вид заняття	Години	ПІБ викладача
1	<i>Організація інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами.</i>	лекція	2	
2	<i>Законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами.</i>	самостійна робота	2	
3	<i>Психолого-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.</i>	самостійна робота	3	
4	<i>Проектування інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти.</i>	семінарське заняття	4	
5	<i>Особливості психолого-педагогічної та корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання.</i>	семінарське заняття	4	

2.2. ЗМІСТ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ ЗА ТЕМАМИ

Інклюзія – це дуже широка концепція, що передбачає повноцінне входження здобувача освіти в колектив, залучення до освітнього процесу, добре ставлення до нього та прийняття. Впровадження такого підходу до освіти потребує планування, підготовки та надання різноманітної підтримки.

Мета інклюзії полягає в тому, щоб надати рівний і справедливий доступ до успішного навчання та сприяти розвитку соціальних, академічних і неакадемічних умінь у навчальному процесі.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на Принципі забезпечення основного права людини на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання особи з особливими освітніми потребами в умовах будь-якого закладу освіти.

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Освітні закони. Сучасна освітня нормативно-правова база (положення про спеціальну школу, положення про ПМПК, положення про індивідуальне навчання, порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах тощо). Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу особам з психофізичними порушеннями до якісної освіти.

Для розбудови інклюзивної освіти із підтримуючим середовищем потрібно зробити її фізично доступною, надати можливості для оптимального навчання і набуття досвіду. Необхідно, також, створити клімат піклування й поваги, що сприятиме всебічному розвитку осіб з особливими освітніми потребами.

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію, яка забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для осіб з особливими потребами.

Як проміжний етап розвитку інклюзивної системи освіти можна вважати процес інтеграції, який також має кілька типів: соціальна, функціональна, зворотна, спонтанна або неконтрольована. Складові моделі інклюзивної освіти: командний підхід, задоволення індивідуальних потреб здобувачів освіти, співпраця з батьками, створення сприятливої атмосфери в колективі.

Щоб досягти успіху та задовольнити різноманітні потреби здобувачів освіти, зумовлені їхніми здібностями, рівнем розвитку, інтересами та іншими відмінностями, педагогам необхідно змінювати методи навчання, навчальні середовища, матеріали тощо. Ці зміни відбуваються через адаптації або модифікації.

Адаптація – змінює характер навчання, не змінюючи зміст або понятійну сутність навчального завдання.

Модифікації навчання – модифікації змінюють характер навчання, змінюючи зміст або понятійну складність навчального завдання.

Тема 2. Законодавче і нормативно-правове забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами.

Основні відомості про законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Основні міжнародні документи в галузі інклюзивної освіти. Чинне законодавство освіти осіб з обмеженими можливостями.

Історія законодавчого визнання права на здобуття освіти громадян України.

Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна й горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади, навчально-реабілітаційні центри, оздоровчі багатопрофільні центри, інклюзивно-ресурсні центри тощо). Стан спеціального навчання та інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітній простір України. Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами.

Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. Розгляд і обговорення окремих найпоширеніших контроверсійних питань у навчанні осіб з особливими освітніми потребами.

Тема 3. Психолого-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.

Значення соціально-педагогічного супроводу осіб, які мають особливі потреби, в закладах освіти. Завдання і зміст соціально-педагогічного супроводу даної категорії осіб в закладах освіти з інклюзивною формою навчання. Алгоритм діяльності педагога, корекційного педагога, психолога, вихователя, соціального педагога, асистента педагога та їх функції в інклюзивному освітньому середовищі. Співпраця асистента педагога з іншими учасниками освітнього процесу, спеціалістами соціальної сфери з метою забезпечення

корекційно-розвивальної роботи з учнями, які мають порушення психофізичного розвитку. Модель соціально-педагогічної діяльності інклюзивної освіти.

Диференційоване викладання передбачає, що всі здобувачі освіти різні, тож завдання вчителя полягає в тому, аби виявити ці відмінності та вибудувати навчальний процес таким чином, щоб забезпечити ефективний навчальний досвід для кожного. Такий підхід до викладання, орієнтований на потреби осіб з особливими освітніми потребами.

Диференційоване викладання передбачає створення навчального середовища та організацію навчального процесу таким чином, щоб забезпечити успішне опанування здобувачами освіти з різними освітніми потребами курикулуму.

Тема 4. Проектування інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти.

Співробітництво фахівців загальної та спеціальної освіти. Варіанти Організації співпраці. Асистент учителя в системі відносин співробітництва.

Завдання та кваліфікаційні характеристики асистента вчителя. Професійне співробітництво психолога і корекційного педагога.

Співробітництво асистента вчителя та класного керівника з колегами:

вчителями, психологами, логопедами, адміністрацією навчального закладу, асистентами вчителів та ін.

Важлива роль у процесі соціального інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку відводиться сім'ї, яка є одним із основних чинників забезпечення її залучення до системи суспільних відносин. Особливості сім'ї, її активність у процесі розвитку й освіти дитини визначає її психофізичний і соціокультурний статус в майбутньому, рівень реабілітаційного та соціально-інтеграційного потенціалу, міру готовності до інклюзивного навчання в закладі освіти. Сучасна сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку поряд з традиційними функціями має виконувати і низку специфічних, у зв'язку з наявністю у дитини порушення розвитку (абілітаційно-реабілітаційну, корекційну, компенсаторну). Провідними функціями сім'ї є: відтворююча, виховна, господарсько-побутова.

Тема 5. Особливості психолого-педагогічної та корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання.

Соціально-психологічний супровід дітей з особливими потребами.

Курикулум як загальна концепція навчання дітей з особливими потребами.

Методичні засади індивідуального навчального плану роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Реалізація індивідуального підходу в роботі з батьками. Співробітництво та основні принципи командного підходу.

Корекційно-розвивальна робота та її значення при навчанні дитини з особливими потребами. Співробітництво з колегами: вчителями, психологами, логопедами, корекційними педагогами, адміністрацією навчального закладу, асистентами вчителів та ін.

2.3. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Організація інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами.

1. Зміни в системі освіти осіб з особливими освітніми потребами. Поняття інклюзивної освіти. Співвідношення понять «інклюзія», «інтеграція».
2. Складові моделі інклюзивної освіти. Основні принципи інклюзивної освіти.
3. Історія спеціальної освіти та інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень розвитку.
4. Характеристика спеціальної освіти в Україні. Спеціальне навчання та інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітній простір України.
5. Аналіз системи надання освітніх послуг особам з особливими освітніми потребами.
6. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні.

2.4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 4. Проєктування інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти

Питання для обговорення.

1. Співробітництво різнопрофільних фахівців в інклюзивному закладі освіти.
2. Асистент учителя в системі відносин співробітництва.
3. Завдання та кваліфікаційні характеристики асистента вчителя.
4. Професійне співробітництво психолога і корекційного педагога.
5. Формування толерантності як

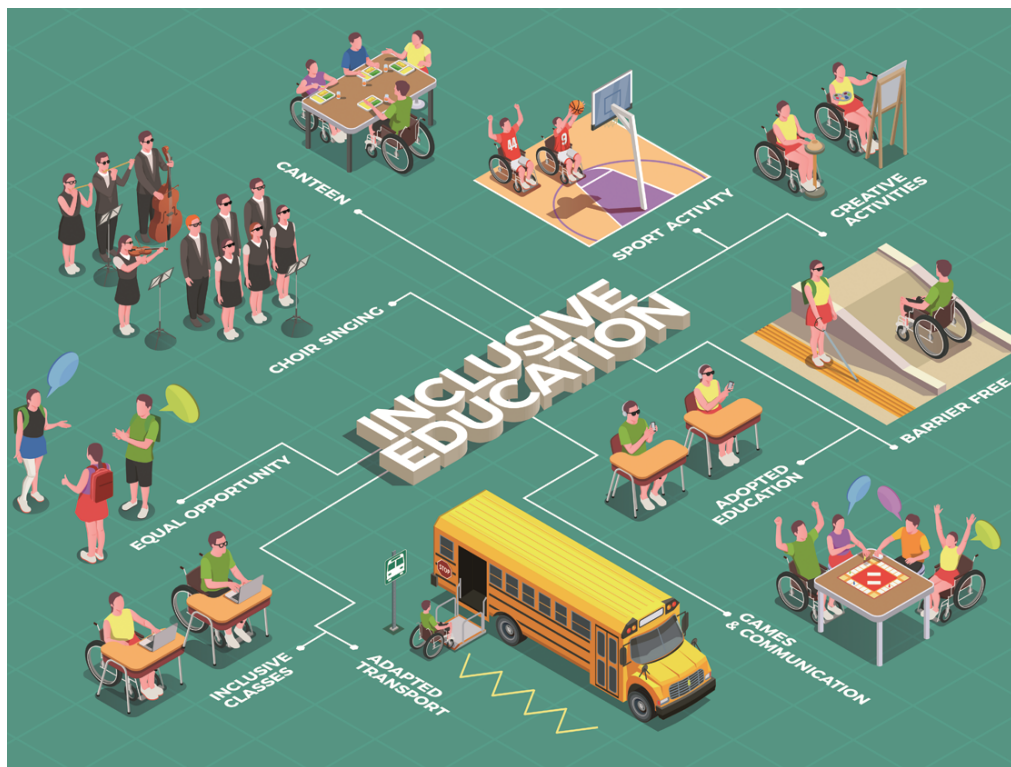
складової професійно-педагогічної підготовки педагогів до роботи в інклюзивних закладах освіти.

6. Комунікація з іншими фахівцями та командний підхід до навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 5. Особливості психолого-педагогічної та корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання.

Питання для обговорення.

1. Соціально-психологічний супровід дітей з особливими потребами.
2. Курикулум як загальна концепція навчання дітей з особливими потребами.
3. Методичні засади індивідуального навчального плану роботи з особами з особливими освітніми потребами.
4. Корекційно-розвивальна робота та її значення при навчанні особи з особливими потребами.
5. Сучасна система освітніх послуг для людей з особливостями психофізичного розвитку.

2.5. САМОСТІЙНА РОБОТА СЛУХАЧІВ

Тема 2. Законодавче і нормативно-правове забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами.

Завдання на самостійну роботу.

1. Основні відомості про законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти осіб з обмеженими можливостями здоров'я.
2. Основні міжнародні документи в галузі інклюзивної освіти.
3. Українське законодавство освіти осіб з обмеженими можливостями.
4. Історія законодавчого визнання права на здобуття освіти громадян України.
5. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти.
6. Саламанська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО.
7. Освітні закони. Сучасна освітня нормативно-правова база.
8. Положення про спеціальну школу, положення про ПМПК, положення про індивідуальне навчання.
9. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах тощо.
10. Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу людям з психофізичними порушеннями до якісної освіти.
11. Система спеціальної освіти, навчальні заклади компенсуючого типу, спеціальні навчальні заклади, навчально-реабілітаційні центри, інклюзивно-ресурсні центри.
12. Стихійне інтегрування, освітня інтеграція, інклюзивне навчання.

Тема 3. Психолого-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.

Завдання на самостійну роботу.

1. Розкрийте значення соціально-педагогічного супроводу осіб, які мають особливі потреби, в закладах освіти.
2. Назвіть основні завдання і зміст соціально-педагогічного супроводу даної категорії осіб.
3. Розкрийте поняття командного підходу до навчання осіб з особливими освітніми потребами.
4. Особистісно-орієнтована модель навчання – сучасна освітня технологія.
5. Людиноцентризм й принципи традиційної педагогіки.
6. Порівняння традиційної моделі навчання з особистісно-орієнтованою моделлю.
7. Роль педагогів технології особистісно-орієнтованого навчання.
8. Інклюзивна школа – осередок громади.
9. Громадські батьківські організації та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти.
10. Роль сім'ї у процесі соціального інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку.
11. Функції сім'ї у процесі впровадження інклюзивної освіти.
12. Рівень реабілітаційного та соціально-інтеграційного потенціалу сім'ї.
13. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти та засоби досягнення тривалих результатів.
14. Педагоги як провідники змін в освітній системі.
15. Рефлексія як засіб особистісного розвитку та вдосконалення навчально-виховного процесу у системі інклюзивної освіти.
16. Врахування відмінностей розвитку та навчальної діяльності осіб з особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання.
17. Значення соціально-педагогічного супроводу осіб, які мають особливі потреби, в закладах освіти.

КОМПЛЕКС ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Питання для самоконтролю до теми 1

«Організація інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами».

1. Дайте визначення понять «інклюзія», «інклюзивна освіта».
2. Що є об'єктом і предметом інклюзивної освіти.
3. Охарактеризуйте процес інтеграції.
4. Охарактеризуйте процес адаптації.
5. Що таке модифікація навчання.
6. Зазначте відмінності між термінами: «аномальні діти» та «діти з особливими освітніми потребами».
7. *Заповніть картку:* «Понятійно-категоріальний апарат інклюзивної освіти».

Поняття	Зміст
Діти з особливими освітніми потребами	
Сегрегація	
Інтеграція	
Освітня інтеграція	
Соціальна інтеграція	
Інклюзія	
Інклюзивна освіта	
Інклюзивне навчання	

8. Як демократичні процеси вплинули на функціонування освітньої системи?
9. Зазначте позитивні й негативні сторони стихійного інтегрування людей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір.
10. Поясніть відмінності між «державоцентристською» та «дитиноцентристською» освітніми системами.
11. Чому інклюзивна освіта визначена як найбільш інноваційний рух в освіті 20-го сторіччя?

Питання для самоконтролю до теми 2

«Законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами».

1. Назвіть і проаналізуйте основні міжнародні документи в галузі прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
2. На основі теоретичних знань визначте зобов'язання держав, які ратифікували Конвенцію ООН про права дитини, стаття 28: «Держави визнають право дитини на освіту, з метою поступової реалізації цього права на основі надання рівних можливостей вони повинні ...».
3. Розкрийте завдання, які ставить ООН і Саламанська декларація перед освітою осіб з особливими потребами та основні принципи інклюзивної освіти, задекларовані у Саламанській декларації.
4. Як соціально-політичні процеси вплинули на освіту дітей з порушеннями психофізичного розвитку?
5. Чим обумовлена необхідність переоцінки вітчизняною корекційною педагогікою власних методологічних і теоретичних основ?

6. Назвіть і проаналізуйте нормативно-правові документи, які забезпечують корекційно-реабілітаційну допомогу дітям з особливими потребами в Україні.
7. Визначте шляхи, якими можна досягти рівного доступу до якісної освіти.
8. Охарактеризуйте основні негативні фактори, що створюють труднощі для впровадження інклюзивного виховання.
9. Охарактеризуйте, під впливом яких філософських ідей формувалась дефектологія, а згодом і корекційна та інклюзивна педагогіка
10. Чим обумовлена необхідність переоцінки корекційною педагогікою власних методологічних і теоретичних основ?
11. Як демократичні процеси вплинули на функціонування освітньої системи?
12. Порівняйте процес становлення інклюзивної освіти за кордоном та в країнах пострадянського простору.

Питання для самоконтролю до теми 3

«Психолого-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі».

1. Розкрийте значення соціально-педагогічного супроводу.
2. Які основні завдання стоять перед педагогами, котрі забезпечують соціально-педагогічний супровід.
3. Що таке особистісно-орієнтована модель.
4. Охарактеризуйте чинники, що перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивної практики.
5. Порівняйте традиційну модель навчання з особистісно-орієнтованою моделлю.
6. Яка роль педагога в технології особистісно-орієнтованого навчання.

Питання для самоконтролю до теми 4

«Проектування інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти»

1. Визначте роль батьків в інклюзивному навчанні дітей з особливими освітніми потребами.
2. Чому інклюзія є вибором сучасних батьків?
3. Охарактеризуйте ідеологічне підґрунтя спеціальної та інклюзивної освіти.
4. Опишіть діяльність батьківських громадських організацій в Україні та за кордоном.
5. Охарактеризуйте поняття «професійне співробітництво міждисциплінарної команди спеціалістів в інклюзивному середовищі».
6. Чому командна робота спеціалістів є базовим компонентом формування інклюзивного середовища в освітніх закладах для забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з психофізичними порушеннями?
7. Назвіть перешкоди, які заважають становленню інклюзивного середовища. Запропонуйте зміни, які допоможуть їх подолати.

Питання для самоконтролю до теми 5

«Особливості психолого-педагогічної та корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання».

1. Охарактеризуйте чинники, що перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивної практики.

2. Завдяки яким процесам заклади освіти можуть стати більш інклюзивними?
- 3.3 якими перешкодами може стикнутись педагог, впроваджуючи інклюзивну практику?
4. Назвіть перешкоди, які заважають становленню інклюзивного середовища.
5. Охарактеризуйте значення корекційно-розвиткової роботи у процесі освіти осіб із порушеннями психофізичного розвитку.
6. Охарактеризуйте напрями діяльності педагога закладу освіти з інклюзивною формою навчання.
7. Визначте функціональні обов'язки педагога в умовах інклюзивної освіти.
8. В чому полягає значення соціально-педагогічного супроводу осіб, які мають особливі потреби, в закладах освіти.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 2. – С. 252-258.
2. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 30. – С. 142-150.
3. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2006
4. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983.– 369 с.
5. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Королюк / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
7. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
8. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
9. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічуте, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
10. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (57). – 2010. – С. 3-11.
11. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / О.В. Мартинчук, В.М. Вертугіна // Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук.кер. проекту: В.О. Огнев'юк; наук.ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко; авт. кол. Е.В. Белкіна, Н.І. Богданець-Білоskalенко, О.Л. Богініч, З.Н. Борисова, М.С. Вашуленко та [ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 291-307.
12. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

13. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: [навч.-метод. посіб. у 9 книгах] / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К., ТОВ ВПЦ «Літопис-XX», 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
14. Сак Т.В. Контроль та оцінювання соціальної компетентності учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 8-11.
15. Сак Т.В. Технологія зворотного зв'язку в інклюзивному навчанні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (64). – 2012. – С. 2-5.
16. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку колекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. – № 2. – 2004. – С. 6-11.
17. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (59). – 2011. – С. 18-24.
18. Ярмола Н. А. «Освіта осіб з інвалідністю» [Електронний ресурс] Тематична національна доповідь /Н. А. Ярмола та ін.// – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>

СПЕЦКУРС

**«ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ОСВІТІ»**

СПЕЦКУРС

«ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ»

Розробник:

ДЕНИСОВА Анастасія Володимирівна,
старший викладач кафедри технологій навчання охорони праці
та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної
освіти

Спецкурс «Цифрові технології в освіті» є варіабельним складником Програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти. Мета модуля полягає сприянні розвитку цифрової компетентності слухачів через удосконалення й набуття умінь та навичок впевненого, критичного та відповідального використання та взаємодії з цифровими технологіями для освіти, роботи та участі у сучасному інформаційному суспільстві; побудові індивідуальної траєкторії розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.

Бюджет навчального часу становить 15 годин, із яких семінарські заняття (10 год.), самостійна робота (5 год.).

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ

«Цифрові технології в освіті»

1. Преамбула.
2. Тематичний план.
3. Зміст модуля за темами.
4. Плани семінарських занять.
5. Самостійна робота.
6. Форми контролю.
7. Основні терміни та їх визначення (тезаурус).
8. Рекомендована література.

ПРЕАМБУЛА

У «Цифровій адженді України – 2020» визначено, що цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку нашої економіки та підвищення якості життя громадян. Швидкі та глибинні наслідки від переходу на «цифру» будуть можливими лише тоді, коли «цифрова» трансформація стане основою життєдіяльності українського суспільства, бізнесу та державних установ, ключовою аджендою на шляху до процвітання, стане основою добробуту України. «Цифровізацію» варто розглядати як інструмент, а не як самоціль. При системному державному підході «цифрові» технології будуть значно стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів розвитку демократії в Україні, підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також підвищення якості життя громадян України. Отже, політика у сфері «цифровізації» ставить у центр усього людей, їх інтелект, їх талант, їх природне бажання творити. Варто зазначити, що якість цифрової освіти визначається оновленням змістового складника освітніх програм у напрямі їх цифровізації, формуванням культури сприймання сучасного цифрового контенту, формуванням та розвитком навичок цифрової діяльності; взаємозбагачуючим досвідом між закладами та установами освіти щодо застосування цифрових технологій в освітньому процесі та управлінській діяльності, мотивацією кадрового складу сфери освіти до змін в результаті цифровізації економіки країни тощо.

Відтак, мета спецкурсу полягає сприянні розвитку цифрової компетентності слухачів через удосконалення й набуття умінь та навичок впевненого, критичного та відповідального використання та взаємодії з цифровими технологіями для освіти, роботи та участі у сучасному інформаційному суспільстві; побудові індивідуальної траєкторії розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.

Досягнення зазначеної мети передбачає розв'язання **наступних завдань**:

- формування культури сприймання сучасного цифрового медіаконтенту, його аналізу й усвідомленої орієнтації в інформаційних потоках, критичного оцінювання достовірності та надійності джерел даних, інформації та цифрового контенту;
- формування системи понять, що відображає сутність, завдання, основні характеристики, стан розвитку та напрями використання цифрових технологій в освіті, особливості використання в освітній галузі цифрових технологій колективної комунікації;
- формування у слухачів позитивного ставлення до використання цифрових технологій у професійній діяльності;
- ознайомлення слухачів із засобами створення та редагування цифрового контенту у різних форматах, самовираження цифровими засобами; створення спільного цифрового середовища; а також отримання навичок та уявлень, необхідних для використання цифрових технологій та колективної комунікації у мережі Інтернет;
- ознайомлення слухачів із засобами створення та використання систем електронного тестування та аналітики в освітньому процесі;
- ознайомлення з основами педагогічного дизайну та можливостями доповненої та віртуальної реальностей, гейміфікації в освіті.

Спецкурс «Цифрові технології в освіті» має міждисциплінарний характер та інтегрує відповідно до свого предмету знання з таких освітніх і наукових галузей: інформаційно-цифрових, педагогічних, психологічних, правових, економічних.

У результаті підвищення кваліфікації слухач має:

Програмні результати навчання	
<i>Знання і розуміння</i>	<ul style="list-style-type: none"> - сутності понять «цифровізація», «візуалізація даних», «цифрова трансформація», «віртуальна реальність (VR)», «доповнена реальність (AR)», «Єдиний інформаційний простір», «дистанційна освіта», «інтерактивне навчальне середовище», «кібербезпека» тощо; - сучасного стану розвитку та напрямів використання цифрових технологій; - класифікації засобів цифровізації освіти; - функціональних можливостей електронних освітніх ресурсів; - особливостей використання в освітній галузі цифрових технологій колективної комунікації; - поняття; - переваги та недоліки впровадження цифровізації освіти; - критерії оцінки інформаційної безпеки та стратегії і заходи її забезпечення.
<i>Розвинені вміння</i>	<ul style="list-style-type: none"> - самоосвітньої діяльності, спрямованої на розвиток професійної компетентності у галузі цифровізації освіти, у т.ч. використання міжнародних та українських освітніх платформ для пошуку та аналізу інформаційних ресурсів з проблем сучасного стану розвитку та напрямів використання цифрових технологій у закладах фахової передвищої освіти; - розробки дидактичних та методичних матеріалів за допомогою інструментів візуалізації даних: 3d моделювання, дизайн інфографіки, інтелект-карти, таймлайни в освіті, QR-коди, хмари слів тощо; - виявлення та ідентифікування інформаційних загроз; - проектування власної педагогічної та/або управлінської діяльності з використанням цифрових технологій.
<i>Диспозиції (цінності, ставлення)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - людиноцентризм, цінність особистості; - готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; - рефлексія професійного розвитку.

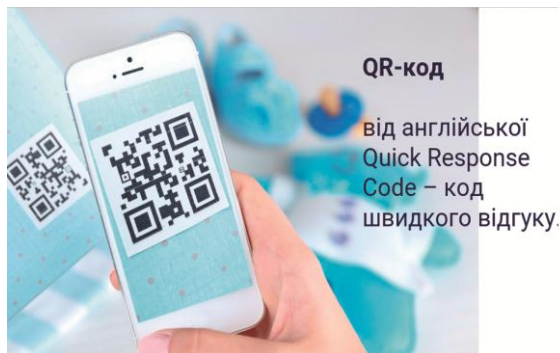
Бюджет навчального часу становить 15 годин.

Освітній процес здійснюється за такими формами: семінарські заняття (10 год.), самостійна робота (5 год.).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема 2. Системи електронного тестування та аналітики в освітньому процесі

Комп'ютерні технології в освітніх вимірюваннях. Розроблення та використання електронних форм для проведення опитування та анкетування. Веб-сервіси для проведення опитування та анкетування. Сервіси Web 2.0, та їх використання в освіті та освітніх вимірюваннях.

Загальні питання комп'ютерного тестування. Вимоги до створення тестів. Класифікації та види комп'ютерних педагогічних тестів. Програмні засоби для локального тестування. Мережеве програмне

забезпечення для проведення тестування. Розроблення та використання електронних форм для проведення тестування. Веб-сервіси та програми для проведення тестування учнів (Майстер-Тест, Google Форми).

Тема 3. Візуалізація освітнього контенту

Основи педагогічного дизайну. Інструменти візуалізації даних: 3d моделювання, дизайн інфографіки, інтелект-карти, таймлайни в освіті, QR-коди, хмари слів. Доповнена (AR) та віртуальна (VR) реальність, гейміфікація в освіті. Освітні відеокласти, скрайб-ролики в освітньому процесі.

Персональний веб-сайт як методичний інструмент в роботі педагога. Створення, збереження та редагування персонального сайту.

Електронні підручники (е-підручники). Сутність та переваги застосування е-підручників. Зміст, організація матеріалу е-підручника. Вимоги до інтерфейсу та дизайну е-підручника. Технічні і функціональні вимоги створення е-підручників та електронних робочих зошитів. Цифрові книги.

Тема 4. Цифрові технології колективної комунікації

Створення спільного цифрового середовища для проекту. Співпраця в проекті. Голосові та відео чати. Календар для візуалізації строків та етапів реалізації. Параметри обмеженого доступу до інформації. Форми узагальнення результатів проекту. Блог, як засіб масової комунікації.

Соціальні мережі. Модель використання соціальних мереж. Стратегія спільного навчання, співпраці в соціальних мережах. Персональний профіль. Доступ до контенту інших персональних сторінок. Спільноти як суспільне явище. Пошук інформації в

спільнотах. Дописи. Створення та модерування спільноти. Безпека в соціальних мережах. Соціальна культура . Спілкування в соціальних мережах.

Тема 5. Основи інформаційної безпеки та авторського права

Роль інформації в сучасному світі, значення захисту. Основні поняття та визначення. Роль захисту інформації в інформаційних системах. Забезпечення інформаційної безпеки держави, організації, особистості. Критерії оцінки інформаційної безпеки.

Захист персональних даних. Приватність і публічність у кіберпросторі. Основи медіаграмотності Види кібербулінгу. Стратегії і заходи протидії кібербулінгу в закладі освіти.. Фейк, види фейків (тролі, боти, фейкові акаунти у соціальних мережах, фейкові сайти). Захист від маніпуляції та фейків. Ресурси верифікації інформації. Виховання культури користувача Інтернету. Використання антивірусних програм.

Законодавство України щодо захисту авторських прав. Авторські права, відомості та терміни для їх охорони. Обмеження авторських прав. Забезпечення охорони авторських та суміжних прав. Відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.

Академічна доброчесність. Піратство, плагиат, несумлінна реєстрація, підроблення та зміна інформації.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Цифрові інформаційні ресурси у галузі освіти (2 год.)

Питання для обговорення

1. Основні поняття теми: цифрові технології, цифрова компетентність, цифрова грамотність, E-Learning.
2. Огляд Національної програми цифрової грамотності.
3. Аналіз етапів розвитку цифрових технологій, цифровізації суспільства та освіти.
4. Характеристики ЕОР та їх класифікація.
5. Аналіз основ функціонування та використання E-платформ.
6. Огляд міжнародних та українських освітніх платформ та ресурсів для самоосвіти.

Теми доповідей

1. Цифрова адженда України – 2020.
2. Рамка цифрової компетентності DigComp.
3. Реалізація Національної програми цифрової грамотності шляхом впровадження Національної освітньої платформи «Дія: Цифрова освіта».
4. Етапи розвитку цифровізації суспільства та освіти.
5. E-Learning в Україні.
6. Міжнародні та українські освітні платформи та ресурси для самоосвіти.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які цифрові технології Ви використовуєте під час своєї професійної діяльності?
2. Назвіть основні складові цифрової компетентності.
3. Яка мета та основні етапи реалізації Національної програми цифрової грамотності.
4. Надайте характеристику основних етапів розвитку цифрових технологій в освіті.
5. Схарактеризуйте поточний стан E-Learning в Україні.
6. Назвіть основні види EOP.
7. Опишіть функціональне призначення освітніх електронних платформ (E-платформ) та основні засади їх функціонування.
8. Яким чином здійснюється інформаційне наповнення E-платформ?
9. Які права та обов'язки мають користувачі E-платформ?
10. Наведіть приклади міжнародних та українських освітніх платформ та ресурсів для самоосвіти викладачів.

Тема 2. Системи електронного тестування та аналітики в освітньому процесі (4 год.)

Питання для обговорення

1. Комп'ютерні технології в освітніх вимірюваннях.
2. Електронні форми для проведення опитування та анкетування: розроблення та використання.
3. Сервіси Web 2.0, та їх використання в освіті та освітніх вимірюваннях.
4. Основи комп'ютерного тестування.
5. Класифікації, види та вимоги комп'ютерних педагогічних тестів.
6. Програмні засоби для проведення

локального та мережевого тестування.

Теми доповідей

1. Електронні системи аналітики в освітньому процесі.
2. Комп'ютерні технології в освітніх вимірюваннях.
3. Програмні засоби для створення, редагування та збереження електронних тестів.
4. Електронні тести як форма контролю знань.
5. Веб-сервіси для проведення опитування та анкетування.
6. Сервіси Web 2.0, та їх використання в освіті та освітніх вимірюваннях.
7. Веб-сервіси та програми для проведення тестування учнів (Майстер-Тест, Google Форми).
8. Plickers як хмарна технологія фронтального опитування у режимі «доповненої реальності».

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поясніть термін «освітні вимірювання».
2. Дайте визначення поняттю «тест».
3. Які переваги має тестування над іншими формами контролю?
4. Схарактеризуйте типи тестів та основні вимоги до тестових питань.
5. Опишіть технологію розроблення та використання Google-форм для проведення опитування.
6. Опишіть технологію розроблення та використання Google-форм для проведення тестування.
7. Які є переваги та недоліки при використанні комп'ютерних систем тестування знань?
8. Які Веб-сервіси та програми для проведення тестування учнів онлайн Вам відомі?
9. Опишіть технологію створення тестів на прикладі Веб-сервісів Майстер-Тест, Online Test Pad?
10. Які шкали оцінювання використовуються у комп'ютерних програмах тестування?

Тема 3. Візуалізація освітнього контенту (4 год.)

Питання для обговорення

1. Педагогічний дизайн як необхідний елементу сучасного навчального процесу.
2. Інструменти візуалізації даних: 3d моделювання, дизайн інфографіки, інтелект-карти, таймлайни в освіті, QR-коди, хмари слів.
3. Порівняльний аналіз доповненої (AR) та віртуальної (VR) реальностей.
4. Перспективи використання гейміфікації в освіті.
5. Персональний веб-сайт як методичний інструмент в роботі педагога.
6. Створення, збереження та редагування персонального сайту.
7. Сутність та переваги застосування е-підручників.
8. Законодавство України щодо е-підручників.
9. Зміст, організація матеріалу е-підручника.
10. Технічні і функціональні вимоги створення е-підручників, електронних робочих зошитів та цифрові книги.

Теми доповідей

1. Технології педагогічного дизайну підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в кон-тексті компетентісного підходу.
2. Перспективи використання доповненої (AR) та віртуальної (VR) реальностей в освіті.
3. Перспективи використання гейміфікації в освіті.
4. Персональний веб-сайт як методичний інструмент в роботі педагога.
5. Використання е-підручників в Україні.
6. Технічні і функціональні вимоги створення е-підручників, електронних робочих зошитів та цифрові книги.

Інструменти спілкування в дистанційному навчанні

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке педагогічний дизайн?

2. Які існують інструменти візуалізації даних? Наведіть приклади з власного досвіду.
3. Схарактеризуйте переваги та недоліки 3d моделювання
4. В чому відмінність та подібність доповненої (AR) та віртуальної (VR) реальностей?
5. Наведіть приклади застосування гейміфікації в освіті.
6. Що таке персональний веб-сайт педагога?
7. Створення, збереження та редагування персонального сайту.
8. Що таке електронні підручники (е-підручники)?
9. Опишіть основні відмінності е-підручника від класичного підручника та цифрової книги.
10. Схарактеризуйте вимоги до інтерфейсу та дизайну е-підручника.

САМОСТІЙНА РОБОТА СЛУХАЧІВ

Самостійна робота – складник освітнього процесу, яка забезпечує індивідуалізацію розвитку ключових, професійних та загальнопрофесійних компетентностей слухачів упродовж курсів підвищення кваліфікації.

Пропоновані до кожної теми змістового модуля питання і завдання для самоконтролю мають за мету мотивувати слухачів до здійснення самоосвітньої діяльності, спрямованої на розвиток професійної компетентності у сфері освітнього моніторингу, самооцінювання і самовдосконалення, *розвинути вміння* щодо:

- застосування отриманих знань в процесі організаційно-педагогічного супроводу освітнього процесу у закладах освіти;
- проектування власної педагогічної та/або управлінської діяльності, з використанням цифрових технологій.

Тема 4. Цифрові технології колективної комунікації (самостійна робота - 2 год.)

4. Безпека

4.1 Захист пристроїв
Захищати пристрої та цифровий контент, розуміти ризики та загрози у цифрових середовищах. Знати про заходи безпеки та захисту, належно враховувати надійність та конфіденційність.

4.2 Захист особистих даних та конфіденційність
Захищати особисті дані та конфіденційність в цифрових середовищах. Розуміти, як використовувати та ділитись інформацією, що ідентифікує особу, вміти захистити себе та інших від шкоди. Розуміти, що цифрові сервіси використовують «Політики конфіденційності» для інформування про використання особистих даних.

Створення спільного цифрового середовища для проекту. Співпраця в проекті. Голосові та відео чати. Календар для візуалізації строків та етапів реалізації. Параметри обмеженого доступу до інформації. Форми узагальнення результатів проекту. Блог, як засіб масової комунікації.

Соціальні мережі. Модель використання соціальних мереж. Стратегія спільного навчання, співпраці в соціальних мережах. Персональний профіль. Доступ до

контенту інших персональних сторінок. Спільноти як суспільне явище. Пошук інформації в спільнотах. Дописи. Створення та модерування спільноти. Безпека в соціальних мережах. Соціальна культура . Спілкування в соціальних мережах.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Схарактеризуйте переваги та недоліки спільного цифрового середовища для проекту.
2. Які існують дієві цифрові інструменти співпраці в проекті?
3. Які сервіси існують для створення голосових та відео чатів?
4. Яким чином здійснюється обмеження доступу до інформації?

Наведіть приклади.

5. Форми узагальнення результатів проекту.
6. Що таке блог? Коли виникло їх стрімке поширення у мережі?
7. У чому полягає виховання культури користувача Інтернету?
8. Що таке соціальна мережа? Коли виникло їх стрімке поширення у мережі?
9. На яких принципах базується спілкування в соціальних мережах?

Тема 5. Основи інформаційної безпеки та авторського права (самостійна робота - 2 год.)

Роль інформації в сучасному світі, значення захисту. Основні поняття та визначення. Роль захисту інформації в інформаційних системах. Забезпечення інформаційної безпеки держави, організації, особистості. Критерії оцінки інформаційної безпеки.

Захист персональних даних. Приватність і публічність у кіберпросторі. Основи медіаграмотності Види кібербулінгу. Стратегії і заходи протидії кібербулінгу в закладі освіти.. Фейк, види фейків (тролі, боти, фейкові акаунти у соціальних мережах, фейкові сайти). Захист від маніпуляції та фейків. Ресурси верифікації інформації. Виховання культури користувача Інтернету. Використання антивірусних програм.

Законодавство України щодо захисту авторських прав. Авторські права, відомості та терміни для їх охорони. Обмеження авторських прав. Забезпечення охорони авторських та суміжних прав. Відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.

Академічна доброчесність. Піратство, плагіат, несумлінна реєстрація, підроблення та зміна інформації.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке інформація?
2. Назвіть критерії оцінки інформаційної безпеки.
3. Яким чином досягається забезпечення інформаційної безпеки держави, організації, особистості?
4. Яким чином здійснюється захист персональних даних?
5. Назвіть основні складові медіаграмотності.
6. Що таке кібербулінг та які його види існують?
7. Які існують ресурси верифікації інформації?
8. Що таке фейк? Як протидіяти інформаційним маніпуляціям та фейкам?
9. Як здійснюється захист авторських прав в Україні та світі?
10. Поясніть поняття «академічна доброчесність», плагіат.

ТЕСТИ

- 1) **Цифрова компетентність передбачає застосування інформаційно-цифрових технологій у:** А) повсякденному житті, Б) професійній діяльності, В) публічному просторі, Г) приватному спілкуванні
 - a) А та Б
 - b) Б та В
 - c) Б та Г
 - d) всі відповіді
- 2) **Цифрова грамотність –**
 - a) наявність освіти в сфері цифрових технологій
 - b) сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, а також розуміти й аналізувати складні процеси функціонування медіа в суспільстві, та їхній вплив
 - c) використання цифрових технологій, інструментів комунікації або мереж для діставання доступу до інформації, управління нею, її інтеграції, оцінки і створення для функціонування в сучасному суспільстві
- 3) **E-Learning -**
 - a) система навчання, за допомогою інформаційних, електронних технологій
 - b) дистанційне навчання
 - c) навчання за допомогою е-підручників
 - d) навчання за допомогою електронних освітніх ресурсів
- 4) **Технологія, яка використовує сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, опрацювання, зберігання, розповсюдження, показу і використання інформації називається:**
 - a) інформаційна технологія навчання
 - b) комп'ютерна комунікація
 - c) тестуюча система
 - d) інформаційно-комунікаційна технологія
- 5) **З метою імітації проходження процесів використовуються:**
 - a) тренуючі програми
 - b) тестуючі програми
 - c) моделюючі програми
 - d) навчальні системи
- 6) **Доповнена (AR) реальність**
 - a) ілюзія дійсності, створювана за допомогою комп'ютерних систем, які забезпечують зорові, звукові та інші відчуття
 - b) всі проекти, спрямовані на доповнення реальності будь-якими віртуальними елементами
- 7) **Віртуальні спільноти -**
 - a) соціальні об'єднання людей, які є користувачами мережі
 - b) соціальні об'єднання людей, які є користувачами мережі коли група людей підтримує відкрите обговорення досить довго і людяно, для того щоб сформувати мережу особистих відносин в кіберпросторі.
 - c) усі користувачі мережі Інтернет
 - d) користувачі соціальної мережі
- 8) **Вкажіть правильну послідовність розміщення блоків інформації в електронному навчально-методичному комплексі:**
 - a) контроль знань, методична інформація, навчальний матеріал

- b) методична інформація, навчальний матеріал, контроль знань
 - c) навчальний матеріал, методична інформація, контроль знань
 - d) контроль знань, навчальний матеріал, методична інформація
- 9) **З яких компонентів може складатися електронний посібник?**
- a) теоретичний матеріал
 - b) приклади
 - c) контрольні запитання
 - d) завдання для самостійного опрацювання
- 10) **Які шляхи запобігання зараженню комп'ютерними вірусами?**
- a) встановлення антивірусних програм
 - b) регулярне форматування диску
 - c) використання надійного програмного забезпечення
 - d) обмеження доступу до комп'ютера.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання слухачів у межах опанування змісту тем оцінюються на основі самооцінювання, оцінювання роботи на семінарських заняттях, спостереження як методу контролю.

Критерії оцінювання роботи на семінарських заняттях (при обговоренні проблеми): усна відповідь на поставлене запитання; коментар з приводу проблематики заняття; активна участь в обговоренні.

Діагностична карта результативності викладання модуля:

№	Тема	Оцінка рівня ознайомлення з проблематикою на початку спецкурсу				Оцінка рівня ознайомлення з проблематикою рівня на кінець спецкурсу			
		початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1	Цифрові інформаційні ресурси у галузі освіти.								
2	Системи електронного тестування та аналітики в освітньому процесі								
3	Візуалізація освітнього контенту								
4	Цифрові технології колективної комунікації								
5	Які нові знання, уміння, компетенції Ви отримали, поглибили, удосконалили?								
6	З якими труднощами зіткнулись під час опрацювання матеріалів спецкурсу?								
7	Ваші побажання щодо змістовних, процесуальних складників модуля.								

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ (ТЕЗАУРУС)

Авторизація – керування рівнями та засобами доступу до певного захищеного ресурсу, як у фізичному розумінні (доступ до кімнати готелю за картою), так і в галузі цифрових технологій (наприклад, автоматизована система контролю доступу) та ресурсів системи залежно від ідентифікатора і пароля користувача або надання певних повноважень (особі, програмі) на виконання деяких дій у системі обробки даних.

Аутентифікація – ідентифікація особи, яка бажає дістати інтерактивний доступ до інформації, послуг, здійснити операцію тощо. Застосовується для забезпечення безпеки і гарантування виконання операцій, ґрунтується на використанні паролів, спеціальних карток, алгоритмах електронного цифрового підпису; перевірка факту, що відправники або одержувачі повідомлень є саме тими особами, за яких вони себе видають.

База даних – іменована сукупність структурованих даних, що відображає множини об'єктів та зв'язків між ними певної предметної області.

Віртуальні навчальні спільноти (англ. virtual learning communities) – спільноти, в яких панує: атмосфера навчання, контекст, який забезпечує належну систему підтримки, завдяки якій задіяні навчальні процеси здійснюються через діалог і колаборативне формування знання, набуваючи, генеруючи, аналізуючи і структуруючи інформацію.

Віртуальна спільнота (англ. virtual communities, e-communities) – 1) соціальні об'єднання людей, які є користувачами мережі, коли група людей підтримує відкрите обговорення досить довго і людяно, для того щоб сформувати мережу особистих відносин в кіберпросторі. 2) товариства, які виникають і функціонують в електронному просторі (перш за все, за допомогою мережі Інтернет) з метою сприяння вирішенню своїх професійних, політичних завдань, задоволення своїх інтересів у мистецтві, дозвілля тощо.

Дані – факти, поняття, подані у формалізованому вигляді, що дає змогу здійснити їх передачу, інтерпретацію та обробку, й зареєстровані за допомогою матеріальних носіїв.

Державна політика інформатизації – комплекс взаємопов'язаних політичних, правових, економічних, соціально-культурних і організаційних заходів, спрямованих на встановлення загальнодержавних пріоритетів розвитку інформаційного середовища країни та створення умов переходу до інформаційного суспільства.

Дистанційна освіта – методично-організований дистанційний процес отримання знань і навичок за допомогою ІКТ.

Дистанційне навчання – процес передачі й засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому інформаційно-освітньому середовищі, яке базується на застосуванні сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Електронна пошта – обмін повідомленнями між користувачами за допомогою ІКТ.

Електронна соціальна мережа – симбіоз соціальної та технічної реальності, що утворює різноманітні комунікативні конфігурації (просторово-часові, суб'єкт-суб'єктні, суб'єкт-об'єктні), які компенсують високу інформаційну щільність сучасного суспільства та здійснюють всі види соціальної комунікації (масової, міжособистісної, групової) на всіх технологічних рівнях: вербальному, письмовому, аудіо-візуальному.

Електронний документ – документ, який містить необхідні реквізити, у тому числі електронний цифровий підпис.

Електронний обмін даними – обмін електронними документами між компаніями та установами, окремими структурними підрозділами за допомогою ІКТ.

Єдиний інформаційний простір – сукупність інформації, технологій її обробки, збереження та передачі, що функціонують на основі єдиних принципів і загальних правил.

Застосунок, або застосування (application) – спеціалізоване програмне забезпечення, створене для задоволення потреб користувача в певній предметній області.

Ідентифікація – засіб установлення ідентичності особистості за сукупністю загальних і спеціальних даних.

Індивідуальна активність – (комунікативна, пізнавально-пошукова або ігрова) в соціальних мережах завжди або безпосередньо, або опосередковано передбачає спілкування.

Індивідуальна ідентичність в Інтернеті – синхронізація і координація сприйняття і поведінки користувачів, реалізована через цінності та норми Мережі.

Інструмент управління знаннями – сукупність технічних рішень для виявлення, зберігання, передачі, структуризації, обробки, перетворення, поширення та проведення інших операцій із знаннями та інформацією, якщо це необхідно для ефективної діяльності спільноти; сукупність організаційних методів і рішень, що дозволяють створити умови для ефективного обміну знаннями та інформацією.

Інтелектуалізація інформаційних систем – відтворення інтелектуальних здібностей людини шляхом використання систем штучного інтелекту.

Інтерактив – візуальне відображення активних, пасивних посилань; чітке позначення місцезнаходження користувача. Наприклад: за посиланням з кожної сторінки завантажується поштова програма (бланк листа для зворотного зв'язку). Інтерактивні web-сайти та web-додатки InterNet магазини, гральні портали, Flash-сайти; інтерактивні засоби сайтів: форум, блог, гостьова книга. «Інтерактив» як технологічна вимога: обов'язкова візуальна підтримка дій користувача. Інтерактивність є одним з основних параметрів, які використовують при оцінці сайтів (поряд зі змістом, структурою і навігаційними функціями, дизайном та інтерфейсом користувача, функційністю та загальним враженням).

Інтерактивне навчальне середовище – складається із взаємопов'язаних інформаційних процесів, кожний з яких містить певний набір процедур, що реалізуються за допомогою інформаційних операцій та працює як система, функціонування кожного елемента якої підпорядковується загальній меті функціонування – одержання якісного інформаційного продукту або послуги з початкового інформаційного ресурсу відповідно до поставленого завдання.

Інтерактивність – здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь (наприклад, з комп'ютером або співрозмовником).

Інтернет-безпека (або безпека в Інтернеті) – знання особистих ризиків безпеки користувача щодо загроз приватній інформації та власності, пов'язаної з використанням Інтернету, і самозахисту від комп'ютерних злочинів в цілому. Загальні побоювання щодо безпеки в Інтернеті включають в себе: зловмисників (спам, фішинг, кіберзалякування, кіберпереслідування тощо), веб-сайти та програмне забезпечення (шкідливе ПЗ, комп'ютерні віруси) і різні види інформації непристойного або образливого змісту.

Інтернет-залежні особи – характеризуються наступними симптомами: 1) нав'язливе бажання перевірити e-mail, 2) постійне очікування наступного виходу в Інтернет, 3) скарги оточуючих на те, що людина проводить занадто багато часу в Інтернеті, 4) скарги оточуючих те, що людина витрачає занадто багато грошей на Інтернет.

Інтернет-соціалізація – взаємодія однієї особистості з іншими особистостями у Інтернет-просторі, завдяки чому відбувається збагачення досвіду людини, засвоєння соціальних норм Мережі, розширення варіативності зони розвитку.

Інтернет-шахрайства – схеми, які обманюють користувачів різними способами в спробі скористатися їх власністю.

Інформаційна безпека – захищеність інформації та інфраструктури, що її підтримує, від впливів, здатних завдати збитків власникам або користувачам інформації.

Інформаційна безпека особистості – стан захищеності особистості, різноманітних соціальних груп та об'єднань людей від впливів, здатних проти їхньої волі та бажання

змінювати психічні стани і психологічні характеристики людини, модифікувати її поведінку та обмежувати свободу вибору.

Інформаційна технологія – сукупність методів, певних методик, програмно-технічних засобів для зберігання, передачі, обробки інформації в певній предметній області для досягнення поставленої мети.

Інформаційне середовище – поняття, що виникло як наслідок усвідомлення спільності інформаційного феномена, який проявляється в формах існування, обробки, зберігання і розповсюдження науково-технічної інформації. Інформаційне середовище є не тільки провідником інформації, а й активним початком, що впливає на його учасників.

Інформаційне суспільство – постіндустріальне суспільство, в якому головними продуктами виробництва є інформація та знання, а більша частина працюючих зайнята обробленням інформації.

Інформаційний ресурс – інформація, що має цінність і може бути використана людиною для досягнення певної мети.

Інформаційно-комунікаційна інфраструктура – сукупність територіально-розподілених інформаційних засобів комунікації та управління інформаційними потоками, а також організаційних структур, правових, нормативних механізмів, що забезпечують їх ефективне функціонування.

Інформаційно-комунікаційна технологія – цілеспрямована сукупність методів, процесів, комунікацій, мереж та програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюг, що забезпечує збір, зберігання, обробку та передачу інформації з метою підвищення ефективності діяльності людей.

Інформаційно-комунікаційне освітнє середовище – комплекс компонентів, що забезпечують системну інтеграцію засобів інформаційних технологій в освітній процес з метою підвищення його ефективності та виступаючих як засіб побудови особистісно-орієнтованої педагогічної системи.

Інформаційно-пошукова система – програмний засіб здійснення інформаційного пошуку.

Кібербезпека (синоніми: Інтернет-безпека, онлайн безпека, цифрова безпека) – здатність діяти в Інтернеті та інших комунікаційних середовищах (наприклад, мобільні мережі зв'язку) у безпечний і відповідальний спосіб. Така поведінка стосується захисту особистої інформації і репутації, включає в себе безпечні методи і засоби, щоб мінімізувати небезпеку від проблем на поведінковій основі, а не за допомогою апаратного/програмного забезпечення.

Кіберзнування (кібербулінг) – знущання і залякування через інтернет часто є продовженням знущань за межами Інтернету, може приймати різну форму. Наприклад, зловмисник може використовувати фото користувача без його або її згоди. Тому кіберзалякування часто має продовження у реальному житті. Це загально соціальна проблема, яка не тільки стосується безпеки в Інтернеті. Кіберзалякування і знущання зустрічаються частіше, ніж в реальному житті. Інтернет часто забезпечує ресурси і дані для виконання знущання, причому дозволяючи злочинцю залишатися невідомим і анонімним.

Колаборативне навчання – навчання у співпраці, в спільній роботі. Колаборативне навчання включає такі формати як групові проекти, спільні розробки тощо. В контексті електронного навчання колаборативне навчання отримало нове трактування (computer-supported collaborative learning). Його, в першу чергу, пов'язують з використанням сервісів веб 2.0, соціальних мереж, програм, що підтримують сумісну діяльність, віртуальних спільнот із метою навчання.

Комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище (КОНС)-особистісно-орієнтоване навчальне середовище, у складі якого присутні, у міру необхідності, апаратно-програмні засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

Корпоративна соціальна мережа – інформаційна система, побудована у вигляді корпоративного порталу. Сукупність інструментів цього корпоративного порталу утворює інформаційне середовище, призначення якого полягає у формуванні та розвитку соціальної структури, що складається з множини агентів (співробітників, груп) і визначеній на ній множини відносин (сукупності зв'язків між агентами). Ряд інструментів цього порталу разом з системою мотивації є інструментами управління знаннями.

Мережева взаємодія – 1) Взаємодія активних учасників, кожен з яких, в залежності від ситуації і вирішуваної задачі, може виступати як в ролі керованого суб'єкта – активного елемента, так і в ролі керуючого органу - центра, або в ролі метacentра, що здійснює керівництво центрами. 2) Форма особливим чином структурованих зв'язків між окремими педагогами, освітніми установами, процесами, діями і явищами, що здійснюються на основі добровільного об'єднання ресурсів, взаємної відповідальності і зобов'язань, ідеї відкритості для досягнення спільної мети. 3) Один із варіантів педагогічного співробітництва, в якому присутній прямий або опосередкований вплив суб'єктів цього процесу один на одного, що породжує їх взаємоперетворення на принципах довіри і творчості, паритетності та взаємної підтримки. Результатом безпосередньої і опосередкованої взаємодії в мережі є нові соціально-педагогічні структури, що володіють новими властивостями і особливостями суспільних відносин.

Мережева технологія навчання – інформаційна технологія, що базується на використанні мережі Інтернет в процесі створення, передачі і контролю засвоєння знань.

Мережеві форми організації співпраці – суспільні відносини групи осіб, які займаються спільною діяльністю і рівноправно взаємодіють між собою шляхом мережних відношень.

Операційна система – комплекс програмних засобів, призначених для управління завантаженням, запуском і виконанням інших програм, а також для планування й управління обчислювальними ресурсами комп'ютера.

Портал – зовнішній інформаційний ресурс компанії, мета якого полягає в інформуванні цільової аудиторії і наданні зовнішніх послуг з розширеною функціональністю.

Програмний агент – програмне забезпечення, спроможне автономно функціонувати та взаємодіяти з іншими програмними агентами для здійснення цілей, які ставить перед програмою користувач в оточенні, що динамічно змінюється. Це програма-робот, що виконує в комп'ютерній мережі роботу за завданням свого господаря.

Проектна діяльність одна з найперспективніших складових освітнього процесу, яка створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні.

Соціальна мережа – 1) Віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами спілкування, підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів, у тому числі й обмін даними між користувачами і обов'язково передбачає попереднє створення облікового запису. 2) Інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, який представляє автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє активно спілкуватися користувачам, які об'єднанні спільними інтересами. Характерними особливостями соціальних мереж є можливості створення власної сторінки, розміщення на ній особистої інформації в різній формі: у вигляді фотографії, опису, відео та ін.; встановлення контакту з іншими учасниками мережі, обміну з ними різноманітною інформацією. 3) Веб-сервіс, що забезпечує можливість комунікації великих груп людей та їхнє об'єднання у віртуальні спільноти за інтересами. Особливістю побудови соціальних мереж у цьому розумінні стало те, що їхній зміст наповнюється самими користувачами, а крім спілкування та комунікації у акторів з'являється можливість споживати медіа-контент та весь спектр розважальних продуктів, вести економічну, політичну та інші види діяльності.

Фандрайзинг (англ. fundraising словосполучення двох англ. слів: fund – кошти, фонд, фінансовий ресурс і raising – збір, формування, збільшення, управління) – залучення ресурсів, коштів.

Фасилітація (англ. facilitate допомогти, полегшувати, сприяти) – це організація в групі процесу колективного розв'язання проблем, відповідно керує цим процесом фасилітатор (ведучий, головуєчий).

Цифровий розрив – ситуація, при якій розвиток цифрових технологій значно випереджає зміни в державі та суспільстві. Нові сервіси не можуть вбудуватися в стару відстаючу систему.

Цифрова трансформація означає інтеграцію цифрових технологій у всі сфери бізнесу. Ця інтеграція призводить до принципових змін у тому, як діють громадяни, підприємства та організації, як вони забезпечують цінність для себе, своїх працівників, клієнтів, партнерів, досягаючи власних та спільних, економічних та соціальних цілей швидше, дешевше та з новою якістю.

Цифровізація – це насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційної взаємодії між ними.

Цифрові інфраструктури – комплекс технологій, продуктів та процесів, що забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві можливості електронної взаємодії, обміну даними, сигналами тощо. Цифрові інфраструктури є основою цифрової економіки. Вони поділяються на опорні (тверді) та сервісні (м'які).

Цифровий розрив (цифрова нерівність) – нерівність у доступі до можливостей в економічній, соціальній, культурній, освітній галузях, які існують або поглиблюються в результаті неповного, нерівномірного або недостатнього доступу до комп'ютерних, телекомунікаційних та цифрових технологій. Цифровий розрив може бути, зокрема, штучним, тобто таким, що стався внаслідок надзвичайної події, наприклад через вандалські дії в телекомунікаційній інфраструктурі оператора.

Цифрове суспільство – це суспільство, яке інтенсивно та продуктивно використовує цифрові технології для власних потреб — самореалізації, роботи, відпочинку, навчання, дозвілля, а також для досягнення та реалізації спільних економічних, суспільних та громадських цілей.

Digital by default – це принцип, згідно з яким цифрова (електронна) версія процесу, системи стає основною, водночас відповідна аналогова перестає супроводжуватися або існувати взагалі.

Integration (Digital Twin) – інтегральна взаємодія віртуального, фізичного, біо (кіберфізичні, кібербіосистеми).

Internet – глобальна мережа, в основі якої лежить використання протоколу передачі даних TCP/IP.

Intranet – внутрішня мережа компанії, що використовує протоколи, стандарти і технології Internet.

Open systems – відкриті стандарти та доступність, масштабованість.

Web-сервіс – інформаційна послуга, надана користувачеві засобами Web-технологій (набір логічно пов'язаних функцій, які можуть бути програмно викликані через мережу Internet).

Web-сайт - представництво у мережі Internet у вигляді сукупності Web-сторінок, об'єднаних за змістом і фізично розміщених на одному Web-сервері.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю. та ін. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології. К.: Атака, 2006. 288 с.
2. Болілий В.О., Копотій В.В. Вікі-портал як складова відкритого освітнього середовища сучасного університету [Електронний ресурс] // Відкрите освітнє е-середовище сучасного. Вип. 1, 2015. С.1-14. Режим доступу: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/1#.VIRpG4Sli1F>
3. Вакалюк Т.А. Хмарні технології в освіті. Навчально-методичний посібник для студентів фізико-математичного факультету. Житомир: вид-во ЖДУ, 2016. 72с. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/706333/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81_%D0%A5%D0%A2%D0%9E.PDF
4. Використання системи електронного навчання MOODLE для контролю і оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ: методичний посібник / Ю.В. Триус, І.В. Стеценко, Л.П. Оксамитна, В.М. Франчук, І.В. Герасименко / За ред. Ю.В. Триуса. Черкаси: МакЛаут, 2010. 200 с.
5. Габл Г. История социальных сетей. [Электронный ресурс] / Г. Габл. Режим доступа: WWW/URL: <http://www.socialnetworking.ru/history/45/> 14.17.2009.
6. Інформаційно-аналітична система контролю та оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ: Монографія / А.А. Тимченко, Ю.В. Триус, І.В. Стеценко, Л.П. Оксамитна, В.М. Франчук, Г.О. Заспа, Д.П. Тупицький, О.В. Тьорло, І.В. Герасименко. Черкаси: МакЛаут, 2010. 300 с.
7. Кадемія М. Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т.В.Ткаченко, Л.С. Шевченко. Львів : СПОЛОМ, 2009. 186 с.
8. Карташова, Л. А. Створення персонального навчального середовища: застосування відкритого й загальнодоступного web-інструментарію / Л. А. Карташова, О. М. Чхало // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2017. № 4. С. 19–24.
9. Козлакова Г.О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: Монографія / АПН України. Ін-т вищ. Освіти. К., 2002. 231 с.
10. Красний С.І., Лященко О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: Навчально-методичний посібник для підвищення кваліфікації викладачів професійно-теоретичної підготовки, майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів. Донецьк: ДВНЗ ПО ПП УМО, 2013. 99 с.
11. Мартинюк, Г. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності з використанням інформацій-них технологій [Електронний ресурс] / Г. Мартинюк // Режим доступу: http://ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/14/33.pdf
12. Методичні рекомендації по створенню тестових завдань та тестів в системі управління навчальними матеріалами MOODLE / В.М. Франчук. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. 58 с.
13. Навчально-методичний комплекс підготовки організаторів дистанційного навчання для системи післядипломної освіти / АПН України. Центр. ін-т післядипломної пед. освіти; за заг. ред. В.В. Олійника. К.: Міленіум, 2003. 69 с.
14. Панченко Л. Ф. Інформаційно-освітнє середовище сучасного університету : монографія / Л. Ф. Панченко ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ : ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2010. 280 с.

15. Пасічник В. В. Глобальні інформаційні системи та технології (моделі ефективного аналізу, опрацювання та захисту даних) / В. В. Пасічник, П. І. Жежнич, Р. Б. Кравець
16. Смирнов Ф. О. Искусство общения в Интернет: краткое руководство / Ф. О. Смирнов. М.: Вильямс, 2006. 240 с
17. Технологія веб-дизайну: посібник до вивчення та практичної роботи для слухачів курсів підвищення кваліфікації. Для всіх форм навчання / укл. Є.С Закревська – Чернігів: ЧОППО ім. К.Д. Ушинського, 2013. – 109 с.
18. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб.тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ. семінару (Київ, 12 березня 2019 р.) / за

Додаткова:

- 1.Березко О. Л. WWW як соціальна мережа / О. Л. Березко, А. М. Пелешишин // 221 Proc. of the Second Intern. Conf. on Computer Science and Engineering (CSE'2007). Lviv, 2007. P. 29–30.
- 2.Березко О. Л. Аналіз сучасних концепцій розвитку середовища WWW / О. Л. Березко, А. М. Пелешишин // Комп'ютерні науки та інформаційні технології: Вісник Національного університету "Львівська політехніка". № 565. 2006. С.57–64.
- 3.Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия). М.: Издательство Московского психолого-социального института, 2002. 352 с.
- 4.Даценко А. С. «Винаходи та корисні моделі в роботі майстра виробничого навчання ПНЗ. Нормативно-правова база»/ А. С. Даценко, І. С. Ревяков. // Профтехосвіта. 2013. №6. С. 31–34.
- 5.Даценко А. С. «Інтелектуальна власність в роботі викладача професійно-теоретичної підготовки ПНЗ. Номативно-правова база» / А. С. Даценко, І. С. Ревяков. // Профтехосвіта. 2013. №2. С. 28–32.
- 6.Дежина И.Г.Проблемы прав на интеллектуальную собственность. - М., 2003. 114 с.
- 7.Копієвська О. Правове регулювання відносин у сфері культури // Право України, 2004. № 8. С. 82-85.
- 8.Луговий, В. І. Становлення системи основних понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті [Текст] / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методологічного семінару. К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. С. 5–18.
- 9.Марцева, Л. Реалізація компетентнісного підходу в професійній освіті [Текст] / Л. Марцева // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методологічного семінару. К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. С. 18–22.
10. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. М.: «Интеллект центр», 2001. 296 с.
11. Майхнер Х.Е. Корпоративные тренинги. - М.: ЮНИТИ, 2002. - 354 с.
12. Метешкин К. Искусственный интеллект в современных образовательных системах / Метешкин Константин Александрович // Новий колегіум 2001, №5/6. С. 20–22.
13. Минков А.М. Международная охрана интеллектуальной собственности. СПб: Питер, 2001. 720 с.
14. Мокрогуз, О. П. Педагогічний дизайн у контексті застосування мультимедійної презентації [Текст] / О. П. Мок-рогуз // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки. 2012. № 2. С. 103–105.
15. eLearning Industry [Electronic resource]. Available at: <https://elearningindustry.com/instructional-design-models-and-theories>

Нормативно-правова література:

1. Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації»
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. К., 2000. 12 с.
3. Положення про дистанційне навчання від 25.04.2013 року № 466.
4. Наказ МОН «Про затвердження Положення про електронний підручник» 02.05.2018 № 440

Періодичні фахові електронні видання та інформаційні ресурси:

1. journal.iitta.gov.ua – Інформаційні технології і засоби навчання. Журнал внесено до "Переліку наукових фахових видань України". Галузь: педагогічні науки.
2. ite.ksu.ks.ua – Збірник наукових праць "Інформаційні технології в освіті" (ІТО). Журнал внесено Вищою атестаційною комісією України (14 квітня 2010 р.) до переліку наукових фахових видань України в галузі «Педагогічні науки».
3. journals.agh.edu.pl – Computer Science Journal AGH University of Science and Technology. Журнал присвячений інформаційним технологіям.
4. sciencedirect.com – ScienceDirect наукова база даних містить понад 11 мільйонів текстів статей журналів і книжкових глав.
5. sciencedirect.com/science/browse/sub/computerscience – розділ журналу, що стосується комп'ютерних наук.
6. springer.com/education+%26+language?SGWID=0-40406-0-0-0 – розділ, що стосується журналів про освіту та мову.
7. Національна онлайн-платформа з цифрової грамотності. Режим доступу: <https://osvita.diia.gov.ua/testing>
8. Програма Європейського Союзу та Ради Європи «Зміцнення інформаційного суспільства в Україні»: <http://www.coe.int/uk/web/kyiv/41>
9. Сайт Департаменту кіберполіції Національної поліції України: <https://cyberpolice.gov.ua/>
10. Сайт міжнародного Дня безпечного Інтернету: <http://www.saferinternetday.org>
11. Офіційна сторінка Дня безпечного Інтернету в Україні: <https://www.facebook.com/UkraineSID>
12. Закладки: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту в галузі прав людини: http://www.nohatespeechmovement.org/public/download/Bookmarks_UA.pdf
13. Interactive World History Atlas since 3000 BC. Режим доступу: <http://geacron.com/home-en/?&sid=GeaCron472516>
14. Бібліотека з оцінювання та інструментів та методів формування навичок та компетентностей (Демо-доступ)[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://educate.intel.com/ASSESSING-DEMO/PersonalLibraryPage.aspx?channel=uk-UA&tid=ap>
15. Музей "Історія розвитку інформаційних технологій в Україні". Режим доступу: http://www.icfcst.kiev.ua/MUSEUM/museum-map_u.html
16. Онлайн-екскурсії у 50 музеях на сайті проекту Google Arts & Culture. Режим доступу: <https://www.google.com/culturalinstitute/beta/>
17. Презентація "Google glasse". Режим доступу: <http://svitppt.com.ua/angliyska-mova/google-glasse.html>
18. Програма Intel® «Навчання для майбутнього» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://iteach.com.ua/>

19. Сервіси Веб 2.0 - інструкції, як працювати із сервісами [Електронний ресурс].
Режим доступу: http://wiki.irkutsk.ru/index.php/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B5_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%B8%D1%81%D1%8B_Web_2.0
20. Система управління навчанням Moodle-КДПУ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://moodle.kspu.kr.ua>
21. Проект концепції STEM-освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mk-kor.at.ua/STEM/STEM_2017.pdf - Назва з екрану.
22. STEM-освіта – світовий тренд, що прийшов до України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/openmind/20185700-steam-osvita-svitovij-trend-shcho-prijshov-do-ukrayini> - Назва з екрану.

СПЕЦКУРС

«ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ОСВІТІ»

СПЕЦКУРС

«ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ»

Розробник:

**ДЕНИСОВА Анастасія Володимирівна,
старший викладач кафедри технологій навчання охорони праці
та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної
освіти**

Спецкурс «Цифрові технології в освіті» є варіабельним складником Програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти. Мета модуля полягає в сприянні розвитку цифрової компетентності слухачів через удосконалення й набуття умінь та навичок впевненого, критичного та відповідального використання та взаємодії з цифровими технологіями для освіти, роботи та участі у сучасному інформаційному суспільстві; побудові індивідуальної траєкторії розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.

Бюджет навчального часу становить 15 годин, із яких семінарські заняття (10 год.), самостійна робота (5 год.).

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ

«Цифрові технології в освіті»

1. Преамбула.
2. Тематичний план.
3. Зміст модуля за темами.
4. Плани семінарських занять.
5. Самостійна робота.
6. Форми контролю.
7. Основні терміни та їх визначення (тезаурус).
8. Рекомендована література.

ПРЕАМБУЛА

У «Цифровій адженді України – 2020» визначено, що цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку нашої економіки та підвищення якості життя громадян. Швидкі та глибинні наслідки від переходу на «цифру» будуть можливими лише тоді, коли «цифрова» трансформація стане основою життєдіяльності українського суспільства, бізнесу та державних установ, ключовою аджендою на шляху до процвітання, стане основою добробуту України. «Цифровізацію» варто розглядати як інструмент, а не як самоціль. При системному державному підході «цифрові» технології будуть значно стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів розвитку демократії в Україні, підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також підвищення якості життя громадян України. Отже, політика у сфері «цифровізації» ставить у центр усього людей, їх інтелект, їх талант, їх природне бажання творити. Варто зазначити, що якість цифрової освіти визначається оновленням змістового складника освітніх програм у напрямі їх цифровізації, формуванням культури сприймання сучасного цифрового контенту, формуванням та розвитком навичок цифрової діяльності; взаємозбагачуючим досвідом між закладами та установами освіти щодо застосування цифрових технологій в освітньому процесі та управлінській діяльності, мотивацією кадрового складу сфери освіти до змін в результаті цифровізації економіки країни тощо.

Відтак, мета модуля полягає сприянні розвитку цифрової компетентності слухачів через удосконалення й набуття умінь та навичок впевненого, критичного та відповідального використання та взаємодії з цифровими технологіями для освіти, роботи та участі у сучасному інформаційному суспільстві; побудові індивідуальної траєкторії розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.

Досягнення зазначеної мети передбачає розв'язання наступних завдань:

- формування культури сприймання сучасного цифрового медіаконтенту, його аналізу й усвідомленої орієнтації в інформаційних потоках, критичного оцінювання достовірності та надійності джерел даних, інформації та цифрового контенту;
- формування системи понять, що відображає сутність, завдання, основні характеристики, стан розвитку та напрями використання цифрових технологій в освіті, особливості використання в освітній галузі цифрових технологій колективної комунікації;
- формування у слухачів позитивного ставлення до використання цифрових технологій у професійній діяльності;
- ознайомлення слухачів із засобами створення та редагування цифрового контенту у різних форматах, самовираження цифровими засобами; створення спільного цифрового середовища; а також отримання навичок та уявлень, необхідних для використання цифрових технологій та колективної комунікації у мережі Інтернет;
- ознайомлення слухачів із засобами створення та використання ігрових додатків в освітньому процесі;
- ознайомлення з можливостями Google Apps for Education та Google Classroom, гейміфікації в освіті.

Змістовий модуль «Цифрові технології в освіті» має міждисциплінарний характер та інтегрує відповідно до свого предмету знання з таких освітніх і наукових галузей: інформаційно-цифрових, педагогічних, психологічних, правових, економічних.

У результаті підвищення кваліфікації слухач має:

Програмні результати навчання	
<i>Знання і розуміння</i>	<ul style="list-style-type: none"> - сутності понять «цифровізація», «візуалізація даних», «цифрова трансформація», «віртуальна реальність», «віртуальна дошка», «Єдиний інформаційний простір», «змішане навчання», «інтерактивне навчальне середовище», «ігровий додаток» тощо; - сучасного стану розвитку та напрямів використання цифрових технологій; - функціональних можливостей мобільних додатків; - функціональних можливостей електронних освітніх ресурсів; - особливостей використання в освітній галузі цифрових технологій колективної комунікації; - поняття Google Apps Education Edition; - переваги та недоліки впровадження гейміфікації; - доцільність використання мобільних технологій в освітньому процесі.
<i>Розвинені вміння</i>	<ul style="list-style-type: none"> - самоосвітньої діяльності, спрямованої на розвиток професійної компетентності у галузі цифровізації освіти, у т.ч. використання міжнародних та українських освітніх платформ для пошуку та аналізу інформаційних ресурсів з проблем сучасного стану розвитку та напрямів використання цифрових технологій у закладах фахової передвищої освіти; - розробки дидактичних та методичних матеріалів за допомогою інструментів візуалізації даних: віртуальна дошка, смарт-стікери, таймлайни в освіті, QR-коди, ігрові додатки тощо; - поєднання з персональним курсом (сайтом) викладача; - проектування власної педагогічної та/або управлінської діяльності з використанням цифрових технологій.
<i>Диспозиції (цінності, ставлення)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - людиноцентризм, цінність особистості; - готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; - рефлексія професійного розвитку.

Бюджет навчального часу становить 15 годин.

Освітній процес здійснюється за такими формами: *семінарські заняття (10 год.), самостійна робота (5 год.)*.

	Тема	Вид заняття	Години
1	Методика використання віртуальної дошки в освітньому процесі	семінарське заняття	2
		самостійна робота	1
2	Створення та використання ігрових додатків в освітньому процесі. Інтеграція в курс (сайт) викладача.	семінарське заняття	4
		самостійна робота	2
3	Створення курсу викладача на Google Classroom	семінарське заняття	4
		самостійна робота	2

ЗМІСТ МОДУЛЯ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Методика використання віртуальної дошки у освітньому процесі

Створення спільного цифрового середовища для проекту. Співпраця в проекті. Кооперації додатків для поліпшення ефективності навчання. Види віртуальних дошок. Параметри обмеженого доступу до інформації. Форми узагальнення результатів проекту. Оцінювання та можливість коментувати проекти.

Моделі застосування на практиці: для проведення опитування, повторення вивченого на попередньому уроці, конспектування, список додаткових матеріалів по темі, проведення зборів з учнями або викладачами, планування заходів, система зберігання документів, спільний збір матеріалів по темі, дошка повідомлень для класу або групи. Стратегія спільного навчання, співпраці з використанням віртуальної дошки. Персональний профіль. Доступ до контенту іншими учасниками. Дописи. Поширення дошки: qr-коди, соціальні мережі, код інтеграції. Інтеграція віртуальної дошки на сайт викладача.

Тема 2. Створення та використання ігрових додатків в освітньому процесі. Інтеграція в курс (сайт) викладача

Поняття та принципи гейміфікації. Гра і людина XXI століття. Відповідь на питання «Чому ми граємо?». Процес використання ігрового мислення і динаміки ігор для залучення аудиторії і вирішення завдань, перетворення чого-небудь в гру. Навчання гейміфікації по Кевіну Вербаху (автор онлайн-курсу по Гейміфікації на Coursera). «Шари» гейміфікації: динаміка, механіка, елементи. Основні аспекти гейміфікації, використання сценаріїв, що вимагають уваги користувача і його дій (реакції) в реальному часі. Використання елементів сценарію, які характерні для ігрового процесу. Створення загального ігрового враження, що сприяє емоційній залученості. Використання технік, що забезпечують характерну для ігор взаємодію між користувачами.

Елементи ігрового процесу: прогрес, рівні, бали, досягнення, нові завдання, спільна робота, епічне значення, віртуальність. Теорія потокового стану. Вплив гри на мотивацію до навчання.

Приклади використання в освіті. Платформа для авторів, система подачі матеріалів, симуляція, спосіб почати дискусію на певну тему, введення в технології, можливість стати на чужу точку зору, спосіб документування навчання, критика концепцій, завдання для досліджень. Створення гри на основі навчального матеріалу. Використання готових ігор в аудиторії. Запровадження елементів ігрових механік в освітній процес. Приклади сервісів, які використовують гейміфікацію для освіти. Інтеграція створених додатків в курс викладача.

Тема 3. Створення курсу викладача на Google Classroom

Методика, що поєднує традиційні методи навчання та онлайн-навчання з використанням сучасних інструментів та систем. Хмарне рішення від Google – Google Apps for Education. Web-програми, на основі хмарних обчислень, які надають учням і вчителям інструменти, необхідні для ефективного спілкування та спільної роботи. Переваги впровадження в освітній процес організації навчання сервісів Google Apps. Пакет Google Apps Education Edition. Безпека та конфіденційність. Організація взаємодії між учнями, вчителями та робочими групами. Швидкий доступ до документів та курсів з будь-якого пристрою. Мінімізація витрат на обслуговування ІТ-структури. Безкоштовне та безпечне віртуальне середовище для побудови дистанційного навчання. Початок

роботи з середовищем. Особливості Google Classroom. Сервіс з точки зору викладача та студента. Особисті налаштування для Google Classroom. Створення та контроль над виконанням завдань. Комунікація в Google Classroom. Інтеграція Google Classroom та Google Діску. Алгоритм для роботи у середовищі для студентів. Завантаження навчальних матеріалів. Дії, які застосовуються до кожного доданого матеріалу. Налаштування доступу до курсу. Контроль та моніторинг освітнього процесу.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Методика використання віртуальної дошки в освітньому процесі (2 год.)

Питання для обговорення

1. Основні поняття теми: спільне цифрове середовище для проекту, співпраця в проекті, кооперації до-датків.
2. Огляд сервісів, що задовольняють поставленим вимогам.
3. Моделі застосування на практиці.
4. Характеристики віртуальних дошок та їх класифікація.
5. Аналіз застосування віртуальної дошки на заняттях.
6. Налаштування доступу.
7. QR-коди та інтеграція з курсом викладача.

Теми доповідей

1. Віртуальні дошки: походження, застосування, аналіз.
2. Цифрова та віртуальна дошки. Порівняння, застосування.
3. Практичний досвід використання віртуальної дошки в освітньому процесі.

4. Стратегія спільного навчання, співпраці з використанням віртуальної дошки.
5. Поширення дошки: qr-коди, соціальні мережі, код інтеграції.
6. Інтеграція віртуальної дошки в блог викладача.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які сервіси Ви використовуєте під час своєї професійної діяльності?
2. Назвіть основні складові віртуальної дошки.
3. Яка мета та основні етапи реалізації віртуальної дошки у курс викладача.
4. Як налаштувати доступ до віртуальної дошки: приватний, груповий, загальний?
5. Як застосувати QR-код та поділитись з учнями?
6. Застосування віртуальної дошки в мобільному додатку.
7. Методика використання сервісу з мобільними телефонами.
8. Організація роботи з проектами за допомогою віртуальної дошки.
9. Налаштування прав доступу модератора дошки.
10. Наведіть приклади міжнародних та українських сервісів тотожних до даного сервісу.

Тема 2. Створення та використання ігрових додатків в освітньому процесі. Інтеграція в курс (сайт) викладача. (4 год.)

Питання для обговорення

1. Поняття та принципи гейміфікації.
2. Використання ігрового мислення і динаміки ігор для залучення аудиторії і вирішення завдань.
3. Сервіси для створення ігрових додатків, та їх використання в освіті.
4. Комп'ютерні технології у гейміфікації освітнього процесу.
5. Класифікації, види та вимоги до ігрових додатків.
6. Запровадження елементів ігрових механік в освітній процес.

Теми доповідей

1. Ігрові додатки в освітньому процесі.
2. Основні аспекти гейміфікації, використання сценаріїв.
3. Програмні засоби для створення, редагування та збереження ігрових додатків.
4. Ігрові додатки як форма контролю знань.
5. Ігрові додатки для проведення опитування та анкетування.
6. Шаблони створення ігрових додатків на прикладі learningapps.
7. Досвід використання ігрових додатків в освітньому процесі.
8. Інтеграція ігрових додатків у курс (сайт) викладача.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Пояснить термін «гейміфікація».
2. Дайте визначення поняттю «ігровий додаток».
3. Які переваги має імплементація гейміфікації у освітній процес?
4. Назвіть типи шаблонів, які використовуються при створенні ігрових додатків.
5. Опишіть технологію розроблення та використання шаблону для проведення опитування аудиторії.
6. Опишіть технологію розроблення та використання шаблону типу «пазл» для закріплення пройденого матеріалу.
7. Які є переваги та недоліки при використанні ігрових додатків?
8. Яким чином ігрові додатки застосувати при вивченні вашої дисципліни?
9. Опишіть технологію створення ігрових додатків на прикладі шаблонів «гра в двох», «кросворд», «сходишки»?
10. Як поєднати ігрові додатки з мобільними технологіями?

Тема 3. Створення курсу викладача на Google Classroom

Питання для обговорення

1. Google Classroom – інструмент, який допомагає створювати і впорядковувати завдання, виставляти оцінки, коментувати і організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу.
 2. Особливості функціоналу груп Google Classroom.
 3. Особливості використання вчителями та учнями у школах, або у закладах вищої освіти викладачами та студентами.
 4. Використання учасниками освітнього процесу мобільних додатків на iOS і Android.
Прикріплення фото до завдань, обмін файлами з інших додатків та оффлайн доступ.
 5. Можливості викладача моніторити просування освітнього процесу кожного студента, оцінювання його роботи шляхом додавання коментарів.
 6. Функціональність програми забезпечує реалізацію таких можливостей:
 - створення окремих класів з предмету/ або для кожної окремо взятої групи учнів;
 - створення оголошень для однієї або відразу декількох груп;
 - створення завдань з можливістю прикріплення посилань, мультимедійного контенту (у тому числі з сервісу YouTube), різних типів файлів, а також створення і зберігання файлів на Google «Диску» ;
 - установка термінів складання кожного конкретного завдання з точністю до хвилини;
 - графа виставлення оцінок за виконані завдання з гнучкою шкалою оцінювання для кожного конкретного завдання;
 - можливість редагування і коментування зданих учнями завдань з динамічним відображенням правок в режимі реального часу.
7. Проектна робота на платформі, самостійна робота, командна робота учнів над конкретним завданням, що завершується створенням творчого продукту.
 8. Власний хмарний простір Google Диск з правами доступу інших користувачів групи як проектна робота, що стимулює розвиток всіх мовленнєвих компетенцій учнів.

9. Тестові завдання, що створюються за допомогою Google-Форм. Типи проведення тестування: для коротких текстових відповідей; текст (абзац): для додавання великих коментарів; один зі списку: для вибору однієї відповіді; кілька зі списку: для вибору кількох варіантів; список, що випадає: для вибору однієї відповіді зі списку; сітка – перехресні відповіді: для завдань на відповідність.
10. Механізм функціонування та особливості доступу учнів до своїх завдань, можливість вчителя бачити завдання кожного учня. Написання коментарів та зауваження, повернення на допрацювання.
11. Платформа Classroom як основа організації проектної роботи перевернутого навчання, дистанційного навчання, цікавих уроків та домашніх завдань
12. Розробка власного курсу в Classroom, ознайомлення з принципами функціонування та навички роботи з різними сервісами Google.

Теми доповідей

1. Методика поєднання традиційні методи навчання та онлайн-навчання з використанням сучасних інструментів та систем. Хмарне рішення від Google – Google Apps for Education.
2. Web-програми, на основі хмарних обчислень, які надають учням і вчителям інструменти, необхідні для ефективного спілкування та спільної роботи.
3. Переваги впровадження в освітній процес організації навчання сервісів Google Apps. Пакет Google Apps Education Edition.
4. Безпека та конфіденційність в Google Classroom.
5. Організація взаємодії між учнями, вчителями та робочими групами.
6. Швидкий доступ до документів та курсів з будь-якого пристрою. Мінімізація витрат на обслуговування ІТ-структури.
7. Безкоштовне та безпечне віртуальне середовище для побудови дистанційного навчання. Початок роботи з середовищем.
8. Особливості Google Classroom. Сервіс з точки зору викладача та студента. Особисті налаштування для Google Classroom. Створення та контроль над виконанням завдань. Комунікація в Google Classroom. Інтеграція Google Classroom та Google Діску.
9. Алгоритм для роботи у середовищі для здобувачів освіти всіх рівнів.
10. Завантаження навчальних матеріалів. Дії, які застосовуються до кожного доданого матеріалу.
11. Контроль та моніторинг освітнього процесу. Налаштування доступу до курсу в Google Classroom.

ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке платформа Google Classroom?
2. Які існують функції Google Classroom? Наведіть приклади з власного досвіду.
3. Схарактеризуйте переваги та недоліки Google Classroom.
4. В чому особливості функціоналу Google Classroom та його подібність з іншими віртуальними середовищами?
5. Наведіть приклади застосування Google Classroom для організації проектної діяльності.
6. Можливості варіацій тестових завдань, що створюються за допомогою Google-Форм.
7. Створення, збереження та редагування освітнього контенту в Google Classroom.
8. Як забезпечена безпека та конфіденційність в Google Classroom.
9. Опишіть основні відмінності функціонування та особливості доступу здобувачів освіти до своїх завдань в порівнянні з іншими цифровими платформами.

10. Схарактеризуйте основні вимоги до комунікації в Google Classroom. Інтеграція Google Classroom та Google Діску.

САМОСТІЙНА РОБОТА СЛУХАЧІВ

Самостійна робота – складник освітнього процесу, яка забезпечує індивідуалізацію розвитку ключових, професійних та загальнопрофесійних компетентностей слухачів упродовж курсів підвищення кваліфікації.

Пропоновані до кожної теми змістового модуля питання і завдання для самоконтролю мають за мету мотивувати слухачів до здійснення самоосвітньої діяльності, спрямованої на розвиток професійної компетентності у сфері освітнього моніторингу, самооцінювання і самовдосконалення, *розвинути вміння* щодо:

- застосування отриманих знань в процесі організаційно-педагогічного супроводу освітнього процесу у закладах освіти;
- проектування власної педагогічної та/або управлінської діяльності, з використанням цифрових технологій.

ТЕСТИ

- 1) **Цифрова компетентність передбачає застосування інформаційно-цифрових технологій у:** А) повсякденному житті, Б) професійній діяльності, В) публічному просторі, Г) приватному спілкуванні
 - е) А та Б
 - ф) Б та В
 - г) Б та Г
 - h) всі відповіді
- 2) **Цифрова грамотність –**
 - d) наявність освіти в сфері цифрових технологій
 - е) сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, а також розуміти й аналізувати складні процеси функціонування медіа в суспільстві, та їхній вплив
 - ф) використання цифрових технологій, інструментів комунікації або мереж для діставання доступу до інформації, управління нею, її інтеграції, оцінки і створення для функціонування в сучасному суспільстві
- 3) **E-Learning -**
 - е) система навчання, за допомогою інформаційних, електронних технологій
 - ф) дистанційне навчання
 - г) навчання за допомогою е-підручників
 - h) навчання за допомогою електронних освітніх ресурсів
- 4) **Технологія, яка використовує сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, опрацювання, зберігання, розповсюдження, показу і використання інформації називається:**
 - е) інформаційна технологія навчання
 - ф) комп'ютерна комунікація
 - г) тестуюча система
 - h) інформаційно-комунікаційна технологія
- 5) **З метою імітації проходження процесів використовуються:**
 - е) тренуючі програми
 - ф) тестуючі програми

- g) моделюючі програми
- h) навчальні системи
- 6) **Доповнена (AR) реальність**
 - c) ілюзія дійсності, створювана за допомогою комп'ютерних систем, які забезпечують зорові, звукові та інші відчуття
 - d) всі проекти, спрямовані на доповнення реальності будь-якими віртуальними елементами
- 7) **Віртуальні спільноти -**
 - e) соціальні об'єднання людей, які є користувачами мережі
 - f) соціальні об'єднання людей, які є користувачами мережі коли група людей підтримує відкрите обговорення досить довго і людяно, для того щоб сформувати мережу особистих відносин в кіберпросторі.
 - g) усі користувачі мережі Інтернет
 - h) користувачі соціальної мережі
- 8) **Вкажіть правильну послідовність розміщення блоків інформації в електронному навчально-методичному комплексі:**
 - e) контроль знань, методична інформація, навчальний матеріал
 - f) методична інформація, навчальний матеріал, контроль знань
 - g) навчальний матеріал, методична інформація, контроль знань
 - h) контроль знань, навчальний матеріал, методична інформація
- 9) **З яких компонентів може складатися електронний посібник?**
 - e) теоретичний матеріал
 - f) приклади
 - g) контрольні запитання
 - h) завдання для самостійного опрацювання
- 10) **Які шляхи запобігання зараженню комп'ютерними вірусами?**
 - e) встановлення антивірусних програм
 - f) регулярне форматування диску
 - g) використання надійного програмного забезпечення
 - h) обмеження доступу до комп'ютера.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання слухачів у межах опанування змісту тем оцінюються на основі самооцінювання, оцінювання роботи на семінарських заняттях, спостереження як методу контролю.

Критерії оцінювання роботи на семінарських заняттях (при обговоренні проблеми): усна відповідь на поставлене запитання; коментар з приводу проблематики заняття; активна участь в обговоренні.

Діагностична карта результативності викладання модуля:

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ (ТЕЗАУРУС)

Авторизація – керування рівнями та засобами доступу до певного захищеного ресурсу, як у фізичному розумінні (доступ до кімнати готелю за карткою), так і в галузі цифрових технологій (наприклад, автоматизована система контролю доступу) та ресурсів системи залежно від ідентифікатора і пароля користувача або надання певних повноважень (особі, програмі) на виконання деяких дій у системі обробки даних.

Аутентифікація – ідентифікація особи, яка бажає дістати інтерактивний доступ до інформації, послуг, здійснити операцію тощо. Застосовується для забезпечення безпеки і гарантування виконання операцій, ґрунтується на використанні паролів, спеціальних карток, алгоритмах електронного цифрового підпису; перевірка факту, що відправники або одержувачі повідомлень є саме тими особами, за яких вони себе видають.

База даних – іменована сукупність структурованих даних, що відображає множину об'єктів та зв'язків між ними певної предметної області.

Віртуальні навчальні спільноти (англ. virtual learning communities) – спільноти, в яких панує: атмосфера навчання, контекст, який забезпечує належну систему підтримки, завдяки якій задіяні навчальні процеси здійснюються через діалог і колаборативне формування знання, набуваючи, генеруючи, аналізуючи і структуруючи інформацію.

Віртуальна спільнота (англ. virtual communities, e-communities) – 1) соціальні об'єднання людей, які є користувачами мережі, коли група людей підтримує відкрите обговорення досить довго і людяно, для того щоб сформувати мережу особистих відносин

№	Тема	Оцінка рівня ознайомлення з проблематикою на початку спецкурсу				Оцінка рівня ознайомлення з проблематикою на кінець спецкурсу			
		початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1	Методика використання віртуальної дошки в освітньому процесі								
2	Створення та використання ігрових додатків в освітньому процесі. Інтеграція в курс (сайт) викладача								
3	Створення курсу викладача на Google Classroom								
4	Які нові знання, уміння, компетенції Ви отримали, поглибили, удосконалили?								
5	З якими труднощами зіткнулись під час опрацювання матеріалів спецкурсу?								
6	Ваші побажання щодо змістовних, процесуальних складників модуля.								

в кіберпросторі. 2) товариства, які виникають і функціонують в електронному просторі (перш за все, за допомогою мережі Інтернет) з метою сприяння вирішенню своїх професійних, політичних завдань, задоволення своїх інтересів у мистецтві, дозвілля тощо.

Дані – факти, поняття, подані у формалізованому вигляді, що дає змогу здійснити їх передачу, інтерпретацію та обробку, й зареєстровані за допомогою матеріальних носіїв.

Державна політика інформатизації – комплекс взаємопов'язаних політичних, правових, економічних, соціально-культурних і організаційних заходів, спрямованих на встановлення загальнодержавних пріоритетів розвитку інформаційного середовища країни та створення умов переходу до інформаційного суспільства.

Дистанційна освіта – методично-організований дистанційний процес отримання знань і навичок за допомогою ІКТ.

Дистанційне навчання – процес передачі й засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому інформаційно-освітньому середовищі, яке базується на застосуванні сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Електронна пошта – обмін повідомленнями між користувачами за допомогою ІКТ.

Електронна соціальна мережа – симбіоз соціальної та технічної реальності, що утворює різноманітні комунікативні конфігурації (просторово-часові, суб'єкт-суб'єктні, суб'єкт-об'єктні), які компенсують високу інформаційну щільність сучасного суспільства та здійснюють всі види соціальної комунікації (масової, міжособистісної, групової) на всіх технологічних рівнях: вербальному, письмовому, аудіо-візуальному.

Електронний документ – документ, який містить необхідні реквізити, у тому числі електронний цифровий підпис.

Електронний обмін даними – обмін електронними документами між компаніями та установами, окремими структурними підрозділами за допомогою ІКТ.

Єдиний інформаційний простір – сукупність інформації, технологій її обробки, збереження та передачі, що функціонують на основі єдиних принципів і загальних правил.

Застосунок, або застосування (application) – спеціалізоване програмне забезпечення, створене для задоволення потреб користувача в певній предметній області.

Ідентифікація – засіб встановлення ідентичності особистості за сукупністю загальних і спеціальних даних.

Індивідуальна активність – (комунікативна, пізнавально-пошукова або ігрова) в соціальних мережах завжди або безпосередньо, або опосередковано передбачає спілкування.

Індивідуальна ідентичність в Інтернеті – синхронізація і координація сприйняття і поведінки користувачів, реалізована через цінності та норми Мережі.

Інструмент управління знаннями – сукупність технічних рішень для виявлення, зберігання, передачі, структуризації, обробки, перетворення, поширення та проведення інших операцій із знаннями та інформацією, якщо це необхідно для ефективної діяльності спільноти; сукупність організаційних методів і рішень, що дозволяють створити умови для ефективного обміну знаннями та інформацією.

Інтелектуалізація інформаційних систем – відтворення інтелектуальних здібностей людини шляхом використання систем штучного інтелекту.

Інтерактив – візуальне відображення активних, пасивних посилань; чітке позначення місцезнаходження користувача. Наприклад: за посиланням з кожної сторінки завантажується поштова програма (бланк листа для зворотного зв'язку). Інтерактивні web-сайти та web-додатки InterNet магазини, гральні портали, Flash-сайти; інтерактивні засоби сайтів: форум, блог, гостьова книга. «Інтерактив» як технологічна вимога: обов'язкова візуальна підтримка дій користувача. Інтерактивність є одним з основних параметрів, які використовують при оцінці сайтів (поряд зі змістом, структурою і навігаційними функціями, дизайном та інтерфейсом користувача, функційністю та загальним враженням).

Інтерактивне навчальне середовище – складається із взаємопов'язаних інформаційних процесів, кожний з яких містить певний набір процедур, що реалізуються за допомогою інформаційних операцій та працює як система, функціонування кожного елемента якої підпорядковується загальній меті функціонування – одержання якісного інформаційного продукту або послуги з початкового інформаційного ресурсу відповідно до поставленого завдання.

Інтерактивність – здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь (наприклад, з комп'ютером або співрозмовником).

Інтернет-безпека (або безпека в Інтернеті) – знання особистих ризиків безпеки користувача щодо загроз приватній інформації та власності, пов'язаної з використанням Інтернету, і самозахисту від комп'ютерних злочинів в цілому. Загальні побоювання щодо безпеки в Інтернеті включають в себе: зловмисників (спам, фішинг, кіберзалякування, кіберпереслідування тощо), веб-сайти та програмне забезпечення (шкідливе ПЗ, комп'ютерні віруси) і різні види інформації непристойного або образливого змісту.

Інтернет-залежні особи – характеризуються наступним симптомами: 1) нав'язливе бажання перевірити e-mail, 2) постійне очікування наступного виходу в Інтернет, 3) скарги оточуючих на те, що людина проводить занадто багато часу в Інтернеті, 4) скарги оточуючих те, що людина витрачає занадто багато грошей на Інтернет.

Інтернет-соціалізація – взаємодія однієї особистості з іншими особистостями у Інтернет-просторі, завдяки чому відбувається збагачення досвіду людини, засвоєння соціальних норм Мережі, розширення варіативності зони розвитку.

Інтернет-шахрайства – схеми, які обманюють користувачів різними способами в спробі скористатися їх власністю.

Інформаційна безпека – захищеність інформації та інфраструктури, що її підтримує, від впливів, здатних завдати збитків власникам або користувачам інформації.

Інформаційна безпека особистості – стан захищеності особистості, різноманітних соціальних груп та об'єднань людей від впливів, здатних проти їхньої волі та бажання змінювати психічні стани і психологічні характеристики людини, модифікувати її поведінку та обмежувати свободу вибору.

Інформаційна технологія – сукупність методів, певних методик, програмно-технічних засобів для зберігання, передачі, обробки інформації в певній предметній області для досягнення поставленої мети.

Інформаційне середовище – поняття, що виникло як наслідок усвідомлення спільності інформаційного феномена, який проявляється в формах існування, обробки, зберігання і розповсюдження науково-технічної інформації. Інформаційне середовище є не тільки провідником інформації, а й активним початком, що впливає на його учасників.

Інформаційне суспільство – постіндустріальне суспільство, в якому головними продуктами виробництва є інформація та знання, а більша частина працюючих зайнята обробленням інформації.

Інформаційний ресурс – інформація, що має цінність і може бути використана людиною для досягнення певної мети.

Інформаційно-комунікаційна інфраструктура – сукупність територіально-розподілених інформаційних засобів комунікації та управління інформаційними потоками, а також організаційних структур, правових, нормативних механізмів, що забезпечують їх ефективне функціонування.

Інформаційно-комунікаційна технологія – цілеспрямована сукупність методів, процесів, комунікацій, мереж та програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюг, що забезпечує збір, зберігання, обробку та передачу інформації з метою підвищення ефективності діяльності людей.

Інформаційно-комунікаційне освітнє середовище – комплекс компонентів, що забезпечують системну інтеграцію засобів інформаційних технологій в освітній процес з

метою підвищення його ефективності та виступаючих як засіб побудови особистісно-орієнтованої педагогічної системи.

Інформаційно-пошукова система – програмний засіб здійснення інформаційного пошуку.

Кібербезпека (синоніми: Інтернет-безпека, онлайн безпека, цифрова безпека) – здатність діяти в Інтернеті та інших комунікаційних середовищах (наприклад, мобільні мережі зв'язку) у безпечний і відповідальний спосіб. Така поведінка стосується захисту особистої інформації і репутації, включає в себе безпечні методи і засоби, щоб мінімізувати небезпеку від проблем на поведінковій основі, а не за допомогою апаратного/програмного забезпечення.

Кіберзнуцання (кібербулінг) – знущання і залякування через інтернет часто є продовженням знущань за межами Інтернету, може приймати різну форму. Наприклад, зловмисник може використовувати фото користувача без його або її згоди. Тому кіберзалякування часто має продовження у реальному житті. Це загально соціальна проблема, яка не тільки стосується безпеки в Інтернеті. Кіберзалякування і знущання зустрічаються частіше, ніж в реальному житті. Інтернет часто забезпечує ресурси і дані для виконання знущання, причому дозволяючи злочинцю залишатися невідомим і анонімним.

Колаборативне навчання – навчання у співпраці, в спільній роботі. Колаборативне навчання включає такі формати як групові проекти, спільні розробки тощо. В контексті електронного навчання колаборативне навчання отримало нове трактування (computer-supported collaborative learning). Його, в першу чергу, пов'язують з використанням сервісів веб 2.0, соціальних мереж, програм, що підтримують сумісну діяльність, віртуальних спільнот із метою навчання.

Комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище (КОНС)-особистісно-орієнтоване навчальне середовище, у складі якого присутні, у міру необхідності, апаратно-програмні засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

Корпоративна соціальна мережа – інформаційна система, побудована у вигляді корпоративного порталу. Сукупність інструментів цього корпоративного порталу утворює інформаційне середовище, призначення якого полягає у формуванні та розвитку соціальної структури, що складається з множини агентів (співробітників, груп) і визначеній на ній множини відносин (сукупності зв'язків між агентами). Ряд інструментів цього порталу разом з системою мотивації є інструментами управління знаннями.

Мережева взаємодія – 1) Взаємодія активних учасників, кожен з яких, в залежності від ситуації і вирішуваної задачі, може виступати як в ролі керованого суб'єкта – активного елемента, так і в ролі керуючого органу - центра, або в ролі метacentра, що здійснює керівництво центрами. 2) Форма особливим чином структурованих зв'язків між окремими педагогами, освітніми установами, процесами, діями і явищами, що здійснюються на основі добровільного об'єднання ресурсів, взаємної відповідальності і зобов'язань, ідеї відкритості для досягнення спільної мети. 3) Один із варіантів педагогічного співробітництва, в якому присутній прямий або опосередкований вплив суб'єктів цього процесу один на одного, що породжує їх взаємоперетворення на принципах довіри і творчості, паритетності та взаємної підтримки. Результатом безпосередньої і опосередкованої взаємодії в мережі є нові соціально-педагогічні структури, що володіють новими властивостями і особливостями суспільних відносин.

Мережева технологія навчання – інформаційна технологія, що базується на використанні мережі Інтернет в процесі створення, передачі і контролю засвоєння знань.

Мережеві форми організації співпраці – суспільні відносини групи осіб, які займаються спільною діяльністю і рівноправно взаємодіють між собою шляхом мережних відношень.

Операційна система – комплекс програмних засобів, призначених для управління завантаженням, запуском і виконанням інших програм, а також для планування й управління обчислювальними ресурсами комп'ютера.

Портал – зовнішній інформаційний ресурс компанії, мета якого полягає в інформуванні цільової аудиторії і наданні зовнішніх послуг з розширеною функціональністю.

Програмний агент – програмне забезпечення, спроможне автономно функціонувати та взаємодіяти з іншими програмними агентами для здійснення цілей, які ставить перед програмою користувач в оточенні, що динамічно змінюється. Це програма-робот, що виконує в комп'ютерній мережі роботу за завданням свого господаря.

Проектна діяльність одна з найперспективніших складових освітнього процесу, яка створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні.

Соціальна мережа – 1) Віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами спілкування, підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів, у тому числі й обмін даними між користувачами і обов'язково передбачає попереднє створення облікового запису. 2) Інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, який представляє автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє активно спілкуватися користувачам, які об'єднанні спільними інтересами. Характерними особливостями соціальних мереж є можливості створення власної сторінки, розміщення на ній особистої інформації в різній формі: у вигляді фотографії, опису, відео та ін.; встановлення контакту з іншими учасниками мережі, обміну з ними різноманітною інформацією. 3) Веб-сервіс, що забезпечує можливість комунікації великих груп людей та їхнє об'єднання у віртуальні спільноти за інтересами. Особливістю побудови соціальних мереж у цьому розумінні стало те, що їхній зміст наповнюється самими користувачами, а крім спілкування та комунікації у акторів з'являється можливість споживати медіа-контент та весь спектр розважальних продуктів, вести економічну, політичну та інші види діяльності.

Фандрайзинг (англ. fundraising словосполучення двох англ. слів: fund – кошти, фонд, фінансовий ресурс і raising – збір, формування, збільшення, управління) – залучення ресурсів, коштів.

Фасилітація (англ. facilitate допомогти, полегшувати, сприяти) – це організація в групі процесу колективного розв'язання проблем, відповідно керує цим процесом фасилітатор (ведучий, головуючий).

Цифровий розрив – ситуація, при якій розвиток цифрових технологій значно випереджає зміни в державі та суспільстві. Нові сервіси не можуть вбудуватися в стару відстаючу систему.

Цифрова трансформація означає інтеграцію цифрових технологій у всі сфери бізнесу. Ця інтеграція призводить до принципових змін у тому, як діють громадяни, підприємства та організації, як вони забезпечують цінність для себе, своїх працівників, клієнтів, партнерів, досягаючи власних та спільних, економічних та соціальних цілей швидше, дешевше та з новою якістю.

Цифровізація – це насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційної взаємодії між ними.

Цифрові інфраструктури – комплекс технологій, продуктів та процесів, що забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві можливості електронної взаємодії, обміну даними, сигналами тощо. Цифрові інфраструктури є основою цифрової економіки. Вони поділяються на опорні (тверді) та сервісні (м'які).

Цифровий розрив (цифрова нерівність) – нерівність у доступі до можливостей в економічній, соціальній, культурній, освітній галузях, які існують або поглиблюються в результаті неповного, нерівномірного або недостатнього доступу до комп'ютерних, телекомунікаційних та цифрових технологій. Цифровий розрив може бути, зокрема,

штучним, тобто таким, що стався внаслідок надзвичайної події, наприклад через вандалські дії в телекомунікаційній інфраструктурі оператора.

Цифрове суспільство – це суспільство, яке інтенсивно та продуктивно використовує цифрові технології для власних потреб — самореалізації, роботи, відпочинку, навчання, дозвілля, а також для досягнення та реалізації спільних економічних, суспільних та громадських цілей.

Digital by default – це принцип, згідно з яким цифрова (електронна) версія процесу, системи стає основною, водночас відповідна аналогова переставє супроводжуватися або існувати взагалі.

Integration (Digital Twin) – інтегральна взаємодія віртуального, фізичного, біо (кіберфізичні, кібербіосистеми).

Internet – глобальна метанережа, в основі якої лежить використання протоколу передачі даних TCP/IP.

Intranet – внутрішня мережа компанії, що використовує протоколи, стандарти і технології Internet.

Open systems – відкриті стандарти та доступність, масштабованість.

Web-сервіс – інформаційна послуга, надана користувачеві засобами Web-технологій (набір логічно пов'язаних функцій, які можуть бути програмно викликані через мережу Internet).

Web-сайт - представництво у мережі Internet у вигляді сукупності Web-сторінок, об'єднаних за змістом і фізично розміщених на одному Web-сервері.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Биков В.Ю. та ін. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології. К.: Атака, 2006. 288 с.
2. Болілий В.О., Копотій В.В. Вікі-портал як складова відкритого освітнього середовища сучасного університету [Електронний ресурс] // Відкрите освітнє е-середовище сучасного. Вип. 1, 2015. С.1-14. Режим доступу: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/1#.VIRpG4Sli1F>
3. Вакалюк Т.А. Хмарні технології в освіті. Навчально-методичний посібник для студентів фізико-математичного факультету. Житомир: вид-во ЖДУ, 2016. 72с. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/706333/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81_%D0%A5%D0%A2%D0%9E.PDF
4. Використання системи електронного навчання MOODLE для контролю і оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ: методичний посібник / Ю.В. Триус, І.В. Стеценко, Л.П. Оксамитна, В.М. Франчук, І.В. Герасименко / За ред. Ю.В. Триуса. Черкаси: МакЛаут, 2010. 200 с.
5. Габл Г. История социальных сетей. [Электронный ресурс] / Г. Габл. Режим доступа: WWW/URL: <http://www.socialnetworking.ru/history/45/> 14.17.2009.
6. Інформаційно-аналітична система контролю та оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ: Монографія / А.А. Тимченко, Ю.В. Триус, І.В. Стеценко, Л.П. Оксамитна, В.М. Франчук, Г.О. Заспа, Д.П. Тупицький, О.В. Тьорло, І.В. Герасименко. Черкаси: МакЛаут, 2010. 300 с.
7. Кадемія М. Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т.В.Ткаченко, Л.С. Шевченко. Львів : СПОЛОМ, 2009. 186 с.
8. Карташова, Л. А. Створення персонального навчального середовища: застосування відкритого й загальнодоступного web-інструментарію / Л. А. Карташова, О. М. Чхало // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2017. № 4. С. 19–24.
9. Козлакова Г.О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: Монографія / АПН України. Ін-т вищ. Освіти. К., 2002. 231 с.
10. Красний С.І., Лященко О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: Навчально-методичний посібник для підвищення кваліфікації викладачів професійно-теоретичної підготовки, майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів. Донецьк: ДВНЗ ІПО ІПП УМО, 2013. 99 с.
11. Мартинюк, Г. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності з використанням інформацій-них технологій [Електронний ресурс] / Г. Мартинюк // Режим доступу: http://ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/14/33.pdf
12. Методичні рекомендації по створенню тестових завдань та тестів в системі управління навчальними матеріалами MOODLE / В.М. Франчук. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. 58 с.
13. Навчально-методичний комплекс підготовки організаторів дистанційного навчання для системи післядипломної освіти / АПН України. Центр. ін-т післядипломної пед. освіти; за заг. ред. В.В. Олійника. К.: Міленіум, 2003. 69 с.
14. Панченко Л. Ф. Інформаційно-освітнє середовище сучасного університету : монографія / Л. Ф. Панченко ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ : ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2010. 280 с.

15. Пасічник В. В. Глобальні інформаційні системи та технології (моделі ефективного аналізу, опрацювання та захисту даних) / В. В. Пасічник, П. І. Жежнич, Р. Б. Кравець та ін. Львів: Вид-во Національного університету "Львівська політехніка", 2006. 350 с.
16. Пелешишин А. М. Оптимізація форумів та інших форм спільнот користувачів WWW / А. М. Пелешишин. Інформаційні системи та мережі // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2004. № 519. С.275–284.
17. Сисоєва, С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих [Текст]: навч.-метод. пос. / С. О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. К.: ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.
18. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE: Методичний посібник / Ю. В. Триус, І. В. Герасименко, В. М. Франчук // За ред. Ю. В. Триуса. Черкаси. 220 с.
19. Ситник В.Ф. та ін. Основи інформаційних систем: Навч. посібник. - Видання 2-ге. - К.: КНЕУ, 2001. - 420 с.
20. Смирнов Ф. О. Искусство общения в Интернет: краткое руководство / Ф. О. Смирнов. М.: Вильямс, 2006. 240 с
21. Технологія веб-дизайну: посібник до вивчення та практичної роботи для слухачів курсів підвищення кваліфікації. Для всіх форм навчання / укл. Є.С Закревська – Чернігів: ЧОППО ім. К.Д. Ушинського, 2013. – 109 с.
22. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб.тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ. семінару (Київ, 12 березня 2019 р.) / за заг.ред., О.В.Овчарук. Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2019 108 с.
23. Чельшкова М.Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов: Учебное пособие. М.: Логос, 2002. 432 с.
24. Шарков Ф. И. Интерактивные электронные коммуникации / Ф. И. Шарков. М.: Дашков и Ко, 2009. 260 с.

Додаткова:

- 1.Березко О. Л. WWW як соціальна мережа / О. Л. Березко, А. М. Пелешишин // 221 Proc. of the Second Intern. Conf. on Computer Science and Engineering (CSE'2007). Lviv, 2007. P. 29–30.
- 2.Березко О. Л. Аналіз сучасних концепцій розвитку середовища WWW / О. Л. Березко, А. М. Пелешишин // Комп'ютерні науки та інформаційні технології: Вісник Національного університету "Львівська політехніка". № 565. 2006. С.57–64.
- 3.Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия). М.: Издательство Московского психолого-социального института, 2002. 352 с.
- 4.Даценко А. С. «Винаходи та корисні моделі в роботі майстра виробничого навчання ПНЗ. Нормативно-правова база»/ А. С. Даценко, І. С. Ревяков. // Профтехосвіта. 2013. №6. С. 31–34.
- 5.Даценко А. С. «Інтелектуальна власність в роботі викладача професійно-теоретичної підготовки ПНЗ. Нормативно-правова база» / А. С. Даценко, І. С. Ревяков. // Профтехосвіта. 2013. №2. С. 28–32.
- 6.Дежина И.Г.Проблемы прав на интеллектуальную собственность. - М., 2003. 114 с.
- 7.Копієвська О. Правове регулювання відносин у сфері культури // Право України, 2004. № 8. С. 82-85.
- 8.Луговий, В. І. Становлення системи основних понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті [Текст] / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методологічного семінару. К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. С. 5–18.

9. Марцева, Л. Реалізація компетентнісного підходу в професійній освіті [Текст] / Л. Марцева // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методологічного семінару. К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. С. 18–22.
10. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. М.: «Интеллект центр», 2001. 296 с.
11. Майхнер Х.Е. Корпоративные тренинги. - М.: ЮНИТИ, 2002. - 354 с.
12. Метешкин К. Искусственный интеллект в современных образовательных системах / Метешкин Константин Александрович // Новий колегіум 2001, №5/6. С. 20–22.
13. Минков А.М. Международная охрана интеллектуальной собственности. СПб: Питер, 2001. 720 с.
14. Мокрогуз, О. П. Педагогічний дизайн у контексті застосування мультимедійної презентації [Текст] / О. П. Мок-рогуз // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки. 2012. № 2. С. 103–105.
15. eLearning Industry [Electronic resource]. Available at: <https://elearningindustry.com/instructional-design-models-and-theories>

Нормативно-правова література:

1. Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації»
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. К., 2000. 12 с.
3. Положення про дистанційне навчання від 25.04.2013 року № 466.
4. Наказ МОН «Про затвердження Положення про електронний підручник» 02.05.2018 № 440

Періодичні фахові електронні видання та інформаційні ресурси:

1. journal.iitta.gov.ua – Інформаційні технології і засоби навчання. Журнал внесено до "Переліку наукових фахових видань України". Галузь: педагогічні науки.
2. ite.knu.ua – Збірник наукових праць "Інформаційні технології в освіті" (ІТО). Журнал внесено Вищою атестаційною комісією України (14 квітня 2010 р.) до переліку наукових фахових видань України в галузі «Педагогічні науки».
3. journals.agh.edu.pl – Computer Science Journal AGH University of Science and Technology. Журнал присвячений інформаційним технологіям.
4. sciencedirect.com – ScienceDirect наукова база даних містить понад 11 мільйонів текстів статей журналів і книжкових глав.
5. sciencedirect.com/science/browse/sub/computerscience – розділ журналу, що стосується комп'ютерних наук.
6. springer.com/education+%26+language?SGWID=0-40406-0-0-0 – розділ, що стосується журналів про освіту та мову.
7. Національна онлайн-платформа з цифрової грамотності. Режим доступу: <https://osvita.diia.gov.ua/testing>
8. Програма Європейського Союзу та Ради Європи «Зміцнення інформаційного суспільства в Україні»: <http://www.coe.int/uk/web/kyiv/41>
9. Сайт Департаменту кіберполіції Національної поліції України: <https://cyberpolice.gov.ua/>
10. Сайт міжнародного Дня безпечного Інтернету: <http://www.saferinternetday.org>
11. Офіційна сторінка Дня безпечного Інтернету в Україні: <https://www.facebook.com/UkraineSID>

12. Закладки: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту в галузі прав людини: http://www.nohatespeechmovement.org/public/download/Bookmarks_UA.pdf
13. Interactive World History Atlas since 3000 BC. Режим доступу: <http://geacron.com/home-en/?&sid=GeaCron472516>
14. Бібліотека з оцінювання та інструментів та методів формування навичок та компетентностей (Демо-доступ)[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://educate.intel.com/ASSESSING-DEMO/PersonalLibraryPage.aspx?channel=uk-UA&tid=ap>
15. Музей "Історія розвитку інформаційних технологій в Україні". Режим доступу: http://www.icfcst.kiev.ua/MUSEUM/museum-map_u.html
16. Онлайн-екскурсії у 50 музеях на сайті проекту Google Arts & Culture. Режим доступу: <https://www.google.com/culturalinstitute/beta/>
17. Презентація "Google glasse". Режим доступу: <http://svitppt.com.ua/angliyska-mova/google-glasse.html>
18. Програма Intel® «Навчання для майбутнього» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://iteach.com.ua/>
19. Сервіси Веб 2.0 - інструкції, як працювати із сервісами [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://wiki.irkutsk.ru/index.php/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B5_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%B8%D1%81%D1%8B_Web_2.0
20. Система управління навчанням Moodle-КДПУ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://moodle.kspu.kr.ua>
21. Проект концепції STEM-освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mk-kor.at.ua/STEM/STEM_2017.pdf - Назва з екрану.
22. STEM-освіта – світовий тренд, що прийшов до України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/openmind/20185700-steam-osvita-svitovij-trend-shcho-prijshov-do-ukrayini> - Назва з екрану.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

СИДОРЕНКО
Вікторія Вікторівна,
директорка
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти,
докторка педагогічних
наук, професорка кафедри
педагогіки, психології
та менеджменту

ЄРМОЛЕНКО
Андрій Борисович,
кандидат політичних наук,
доцент, завідувач кафедри
методики професійної
освіти та соціально-
гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти

ДЕНИСОВА
Анастасія
Володимирівна,
в.о. заступника директора
з навчальної роботи
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти

КУЛІШОВ
Володимир Сергійович,
кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри
методики професійної
освіти та соціально-
гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти

КОВАЛЬЧУК
Олена Миколаївна,
старший викладач кафедри
методики професійної
освіти та соціально-
гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти

Науково-методичне видання

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ (ПРЕДМЕТНИХ)
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ПЕДАГОГА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ**

ЦИФРОВИЙ ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

Наукова редакція, упорядкування:

Сидоренко Вікторія Вікторівна

Верстка, дизайн:

Лук'янець Ірина Михайлівна

